

Riksdagens protokoll

2013/14:58

Onsdagen den 22 januari

Kl. 09.00 – 16.21

Protokoll
2013/14:58

---

1 § Justering av protokoll

Protokollet för den 16 januari justerades.

2 § Anmälan om subsidiaritetsprövning

Andre vice talmannen anmälde att utdrag ur prot. 2013/14:14 för torsdagen den 16 januari i ärende om subsidiaritetsprövning av EU-förslag hade kommit in från utrikesutskottet.

3 § Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:

Propositioner

2013/14:62 till skatteutskottet

2013/14:68 till justitieutskottet

2013/14:69 till försvarsutskottet

2013/14:70 till konstitutionsutskottet

Motioner

2013/14:So6 till socialutskottet

2013/14:C1 och C2 till civilutskottet

2013/14:Sf9 till socialförsäkringsutskottet

2013/14:K13 och K14 till konstitutionsutskottet

4 § Statliga företag

Statliga företag

Näringsutskottets betänkande 2013/14:NU7

Statliga företag (skr. 2012/13:140)

föredrogs.

Anf. 1 KRISTER ÖRNFJÄDER (S):

Herr talman! Vi ska nu debattera näringsutskottets betänkande NU7, som handlar om statliga företag.

Herr talman! Att äga något är att ha och ta ett ansvar för det man äger. På det sättet är det inget som skiljer ett privat och ett statligt ägande. Skillnaden är däremot att när samhället, i det här fallet staten, äger något är alla Sveriges medborgare delägare. Vi som riksdagsledamöter har då ett ansvar att representera dessa ägare för att ägandet ska ske så bra som möjligt.

När det gäller de statliga bolagen uppstår det då ett problem. Det finns nämligen bland oss ägarrepresentanter olika åsikter om huruvida vi ska äga verksamheter och bolag. Det finns skilda åsikter om vad som ska utföras av de bolagen och verksamheterna samt om hur det ska ske.

Herr talman! Jag vill därför klart uttala att vi socialdemokrater anser att staten har en viktig uppgift att på ett ansvarsfullt sätt värna, förvalta och utveckla de gemensamma tillgångar som företag med statligt ägande representerar. Genom ett ansvarsfullt ägande ska de statliga företagen bidra till en långsiktig och hållbar tillväxt.

Företag med statligt ägande är i många fall framgångsrika aktörer på både de nationella och de internationella marknader där de verkar. De representerar stora värden, som svenska folket är ägare till. Staten är Sveriges största företagsägare och arbetsgivare. Detta medför ett stort ansvar och ställer krav på en långsiktig och professionell förvaltning för att man ska säkerställa tillväxten i landet.

Vi ifrågasätter om regeringen har viljan och förmågan att hantera samt styra de statliga företagen. Vi efterlyser därför en rad åtgärder för att upprätthålla det professionella ägaransvaret för de statliga företagen. Vi anser att en nationell strategi bör införas för att utveckla ett hållbart och professionellt statligt ägande.

Herr talman! Det är angeläget att företag med statligt ägande arbetar kontinuerligt med innovationsfrågor så att vidareförädling och utveckling av statlig verksamhet kan fortgå. Vi socialdemokrater vill att regeringen formulerar riktlinjer till de statliga företagen om att de ska arbeta med och bejaka innovationsfrågor inom ramen för sin verksamhet.

Herr talman! Regeringens skrivelse om företag med statligt ägande är ett viktigt redskap för att förmedla information om hur regeringen tar sitt ägaransvar och hur den tänker utveckla ägandet av de statliga bolagen. Den senaste tidens rapportering tyder inte på att regeringen klarar detta. Vi socialdemokrater anser därför att riksdagen ska uppmana regeringen att återkomma till riksdagen med en redogörelse för hur regeringen säkerställer att de statliga företagen arbetar på ett tillfredsställande sätt med riktlinjer och policyer.

Herr talman! Den svenska industrin är beroende av en långsiktig och pålitlig energiförsörjning för att kunna bibehålla sin konkurrenskraft. Vattenfall AB, i statlig ägo, är en viktig pusselbit för den svenska energi- och industripolitiken. Vi anser därför att riksdagen ska uppmana regeringen att se till att Vattenfall blir en pådrivande aktör för att främja ett hållbart energisystem. För att man ska klara ett sådant uppdrag behöver de frågetecken som finns kring Vattenfalls köp av Nuon redas ut. Vi vill därför att regeringen ska uppmanas att tillsätta en oberoende granskningskommission för att utreda den berednings- och beslutsprocess som ägde rum inför köpet av Nuon.

Som herr talmannen märker råder det ingen brist på arbetsuppgifter för alliansregeringen inom området statliga företag. Jag hoppas att de

lyssnar och tar till sig detta så att vi får till stånd en bättre situation och att de börjar omedelbart.

Med denna inledning av debatten yrkar jag bifall till de socialdemokratiska reservationerna.

Prot. 2013/14:58
22 januari

Statliga företag

I detta anförande instämde Carina Adolfsson Elgestam och Börje Vestlund (båda S).

Anf. 2 JONAS ERIKSSON (MP):

Herr talman! Staten är en av Sveriges största bolagsägare. De statliga bolagen är verksamma inom en mängd olika områden och representerar stora värden, närmare 600 miljarder.

Staten har till exempel flera olika fastighetsbolag. De kanske mest kända är Akademiska Hus, Jernhusen och Vasallen. De ska se till att det finns lokaler för högre utbildning, forskning och innovation och lokaler för tågverksamhet samt utveckla tidigare försvarsanläggningar och lokaler till säljbara fastigheter.

Staten äger bolag verksamma inom utbildningsområdet, som Lernia, och inom bank- och finansieringsområdet, som exempelvis SBAB, Almi Företagspartner och Inlandsinnovation. Staten äger energibolaget Vattenfall, gruvbolaget LKAB, SJ, Systembolaget och Svenska Spel. Man driver apotek och bilprovning. Staten är delägare i SAS och Telia Sonera.

Det är drygt 50 bolag sammanlagt som förstås har stor betydelse för samhällsutvecklingen.

Statens agerande som bolagsägare och styrningen av bolagen är därför en oerhört politisk fråga. Frågor om varför staten ska äga bolag och hur de, i sådana fall, ska användas för att bidra till en samhällsutveckling som är positiv blir högst relevanta. Staten har i sin roll som betydande bolagsägare ett omfattande ansvar, inte bara för de enskilda företagen utan också för bolagens bidrag till samhällsutvecklingen i stort.

Regeringen förvaltar bolagen på uppdrag av riksdagen. Ytterst är det de svenska medborgarna som äger dessa företag. Staten har, genom riksdag och regering, därför ett stort ansvar att vara en aktiv, professionell och ansvarsfull ägare.

För att det statliga ägandet ska vara relevant och meningsfullt krävs ett engagemang och tydliga mål med den statliga ägarpolitiken. Vi i Miljöpartiet vill att de statliga bolagen genom samhällspolitiska hänsyn och målsättningar ska bidra till ökad välfärd och större socialt och miljömässigt ansvarstagande.

Herr talman! Den typ av mjuk styrning av de statliga bolagen som har rått under Alliansens tid i Regeringskansliet är problematisk. Ägarpolicyer med vackra formuleringar om hållbarhetsperspektiv, jämställdhet, etiska och sociala krav och ambitioner är bra – man vill gå före – men de har gång på gång visat sig vara otillräckliga. Det är viktigt att de mål som staten har för sitt ägande också följs upp och utvärderas och att åtgärder vidtas när det visar sig att bolagen misslyckas i att följa målen. Ägarrollen och förvaltningen ska hanteras på ett ansvarsfullt, transparent och tydligt sätt. Det statliga ägandet måste struktureras så att man stärker den demokratiska kontrollen och möjligheten att utkräva ansvar. Det är en förutsättning för att riksdagen och medborgarna ska kunna granska hur

rikets förvaltning av de gemensamma tillgångarna i de statliga bolagen används och sköts.

Regeringen har tidigare tillsatt en ägarutredning. Utredningen föreslår förändringar som går i en annan riktning. Men än så länge har regeringen inte kommit till riksdagen med något förslag om hur organiseringen av de statliga bolagen kan förbättras.

Jag anser att regeringens skrivelse om 2013 års redogörelse för företag med statligt ägande inte svarar på frågan om hur regeringen ska komma till rätta med den bristande efterlevnaden av regeringens ägarpolicy eller hur den demokratiska kontrollen och ansvarsutkrävandet kan förbättras. Riksdagen bör därför uppmana regeringen att återkomma till riksdagen med en redogörelse för hur regeringen säkerställer att de statliga företagen arbetar på ett tillfredsställande sätt med riktlinjer och policyer samt förslag på hur det demokratiska inflytandet kan värnas och förbättras.

Herr talman! Jag ser också möjligheter att i större utsträckning använda de statliga företagen för att påverka samhällsutvecklingen i en positiv riktning. Medan regeringen till exempel har sänkt ambitionerna för Vattenfall att verka för förnybar energi vill jag och Miljöpartiet att Vattenfall ska få ett tydligt uppdrag att återta platsen som ledande inom energiomställningen från beroende av kärnkraft och fossilt baserade energislag till 100 procent förnybar energi.

Alla bolag med statligt ägande bör ges ett gemensamt mål att vara ledande när det gäller jämställdhet samt hållbar ekologisk och social utveckling. Jag vill till exempel se ett Sveaskog som tar ett större ansvar för biologisk mångfald genom att skydda gammelskog, öka användningen av hyggesfria metoder och införa en nollvision för avverkning av nyckelbiotoper i de statligt ägda skogarna.

Telia Sonera, som kontrollerar viktig strategisk infrastruktur, har ett särskilt ansvar att se till att människor med i dag fungerande telefoni och internetuppkoppling inte förlorar möjligheten att kommunicera med omvärlden vid teknikbyten.

SJ måste ges bättre förutsättningar att köra tåg till konkurrenskraftiga priser och erbjuda komfort samt ges ett samhällsuppdrag att verka för ett ökat tågresande med hög punktlighet och kvalitet för resor mellan alla delar av Sverige och till huvudorterna i Sveriges grannländer.

SBAB Bank skulle med bättre styrning och ett annat uppdrag kunna användas för att främja större stabilitet på bolånemarknaden och bättre bankservice till privatpersoner och näringsliv i till exempel områden med låg banktäthet.

Akademiska Hus bör få möjligheten att ta en aktiv roll i försörjningen av studentbostäder.

En annan viktig aspekt i arbetet för en hållbar utveckling är att ta ansvar även för sina anställdas arbetsmiljö och arbetsvillkor. Att arbeta för jämställda bolagsstyrelser, ledningsgrupper, inklusive vd, och jämställda löner borde vara självklart. Det står inskrivet i riktlinjerna och i regeringens policyer, men resultatet varierar.

Flera företag med statligt ägande är också aktörer i länder utanför Sverige. I de sammanhangen är det särskilt angeläget att staten som ägare ställer högre krav på att verksamheterna inte bara följer de aktuella värdländernas lagstiftningar utan också tar med sig svenska värderingar. Vi

ska inte ha lägre ambitioner när det gäller miljömässigt eller socialt ansvarstagande än vad vi har i vårt eget land. Statligt ägda företag ska inte medverka till att mänskliga rättigheter kränks eller delta i ekonomiska transaktioner där det finns misstanke om korruption och penningtvätt.

Herr talman! I det här betänkandet behandlas också en specifik fråga, nämligen Nuonaffären. Det handlar om Vattenfalls förvärv av Nuon 2009 och regeringens agerande, eller icke-agerande, som ägarföreträdare i den affären. Det är viktigt att dra lärdom av det inträffade för att för framtiden säkerställa att staten agerar som en ansvarsfull ägare. Det finns fortfarande alltför många frågetecken kring köpet som behöver redas ut. Miljöpartiet vill därför, liksom Socialdemokraterna och Vänsterpartiet, att det ska tillsättas en oberoende granskningskommission med uppgift att utreda berednings- och beslutsprocessen inför köpet av Nuon.

Till sist, herr talman, står jag förstås bakom samtliga miljöpartireservationer i betänkandet, men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservationerna 3, 5 och 7.

Anf. 3 ANNA HAGWALL (SD):

Herr talman och ledamöter! Jag vill börja med att yrka bifall till reservationerna 6 och 8.

Hur man ser på företagande, på statliga företagens vara eller icke vara, beror på vilken ideologisk grund man står på. Även om vi inte lyckas övertyga varandra från denna talarstol kan det vara nyttigt att förstå hur de enskilda ledamöterna tänker, hur de representerar sina partier och hur de har kommit fram till sina ställningstaganden.

Ekonomiska teorier om vad vi ska producera, hur vi ska producera och för vem vi ska producera formulerades redan under antiken av Aristoteles, Thomas av Aquino och Platon i deras olika verk. Dock bedömdes de ekonomiska aspekterna i första hand ur moralisk synvinkel. De fördömde till exempel spekulation och uttag av ränta.

Förändringar och framsteg följde inom samhällsordningen och inom vetenskapen. Kunskapen om ekonomi blev mer och mer en självständig gren. Under tidigmodern tid föddes den så kallade klassiska inriktningen med Adam Smith, David Ricardo och Thomas Malthus. Dessa borgerligt sinnade, individualistiska, liberala tänkare i upplysningens anda var övertygade om att statens inblandning i de flesta fall var onödig eller direkt skadlig. Jämvikten och balansen infinner sig genom marknadens mekanismer om det råder rättvis konkurrens. De kloka marknadskrafternas verkan och idéns allsmäktighet visade att viss inblandning var nödvändig, inte minst efter den stora ekonomiska krisen i början av 1900-talet.

På 1800-talet, när industrialiseringen var på topp, dök Karl Marx upp för att lansera sin ideologi mot arbetarklassens utsugning och för klassens enade kamp mot kapitalismen. Han upplyste mänskligheten om att kapitalismen har en inneboende destruktiv kraft, och den kraften leder till kapitalismens oundvikliga undergång.

Men – tack för frågan – marknadsekonomin är på topp, har visat sig vara livsduglig, anpassningsbar och omtyckt av mänskligheten. Däremot har planekonomin självdött och är saknad av ingen.

Själv levde jag 20 år i en planekonomi som var uppbyggd i marxistisk-leninistisk anda, och jag kan försäkra er att det inte var roligt. Industrin försåg marknaden med undermåliga varor, om det över huvud taget

gick att få tag på varor. Medan kapitalismen frodades i väst köade vi i timmar för att få tag på basvaror som tvål, toapapper och tvättmedel.

Min inställning har färgats av mina personliga erfarenheter, och jag är i dag tacksam att jag har den lärdomen med mig i livet.

Mitt parti har ingen ideologisk låsning i frågan. Att medborgarnas intressen ska tillgodoses är det övergripande målet. Strävan är att öka valfriheten och att förse alla med bra varor och service som är prisvärda och tillgängliga utan att missbruka våra resurser.

Efter de inledande reflexionerna tänkte jag gå in på våra motioner.

Inom ämnet förvaltning av statliga företag har vi ett yrkande att det bör inrättas en riskkapitalfond. Fondens uppgift är att kommersialisera svenska innovationer, och finansieringen sker genom vinstuttag från Vattenfall. Vi ser behovet av en marknadskompletterande riskkapitalfond. Fonden ska prioritera företag och innovatörer som har små möjligheter att söka kapital på den ordinarie riskkapitalmarknaden. Vi föreslår en extra vinstutdelning från Vattenfall upp till 5 miljarder om året under förutsättning att vinstutrymmet finns. Fokus ska ligga på kunskapsintensiva branscher, vilket gör att den svenska konkurrenskraften på området stärks.

Herr talman! Gällande förvaltning av statliga företag förespråkar vi en översyn av Vattenfalls uppdrag. Vattenfalls energimix består av biomassa, kol, kärnkraft, naturgas, vattenkraft och vindkraft. Osäkerheten är stor angående dessa energislag både på den svenska och på den europeiska energimarknaden. Subventioner, pris på utsläppsrätter och kostnader för investeringar men även övriga nationers inställning till produktion av dessa energislag kan komma att förändras. Det skulle snedvrída konkurrensen på hela den europeiska energimarknaden.

Vi vill se att en översyn görs av Vattenfalls uppdrag för att säkerställa realistiska investeringsplaner och långsiktig konkurrens samt för att förhindra koldioxidläckage. Vattenfalls energimix ska hålla hög internationell standard i dessa avseenden.

När det gäller bolagsstyrning eller försäljning av företag med statligt ägande har vi den åsikten att företag som är av allmänintresse eller har viktiga samhällsfunktioner inte enbart ska bedömas med företagsekonomiska mått. Grundläggande funktioner måste kunna säkerställas i hela landet oavsett om det gäller kommunikationer eller övrig service. Givetvis är de privata företagen en av grundbultarna i den svenska ekonomin. Men att konkurrera med statliga företag som har ett helhetsansvar är något vi behöver belysa – detta för att godbitarna i upphandlingarna inte ska kunna säljas ut utan att hänsyn har tagits till de övriga nationella samhällsintressena, även om det då inte blir lika vinstgivande.

Staten ska förvalta våra gemensamma egendomar med stora värden på bästa sätt, förse de anställda med goda anställningsmiljöer och utvecklingsmöjligheter. Staten ska vara ett föredöme i ansvarstagande gällande både miljö och hälsa. Staten är och ska förbli den nationella tryggheten gällande viktiga samhällsfunktioner men även en god förvaltare av våra tillgångar och naturresurser. Jag vill betona vikten av ordentliga diskussioner med hänsynstagande till alla intressen om samhällsviktiga bolag ska säljas ut.

Herr talman! Vi sverigedemokrater anser att Vattenfalls köp av Nuon har bidragit till att försämra Vattenfalls finanser drastiskt. Frågetecknen

kring köpet måste därför redas ut grundligt. Vattenfall har en viktig roll och stor ekonomisk betydelse för Sverige. Det är viktigt att affärer i den storleksordningen görs i samförstånd. Av aktiebolagslagen följer att ett bolags styrelse ansvarar för och fattar beslut i samtliga bolagsfrågor som inte ägaren på bolagsstämman gett särskilda anvisningar om. Därmed är det styrelsen som ska ta det fulla ansvaret för förvaltningen av bolagets angelägenheter och bedöma bolagets risker och ekonomiska ställning.

Vid förvärvet gjorde Vattenfall bedömningen att det var strategiskt riktigt att genomföra köpet. Givet vad vi vet i dag, med utdragen ekonomisk kris och en förändrad energimarknad med fallande priser, var 89 miljarder ett högt pris. De investeringar som gjordes och som senare har visat sig bli rena katastrofer går inte att göra ogjorda. Vi kan dock få värdefull lärdom och i fortsättningen vara mer försiktiga och verkligen diskutera igenom investeringar av denna dignitet.

Vi ska inte glömma att Vattenfalls expansion i Europa började under den tidigare socialdemokratiska regeringens tid via köp av kolkraftverk och stora kärnkraftsinvesteringar i Tyskland. Även dessa investeringar behövde skrivas ned, 117 procent när det gäller den tyska kärnkraften jämfört med 42 procent gällande Nuon. I bägge fallen hade det, med facit i hand, varit nödvändigt med mer försiktighet när det gäller spekulationsbiten. Att oaktsamt spekulera med skattebetalarnas pengar är inte försvarbart, då det ligger hårt arbete bakom varje krona.

I en anmälan till konstitutionsutskottet begärdes en granskning om hanteringen av Vattenfalls förvärv av Nuon. Vi allesammans önskar få svar på om det verkligen har varit förenligt med gällande regler och riktlinjer. Konstitutionsutskottet planerar att behandla anmälan i ett granskningsbetänkande under våren, med en planerad justering i maj. I detta läge anser inte vi sverigedemokrater att det finns anledning att parallellt tillsätta en haverikommission för att granska samma ärende. Låt konstitutionsutskottet komma fram till ett svar. När vi har facit kan vi gemensamt ta lärdom av det här inför framtiden.

Herr talman! Vi ser att våra statliga företag fortsatt är i världsklass både när det gäller värdeskapande och som förebild inom könsfördelning, etikpolicy, jämställdhetspolicy och även miljöpolicy. Den långsiktiga hållbarheten är en viktig grundsten i det statliga ägandet. Vi ska vara stolta och glada över våra fina företag och erkänna de riktlinjer som har gynnat fortsatt existens och lönsamhet i den knivskarpa konkurrensen. Det är en linje som vi vill fortsätta att driva.

Anf. 4 KENT PERSSON (V):

Herr talman! Dagens näringspolitiska debatt handlar om regeringens förvaltning av folkets gemensamma egendom, de statliga företagen. Det är den årliga debatten om förvaltning av statliga företag som finns redovisad i det betänkande som näringsutskottet har lämnat för behandling i dag och som bygger på regeringens årliga skrivelse.

Svenska folket är ägare till 54 hel- eller delägda bolag till ett värde av 570 miljarder kronor. Det är företag som finns över hela landet och som spelar en viktig regionalpolitisk roll. Sammantaget är det 175 000 anställda i bolagen. Det är regeringens uppgift att förvalta den statliga företagsportföljen på ett ekonomiskt ansvarsfullt sätt och se till att bolagen

lever upp till de sociala riktlinjer som finns beskrivna av Global Reporting Initiative.

Jag vill påminna kammaren och svenska folket om att statliga företag historiskt har spelat en viktig och avgörande roll som välståndsskapare och som motor för utvecklingen av Sveriges näringsliv, i hela Sverige. Utan den aktiva samverkan mellan stat och näringsliv hade vi inte haft så många internationellt konkurrenskraftiga företag som vi har i dag, till exempel ABB, tidigare Asea med koppling till Vattenfall. Eller vad hade Ericsson varit utan samverkan med Televerket? Listan skulle kunna göras längre.

Jag har vid åtskilliga tillfällen kritiserat regeringens styrning av Vattenfall och särskilt köpet av Nuon. Jag har gjort det i interpellationer och i motioner nästan årligen. Den affären är kanske den sämsta företagsaffären någonsin i svensk företagshistoria. Vi i Vänsterpartiet har tillsammans med Socialdemokraterna och Miljöpartiet motionerat i frågan och påpekat behovet av en granskningskommission för att komma till rätta med och försöka reda ut de frågetecken som hela den affären omgärdas av. Men det finns också anledning, herr talman, att kritisera regeringens handhavande och styrning av Telia Sonera och dess affärer i forna sovjetrepubliker, som omgärdas av många skandaler och tveksamma affärer ur folkrättsligt perspektiv.

I det här sammanhanget yrkar jag bifall till reservation 7 om en granskningskommissions tillsättande. Jag står givetvis bakom samtliga övriga reservationer som Vänsterpartiet har i betänkandet, tio reservationer, men för tids vinnande yrkar jag bifall enbart till reservation 7.

Herr talman! Det finns anledning att blicka tillbaka och se vad som har hänt under de sju gångna år som den borgerliga regeringen har styrt Sverige och hur de har hanterat styrningen av de svenska bolagen.

Under de gångna åren har regeringen sålt ut nio statliga bolag, helt eller delvis, till ett värde av 160 miljarder kronor – engångsintäkter som har använts till att amortera av på en redan låg statsskuld.

Under samma period har de statliga bolagen tillskjutit över 200 miljarder kronor till statskassan i form av utdelning – pengar som hade kunnat användas till reinvesteringar inom Trafikverket eller inom SJ. De hade också kunnat användas inom välfärdssektorn.

Vänsterpartiet har vid samtliga tillfällen motsatt sig den utförsäljning som har skett. Vi menar att statligt ägande behövs som en motvikt till den spekulationskapitalism och kortsiktighet som är rådande i dag i delar av svenskt näringsliv.

Det statliga ägandet bör i stället utvecklas för att vi medborgare som gemensamma ägare ska kunna se en effektiv och lönsam produktion av varor och tjänster. Det gemensamma ägandet ska fungera som verktyg och förebild för hela näringslivet. De statliga företagen ska bidra till innovationer, produktutveckling och en långsiktigt hållbar tillväxt. De statliga företagen ska gå i spetsen för både teknisk utveckling och arbetsplatsdemokrati samt ligga i framkant när det gäller miljö, socialt ansvar, jämställdhet och för att motverka diskriminering.

Vad har då hänt? Har regeringen levt upp till något av dessa kriterier? Nej, knappast. Men när regeringen väl har fått mandat från riksdagen att sälja ut, hur har det skett? Har det skett på ett ansvarsfullt sätt?

Eller har man slumpat bort statliga företag? Jag ska ta upp några exempel på hur det har gått till.

Jag vill börja med att säga att Riksrevisionen i en rad rapporter har kritiserat regeringen för bristande styrning och avsaknad av riskanalyser med mera. Riksrevisionens chef Claes Norgren säger i en intervju i Dagens Nyheter den 8 januari 2014 att avregleringarna inom en rad områden kostat staten åtskilliga miljarder kronor.

Vi har vid ett flertal tillfällen här i kammaren och på debattsidor i tidningar kunnat ta del av hur borgerliga ministrar läxat upp bankdirektörer och generaldirektörer för deras höga bonusar och andra utsvävningar. Men även riskkapitalister har utsatts för kritik för sin skatteplanering med räntesnurror och inte minst sin koppling till skatteparadis, vilket det finns tydliga exempel på inom vård- och skolbolag.

Men kritiken från borgerliga ministrar är bara tom retorik som inte har någonting med verkligheten att göra.

Hur ser då verkligheten ut? Utförsäljningarna gör att demokratin på område efter område försvagas. När regeringen i juni 2013 nästan halverade det statliga ägandet i Nordea såldes aktierna till ett pris som låg ca 5 procent under börsvärdet. Förutom det ekonomiskt tvivelaktiga i att avstå från framtida vinstutdelning till förmån för en engångsintäkt, innebar försäljningen ett minskat inflytande över den viktiga samhällsfunktion som banksektorn utgör. I höstas såldes resterande aktier i Nordea.

Utförsäljning av apotek är ett annat exempel som talar sitt tydliga språk. 2009 sålde regeringen 24 apotek till Priveq och Wallenbergs riskkapitalbolag IGC. De betalade då nästan 225 miljoner kronor för apotekskedjan. I april 2013 sålde man apoteken vidare för över 600 miljoner kronor.

Vänsterpartiet menar att staten har slumpat bort gemensam egendom och allvarligt skadat förtroendet för regeringens styrning av svenska folkets egendom.

För att förstå vad som har hänt måste man också förstå hur regeringen ser på statliga företag. Den borgerliga regeringens uttalade målsättning i skrivelsen är nämligen att staten inte ska äga bolag. De sköts bäst av privata ägare, och statliga bolag ska inte agera på en konkurrensutsatt marknad. Det är den uttalade målsättningen. Samtidigt står det i skrivelsen att försäljning av statlig egendom är en bisyssla. Huvudsysslan är att utveckla, förvalta och skapa värde.

Hur har regeringen då skött sin bisyssla med tanke på den kritik som man tidigare har riktat mot riskkapitalbolag? Regeringen har mörkat kopplingen till skatteparadis när det gäller det statliga bolaget Arbetslivsresurs som såldes alldeles nyligen. Arbetslivsresurs har arbetat med att hjälpa arbetslösa att hitta nya jobb. Det bolaget såldes till ett norskt riskkapitalbolag. Två av de nya ägarna i det nybildade bolaget har sina säten i Freiburg, som är en kanton och ett skatteparadis i Schweiz.

När regeringen 2012 sålde ut delar av Bilprovningen avslöjades det att köparen till hälften finansierade köpet med lån från Bilprovningen själv. Dessutom hade de två ägarna sina aktier i ett bolag med säte i skatteparadiset Cypern.

Hösten 2010 avslöjade SVT att staten subventionerade de riskkapitalbolag som regeringen just sålt delar av apoteken till – riskkapitalbolag

som kontrollerade apotekskedjorna via bolag i skatteparadis, bland annat i Jersey.

Herr talman! Det är inte nog med att regeringen har sålt folkets egendom till underpris. Staten betalar också för att bli av med svenska folkets egendom, till bolag som inte betalar skatt i Sverige. Så ser det ut.

Listan kan göras längre. Många gånger har dessa privatiseringar skett långt under marknadspris, och ofta har det inneburit att samhällsnyttiga funktioner slagits sönder – detta i kombination med att utförsäljningarna är mer eller mindre oåterkalleliga gör det hela så allvarligt. För när offentlig egendomen väl har sålts ut är det mycket svårt att köpa tillbaka den.

Det kan många gånger vara svårt att ändra på felaktiga beslut, men det går. Utförsäljningspolitiken är dock i en klass för sig när det gäller svårigheten att ångra ett beslut. En lag som inte fungerar kan ändras, och en kommunal skatt kan höjas eller sänkas beroende på hur den politiska majoriteten ser ut efter ett val. En verksamhet som en gång har sålts är däremot mycket svår att köpa tillbaka; det gäller framför allt när den har sålts till underpris. Grundlagens skydd av privat egendom ger här köparen en stark rätt att behålla det som har köpts.

Avslutningsvis: Vänsterpartiet anser att den gemensamma äganderätten behöver förstärkas. Vi vill därför införa ett grundlagsskydd för det som ägs gemensamt på kommunal, landstingskommunal och statlig nivå. Vi har föreslagit att det för beslut om att sälja ut gemensamt ägd egendom ska krävas tre femtedelars majoritet, alternativt två likalydande beslut med mellanliggande val. På det sättet har väljarna möjlighet att avgöra vilken regering man vill ha. Detta, herr talman, borde regeringen ta till sig och genomföra.

Anf. 5 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSON (M):

Herr talman! Vi debatterar här och nu Näringsutskottets betänkande 7 *Statliga bolag*.

De statliga bolagen representerar ett betydande företagsägande i Sverige. I den statliga bolagsportföljen finns i dag 52 hel- eller delägda statliga bolag. Det rör sig om stora värden, och sammantaget är bolagen en av Sveriges största arbetsgivare med ca 175 000 personer anställda. Och ytterst ägs bolagen av det svenska folket till ett värde av strax under 600 miljarder.

Staten har ett stort ansvar för att vara en aktiv och professionell ägare, precis som nämnts här tidigare. Det övergripande målet för regeringen är att bolagen ska skapa värde och att de bolag som har ett särskilt ansvar för beslutade samhällsuppdrag ska utföra dem väl.

Från 2012 har nya steg tagits för att förstärka hållbarhet som en viktig angelägenhet. Regeringen lyfte då in frågan i bolagsstyrningen genom att ge styrelserna uppdraget att utarbeta strategiska hållbarhetsmål. Fokus på hållbara affärer i det statliga ägandet såväl som i det privata näringslivet bidrar till att förbättra Sveriges långsiktiga konkurrenskraft internationellt.

De stämموvalda styrelseledamöterna, mätt i maj 2013, var 45 procent kvinnor och 55 procent män i de statligt ägda bolagen. För de helägda statliga bolagen var andelen kvinnor 49 procent, att jämföra med börsens 24 procent. Andelen kvinnor som styrelseordförande i den stat-

liga bolagsportföljen har ökat från 33 procent 2008 till 37 procent 2013, jämfört med 5 procent bland börsbolagen.

Det finns också uttalat att bolagens ledningar ska ha ersättningsnivåer som är rimliga i förhållande till andra jämförbara bolag.

Samtliga bolag arbetar utifrån relevanta ekonomiska mål. Målen används för att utvärdera bolagens lönsamhet och är ett viktigt underlag för dialog mellan ägare och bolag, och de är därför en central del i en aktiv styrning.

I detta sammanhang vill jag poängtera vikten av att ägarrollen och bolagets egen styrning hålls isär, detta med anledning av att det i debatten emellanåt framkommer åsikter om att politiken ska in och ”röra” i bolagens arbete med långa fingrar, vilket inte är en acceptabel tanke.

En sådan farhåga kan nämnas i samband med det krav som Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet ställer med anledning av att de vill se en oberoende expertgranskning av Nuonaffären trots att ett sådant ärende redan ligger på konstitutionsutskottets bord. För mig är det en mycket märklig ordning. Konstitutionsutskottet kommer att beakta aspekter som finns kring genomförandet av affären.

Vad är det då en oberoende expertgrupp skulle granska? Inte är det väl politiken en gång till? Det skulle i så fall innebära att man överprövar KU-granskningen. Är det vad man vill, eller vill man pröva den affärs-mässiga delen? I så fall ger man sig ut på ett gungfly där man med långa fingrar är inne och rör i bolagens verksamhet, vilket jag inte anser att man ska befatta sig med.

När man ser på affären som Vattenfall gjorde genom köpet av Nuon ska den ses i en omvärld med en växande efterfrågan på el. Efter 2009 blev det en ekonomisk recession, och den ökande kapaciteten av förnybar energi förändrade drastiskt elmarknaden. Jag vill påminna om att det är värt att notera att kort tid före Vattenfalls köp av Nuon hade det stora tyska energiföretaget RWE köpt holländska Essent, ett företag ungefär lika stort som Nuon, för ungefär lika mycket pengar. I sitt senaste bokslut skrev RWE ned sina holländska produktionstillgångar med 1,7 miljarder euro, eller 15 miljarder svenska kronor.

Vattenfall, liksom övriga energibolag i Europa, lider av och har lidit av en betydligt längre lågkonjunktur än man kunde förutse från början, med låga energipriser och låg efterfrågan på el. Vattenfall är inte ett särfall utan tvärtom ett av alla energibolag som resonerade på samma sätt på den marknad de såg där och då. Effekterna av lågkonjunkturen drabbar alla energibolag i Europa. Det är beklagligt, men att Vattenfall skulle sticka ut på något sätt stämmer inte.

Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet påstår i sin reservation att Vattenfalls möjligheter att klara sina huvuduppgifter är hotade på grund av Nuonaffären. Det är ett direkt felaktigt påstående. Vattenfall levererar varje dag året om el, gas och värme till miljontals kunder. Vattenfall underhållsinvesterar i samtliga sina anläggningar för att kunna hålla så hög prestanda som möjligt och är känt för hög leveranssäkerhet. I Sverige är till exempel avbrottsfrekvensen för elnäten låg, och leveranssäkerheten är 99,98 procent.

Det påstås från Miljöpartiet att Vattenfalls investeringar i förnybar energi är mycket små – ännu ett påstående som inte är sant. Vattenfall ska vara ett av de företag som leder utvecklingen mot förnybar energi-

produktion. Drygt 60 procent av tillväxtinvesteringarna 2014–2018 planerar de att satsa i förnybart, eller 11 av 18 miljarder kronor om man så vill.

Jag vill be er som följer debatten observera att man måste skilja på tillväxtinvesteringar, det vill säga nyinvesteringar, och investeringar i underhåll och utveckling. Ibland i debatten låter det som att man kan sluta med investeringar i underhåll. Det vore naturligtvis väldigt oansvarigt att sluta underhålla befintliga kraftverk.

Det som sägs från Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet vad gäller hållbarhet blir mycket märkligt i kontexten av Vattenfalls historia.

Vad gäller miljömålen kan jag konstatera att från 1999 till 2006, då Socialdemokraterna ledde landet, gick Vattenfall från 0 till 100 miljoner ton koldioxidutsläpp per år, vilket var mer än hela Sveriges utsläpp totalt. Detta håller Vattenfall nu på att vända, och man arbetar aktivt med att sänka från 100 till 65 miljoner ton, som är målet till 2020.

Statsministern nämnde det också i partiledardebatten, där han poängterade de historiska fakta vi har att leva med efter de CO₂-utsläpp som byggdes upp mellan åren 2000 och 2006 – en tid då Miljöpartiet satt i Regeringskansliet tillsammans med Socialdemokraterna. I den dåvarande politiska staben satt miljöpartisten Per Bolund på Näringsdepartementet. Det var under de här åren som Vattenfall köpte på sig kolkraften och utsläppen ökade. Vattenfalls ägande i dag måste ses utifrån beslut som togs där och då. Det som händer i dag är en konsekvens av det.

Mycket märkligt är det också att det saknas promemorior och dokument från affärer gjorda 2000–2006. Detta klagade finansmarknadsministern när en journalist bad att få ut dokument som visade vad det fanns för analyser, regeringsunderlag, promemorior, samordningsdiskussioner och dialoger mellan bolaget och den socialdemokratiska regeringen under perioden 2000–2006. På departementet kunde man inte hitta några underlag – ingenting. Vem bestämde och vem samordnade när Vattenfall gick från 0 ton till 100 miljoner ton utsläpp om året?

Dessa tillgångar är nu en del av Vattenfall och en komplex utmaning som bolaget måste handskas med. Vattenfalls investeringar kräver en långsiktig omställning för att undvika omfattande kapitalförstörelse.

Herr talman! Staten väntas även i fortsättningen vara en stor bolagsägare, även om regeringen som princip anser att staten inte ska äga bolag som verkar på kommersiella marknader med fungerande konkurrens. Men som nämnts tidigare finns i den statliga bolagsportföljen bolag med särskilt beslutade samhällsuppdrag som är svåra att klara på annat sätt än i statlig ägo. Det finns också andra motiv till att staten kommer att ha ett fortsatt inflytande i vissa bolag, exempelvis om en försäljning försämrar konkurrensen.

Under en treårsperiod gör Finansdepartementet nu en viktig översyn av de ekonomiska målen i samtliga 36 bolag inom departementets bolagsförvaltning. Processen ska säkerställa värdeskapandet i bolagsportföljen. Man etablerar en process där man löpande ser över de ekonomiska målen så att de är relevanta för bolagets utmaningar, marknad och verksamhet. Detta är bra och tydligt från ägaren.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga motioner.
(Applåder)

Prot. 2013/14:58
22 januari

Statliga företag

I detta anförande instämde Hans Rothenberg och Boriana Åberg (båda M) samt Anders Ahlgren (C).

Anf. 6 KENT PERSSON (V) replik:

Herr talman! Jag får tacka Ann-Charlotte Hammar Johnsson för anförandet. Jag hade väl inte förväntat mig något annat än att få höra ett för svarstal från henne när det gäller regeringens handhavande av statliga företag.

Ett av de mål som regeringen har är att jämställdheten ska öka i de statliga bolagen. Ann-Charlotte Hammar Johnsson refererar till regeringens skrivelse om statliga företag och påstår att andelen kvinnliga ordförande har ökat från 33 procent 2008 till 37 procent 2012. Så står det faktiskt i skrivelsen. Men om man går in och läser i skrivelsen och tittar riktigt noga på vad som har hänt blir bilden en helt annan.

År 2010 var andelen kvinnliga ordförande 39 procent, och 2011 var den 39 procent för att sedan sjunka till 37 procent.

Så ser sanningen ut. Det är givetvis ett misslyckande från regeringens sida, vilket jag tycker att Ann-Charlotte har anledning att tillstå. Det här är inte bra. Andelen kvinnliga ordförande har minskat och inte ökat de två senaste åren, som regeringen påstår.

Anf. 7 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSSON (M) replik:

Herr talman! Ja, det ser olika ut, Kent Persson, och det går upp och ned mellan åren. Men i den långa processen ökar andelen, och det är det som är det viktiga i det hela. Visst är 37 mindre än 39, och det är alltid positivt att det går uppåt. Det gäller att arbeta på.

Jag nämnde inte året 2012, utan jag sade 2013. Å andra sidan sade Kent Persson att det fanns 54 bolag, men det finns 52. Någonstans där ligger siffrorna. Kent Persson måste tillstå att det har gått framåt en hel del på den fronten för kvinnor även om det finns mycket mer att göra.

Kent Persson nämnde Teliaaffären i sitt anförande och påstod att man inte hade gjort någonting speciellt där. Det är inte sant. Finansmarknadsminister Peter Norman har varit tydlig vad gäller bolagets inriktning och bedömning.

I början av året var det nödvändigt att tillsätta en översyn av styrelsen. Man har förändrat sammansättningen av Telias styrelse och talat om vad riktlinjerna handlar om och om de mänskliga rättigheterna som Kent Persson var inne på.

Jag tittade på en interpellationsdebatt från den 3 december där Kent Persson, efter att Peter Norman hade redogjort för vad som hänt i Telia, sade att det var väldigt bra. Han såg det också som en kursändring att Telia inte kunde hänvisa till att man följde lagstiftningen i respektive land för att på så sätt försvara sitt agerande. Kent Persson avslutade den interpellationen med att säga att han var nöjd med svaret, så jag undrar: Är Kent Persson nöjd, eller är han inte nöjd?

Anf. 8 KENT PERSSON (V) replik:

Herr talman! För att återgå till jämställdhetspolitiken är det ju så att andelen kvinnor i bolag har minskat. Det är ett trendbrott. Från att ha ökat har andelen faktiskt minskat till 37 procent. Då måste ju regeringen, om man menar allvar, se till att det blir en förbättring inom det området.

Jag sade att det var 54 statliga bolag, vilket står i regeringens skrivelse. Det är den jag hänvisar till. Det har skett förändringar efter det – jag är medveten om att man har sålt ut Nordea, vilket har minskat antalet.

När det gäller Telia har det ju efter den interpellationsdebatten framkommit nya affärer där Telia har problem rent ekonomiskt med vad som händer i en av de här staterna och står inför gigantiska nedskrivningar.

Jag tycker att de åtgärder som Peter Norman har vidtagit när det gäller Telia Sonera är bra. Men jag menar, vilket jag sade i den interpellationsdebatten, att om Telia Sonera ska lyckas med att återupprätta sitt varumärke måste man gå till botten med detta. Man får inte en chans till, utan allting måste vändas på. Peter Norman var överens med mig om att det här är sista chansen för Telia Sonera att klara ut den affären.

Men vi vet också att Telia Sonera finns kvar i åtskilliga delar av de forna öststaterna där det demokratiska underskottet är allvarligt och som mer och mer liknar rena diktaturer. Därför är det allvarligt.

Men – och jag återkommer till det – trenden när det gäller jämställdhet går åt fel håll.

Anf. 9 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHANSSON (M) replik:

Herr talman! Jag börjar med det här med Telia. Det finns ingen annan syn från vår sida än att man ska gå till botten med det, precis som Kent Persson och Peter Norman är helt överens om.

När man verkar i sådana här länder är det ju så att myntets baksida när det gäller demokrati är att verksamheten kommer i fel händer. Det är självklart att man ska se till att det inte sker. Komplexa mobiltelefonnät och annat gör att människor får tillgång till världen, men det är fruktansvärt när de tas i beslag av andra.

Vi i näringsutskottet ska besöka Telia, och då får vi följa upp det här. Det är självklart att vi alla har samma intresse av det och av att göra gott för världen i den meningen.

När det handlar om trenden för kvinnor i bolag jämförde jag med 2008. Då var det 33 procent kvinnor, medan det var 37 procent 2013. Däremellan har det varit 39 procent. Men självklart är det en trend som ska gå uppåt. Vi ska ju inte nedåt, så vi är helt överens om att det här ett förbättringsarbete.

Anf. 10 KRISTER ÖRNFJÄDER (S) replik:

Herr talman! Jag ska börja med något jag själv har sagt: När staten äger något är alla Sveriges medborgare delägare. Vi som riksdagsledamöter har ett ansvar att representera dessa ägare för att ägandet ska vara så bra som möjligt.

När det gäller de statliga bolagen uppstår då ett problem. Det finns nämligen olika åsikter bland oss ägarrepresentanter om vi ska äga verksamheter och bolag. Det finns skilda åsikter om vad som ska utföras av de bolagen och verksamheterna och om hur det ska se ut.

I sitt anförande uttryckte Ann-Charlotte Hammar Johnsson, företrädare för Moderaterna, att politiken inte ska lägga sina långa fingrar i företagens verksamheter. Skillnaderna kan inte bli tydligare än så. Men jag undrar: Vilka ägare – som vi alltså är med och företräder – har inte synpunkter på vad deras företag ska göra? Är inte själva syftet med att regeringen utser en verkställande ledning och en styrelse att de personerna ska utföra det som ägaren tycker att bolaget ska göra?

Jag undrar hur det kommer sig att Moderaterna har ståndpunkten att vi från den politiska sidan – regeringen tillhör ju också den – inte ska lägga våra långa fingrar i verksamheten.

Anf. 11 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSSON (M) replik:

Herr talman! Det beror på vad Krister Örnfjäder lägger i den beskrivningen. För mig är det självklart att man om man äger bolag sätter upp policyer och riktlinjer som bolagen ska arbeta efter och berättar att man gör en stor genomgång av de ekonomiska målen. Man säger att man ska vara affärsmässig, och på andra områden ska man fylla en samhällsfunktion. Det är ramarna för det man arbetar med, och det är dem man leder och styr inom.

Det jag talar om är att Socialdemokraterna säger att man ska in och röra i verksamheten. Man kan inte ena dagen gå in, säga att nu ska ni ha si och så mycket och skruva på den ratten och andra dagen skruva på en annan ratt. Då är man inne och rör i det. Har ett bolag fått ett uppdrag att sköta någonting efter riktlinjer är det också de riktlinjerna man följer. Det är det som utvärderas; det är det som menas med det hela.

Självklart har staten en viktig roll och ett ansvar. Man vill ha det ansvaret för de bolag man har. Ägarrollen och styrelserollen är det viktigt att skilja på.

När jag ändå har ordet vill jag ställa frågor tillbaka till Krister Örnfjäder eftersom det finns ett påstående i era skrivningar till i dag om att Vattenfalls verksamhet är hotad när det gäller att klara huvuduppdraget. Jag skulle vilja veta hur ni kan påstå det.

Jag skulle också vilja veta och tycka att det vore intressant att få höra hur Socialdemokraterna tänker sig att överpröva det här med KU:s utredning. Vill man göra det parallellt med en utomstående expertgrupp, eller vill man ta steget in, skruva på de här rattarna och ta den affärsmässiga delen? Är det vad Krister Örnfjäder säger, att nu ska politiken gå in och bestämma i bolagsaffärerna? Då undrar jag vem i det här landet som kommer att vilja ha sådana bolag när riksdagen överprövar det hela.

Anf. 12 KRISTER ÖRNFJÄDER (S) replik:

Herr talman! Jag tror att vi har ett gott stöd från allmänheten, som är ägare till de här bolagen. Allmänheten tycker att vi som politiker ska agera i olika lägen.

Det ska bli intressant att höra Ann-Charlotte Hammar Johnssons frågor och inlägg när vi ska möta Telia. Ska hon inte vid det tillfället passa på att ställa frågor med utgångspunkt i den debatt som förs i samhället? Är det inte det som kommer att vara syftet med det besöket? Så har i alla fall jag tänkt agera vid det tillfället, och jag tror att hela näringsutskottet har det syftet. Men Ann-Charlotte Hammar Johnsson kanske tänker prata

om någonting helt annat än det som den debatt som förs ute i samhället handlar om.

Jag kan svara på åtminstone en av de här frågorna – det här är ju tidsbegränsat.

När det gäller Nuon är vi oroliga. Vi tror inte att det som är gjort så här långt för att täcka upp de förluster som man har sett och ser framför sig inom Vattenfall när det gäller affären Nuon är det slutliga resultatet. Det innebär per automatik att bara den åtgärd som är vidtagen nu kommer att begränsa Vattenfalls möjligheter att agera inför framtiden. Det ligger också i sakens natur.

Jag kan avslutningsvis upplysa om att när det gäller jämförelser med Vattenfall var det ingen i den här församlingen som klagade under hela första årtiondet, från 2001 till 2010, över de vinster som Vattenfall gjorde på köpet som man hade gjort. Värderingen av köpet överlämnar jag till dem som var bättre insatta i det hela än jag. Men man ska medveten om att Vattenfall var rena kassakon under de första tio åren, också med hjälp av de investeringar som man hade gjort utanför Sverige.

Anf. 13 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSON (M) replik:

Herr talman! Angående diskussionen med Telia missförstår Krister Örnfjäder mig med vilje, känns det som. Det är min upplevelse av det hela.

Det är självklart att man ställer frågor till Telia, men de utgår från ägarperspektivet med mänskliga rättigheter. Det finns hållbarhetskriterier som man tittar på, och det är dem man ställer frågor om. Det handlar inte om att man, som nu med Nuonaffären, har överprövningar och expertgrupper och kollar affärsmissighet, utan det handlar om att ställa de här ägarkontrollfrågorna.

Angående Nuon vill jag säga att man har ett uppdrag som är tydligt och transparent. Man har ett mål att leva upp till 2020, och man arbetar hårt med det. Man har som sagt gått från 0 till 100 miljoner ton utsläpp. Jag blir faktiskt inte riktigt klok på Krister Örnfjäders diskussion om åren framöver med kolkraft. Det var alltså okej att göra stora vinster förr fastän man då hade kolkraft, men i dag ska man inte ha några sådana utsläpp, och ändå har man satt i gång denna process? Det hela är väldigt rörigt, och det är svårt att förstå vad Socialdemokraterna egentligen vill.

Anf. 14 JONAS ERIKSSON (MP) replik:

Herr talman! Ann-Charlotte Hammar Johnson ställer frågan till Socialdemokraterna vad de egentligen vill. Jag tycker att det är mer intressant att höra vad Ann-Charlotte Hammar Johnson och Moderaterna vill.

Det är klart att man kan referera till tio år gamla beslut om Vattenfalls expansion i Europa. Men under dessa tio år har koldioxidutsläppen från Vattenfall gått från 0 till 90 miljoner ton per år, vilket är nästan dubbelt så mycket som Sverige släpper ut per år. Detta har skett de senaste tio åren. Har inte den borgerliga alliansregeringen något som helst ansvar för utvecklingen under de här tio åren? Läger man hela ansvaret på dem som hade makten för drygt tio år sedan?

Vad vi i Miljöpartiet vill är uppenbart. Vi vill att Vattenfall lägger all energi på att bygga ett hållbart energisystem. Just nu bygger Vattenfall ut

två helt nya kolkraftverk. Ligger det i den borgerliga regeringens intresse? Det är min fråga till Ann-Charlotte Hammar Johnsson.

Prot. 2013/14:58
22 januari

Statliga företaget

Anf. 15 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSSON (M) replik:

Herr talman! Anledningen till att vi står där vi är i dag, Jonas Eriksson, är beslut som har tagits tidigare. Att man har gått från 0 till 90 miljoner ton utsläpp beror på beslut som togs där och då.

Jonas Eriksson nämner att man nu har byggt kolkraftverk. Det var ju inte i går man började bygga dem. Det tar åtta tio år att bygga ett kraftverk, och det beslutet togs under den tid då Miljöpartiet var en del av den socialdemokratiska regeringen.

Jag vill ställa samma frågor som till Socialdemokraterna. Påståendet att det finns risk för att Vattenfall inte klarar sin huvuduppgift på grund av Nuon, var kommer det ifrån? Hur kan man påstå detta? Jag har ju läst upp för er att Vattenfall funkar varje dag och är fullt med på energimarknaden.

Affären med Nuon blev inte den mest lyckade, men man hade inget annat besked, för marknaden talade sitt tydliga språk där och då. Alla gjorde likadant. Hur kan man påstå att Vattenfall inte klarar sin huvuduppgift?

Hur kan det vara så att Miljöpartiet har ett förslag om att Vattenfall ska ha 100 procent förnybar energi 2030 när Miljöpartiet samtidigt säger att detta är fullt möjligt att göra här och nu i dag? Är det kanske i själva verket inte fullt så möjligt som ni påstår, Jonas Eriksson?

Anf. 16 JONAS ERIKSSON (MP) replik:

Herr talman! Det är intressant att Ann-Charlotte Hammar Johnsson fortfarande uppehåller sig vid drygt tio år gamla beslut. Betyder det att alliansregeringen har varit handlingsförlamad och bunden av så gamla beslut utan att kunna ta några som helst initiativ till en förändring av Vattenfalls inriktning? Svaret är ganska tydligt.

Men jag lämnar detta, för jag vill beröra en annan fråga i det här replikskiftet också, nämligen jämställdheten. Vi är nog alla, över partigränserna, glada över att man har gjort stora förbättringar när det gäller jämställdheten i styrelserna, men det som inte nämns av de partier som sitter i regeringen är hur jämställdheten ser ut när det gäller ledningsgrupperna. Det tog jag specifikt upp i mitt anförande. Där är bilden inte alls lika positiv.

När det gäller vd-poster i de statliga bolagen är endast 29 procent besatta av kvinnor och 71 procent besatta av män. Utvecklingen har stått stilla de senaste åren, även om den treårsstatistik som finns med i skrivelsen initialt visar på en förbättring. Vi kan inte vara nöjda med jämställda styrelser eller med att det är bättre än näringslivet i stort – vi eftersträvar jämställdhet, och det måste väl vara vårt ansvar att det också blir det i bolagsledningarna och jobba hårdare för det? Ambitionerna är desamma, men resultaten har stannat upp. Ann-Charlotte Hammar Johnsson, vad gör regeringen för att också komma till rätta med bolagsledningarna när det gäller vd-posterna och ledningsgrupperna?

Anf. 17 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHANSSON (M) replik:

Herr talman! Låt mig börja med Vattenfall. Där har man byggt upp ett företag med kolkraft och har ökat från 0 till 90 eller 100 miljoner ton CO₂-utsläpp, och det ska man ta tag i. Det är en väldigt komplex fråga med tanke på hur elmarknaden ser ut och var och hur man verkar. Vattenfall har ett uppdrag, och det får vara rimligt med hänsyn till vad som är möjligt att göra. Då har man sagt att man ska gå ned till 65 miljoner ton och satt ett årtal för det, nämligen 2020.

Samtidigt – detta har inte framkommit innan – är det i dag ingen som vet vart Nuonaffären tar vägen i framtiden. Vi vet inte alls om det kommer att visa sig vara en affär i rätt riktning, men just nu har den inte blivit riktigt som man hade tänkt sig.

När det gäller ledningsgrupperna vet jag inte om Jonas Eriksson menar sådana i privat eller i offentlig regi, men självklart ska vi i de egna bolagen arbeta med riktlinjer för att öka jämställdheten. Om man talar om privata bolag kan man se på Norge. Där hade man krav på kvotering – det är en fråga som finns i debatten – i börsnoterade bolag, vilket gjorde att de bolag som var där genomförde det. Det har dock sedan visat sig att det hela mest blev en yta. Det blev ingen process i bolagen, utan de som tillsattes blev det för att uppfylla kvoteringskravet. Däremot såg man att de företag som inte omfattades av kravet har ökat andelen kvinnor i sina ledningsgrupper.

Frågan är alltså på vilket sätt man når bäst resultat när det gäller jämställdhet. Jag är inte säker på att kvotering är lösningen, men det är min personliga åsikt.

Anf. 18 EVA FLYBORG (FP):

Herr talman! Folkpartiet är av den principiella inställningen att staten inte annat än i undantagsfall ska driva företag. I en väl fungerande marknadsekonomi stiftar staten lagar, fattar beslut om skatter och ansvarar för myndighetsutövning. Det är inte bra om staten på samma gång är en ledande aktör på marknaden – det leder bara till att rollerna blandas samman.

Men man ska också vårda det man äger. Det är en gammal sanning som passar bra även på stora och opersonliga saker som de statliga bolagen. Att vårda statliga bolag är att se till att de sköts på bästa sätt med professionella ledningar, tillräckligt stora kapitalbaser och kloka ägardirektiv. Det kan också finnas ett samhällsuppdrag som bara ett statligt företag kan eller ska sköta eller ett naturligt monopol, men det är undantagsfall. Det känns bra att regeringen i sin skrivelse talar om att man hela tiden går igenom sin portfölj för att se till att den förvaltas på bästa sätt.

Herr talman! Det finns flera exempel på statliga företag som sköter sig utmärkt, levererar pengar till statskassan och utför ett arbete som ingen annan än staten kan eller ska göra. Men det finns också gott om exempel på motsatsen – företag som stör den goda konkurrensen på marknaden, företag som genom felaktig eller undermålig ledning förorsakar stora förluster, kräver ägartillskott och mycket annat stöd. Då kostar de oss i stället skattepengar, tid, energi och uppmärksamhet. Var och en inser att det inte är en bra situation.

Det är helt enkelt inte bra för marknadens funktionssätt när en av aktörerna är både domare och en av spelarna. Ett statligt bolag är just denna

hybrid, en sorts kameleont. Ett statligt företag är också alltid en risk oavsett om det går bra eller dåligt i den aktuella investeringen. Den risken tvingas alltid skattebetalarna bära. Man ska vårda det man äger, men ibland är den bästa vården att inte äga alls utan att släppa fri.

Det finns alltså flera goda skäl till försäljning av de statliga bolagen. Konkurrensen blir sundare, statens roll blir mer renodlad, företagen får bättre utvecklingsmöjligheter och intäkterna från försäljningarna kan användas till att få ned statsskulden och därmed de stora räntor som Sverige tvingas betala för sina lån. Det ger i sin tur möjlighet till reformer och förbättringar som annars inte hade blivit gjorda. Skattepengar ska gå till förbättringar i Sverige, inte till stora räntekostnader.

Det har riktats kritik från bland annat Riksrevisionen mot tidigare regeringars hanterande av de statliga bolagen. Tydlighet, öppenhet och transparens måste prägla den statliga förvaltningen. Man ska inte sälja ut om det inte behövs och om man inte måste. Man ska sälja ut när det är tid och när man får bra med pengar till skattebetalarna för bolagen. Man ska inte behöva skynda sig.

När det gäller Vattenfall kan man lugnt konstatera att det var under den nuvarande oppositionens regeringsstyre som Vattenfall, och därmed Sverige, investerade över 70 miljarder svenska kronor i den tyska kolinindustrin. Samma partier som i dag ylar i högan sky över Vattenfalls kolbrytning är de som då såg till att den hamnade där. Nu är frågan om köpet av Nuon något som oppositionen riktar in sin kritik på – även här i dag. Detta företag köptes förvisso under alliansregeringens tid, nämligen 2009, men det ska ses som ett steg i den strategi jag nämnde tidigare och som förverkligades av regeringen Göran Persson. Halva den styrelse som fattade beslutet att köpa Nuon var dessutom utsedda av en socialdemokratisk regering, och flera av dem var själva socialdemokrater.

Delar av oppositionen kräver nu alltså en granskningskommission för Nuon. Vi anser att det inte behövs. Under samma tid som detta köp gjordes genomfördes andra affärer i samma prisspann som Nuonköpet och hade stöd hos flera externa bedömare. Givet det vi i dag vet om marknaden, de stora ekonomiska problem Europa har och fallande elpriser var det förstås ett högt pris, men det kunde ingen veta då.

Hur gick då egentligen detta till, herr talman? Ja, under den tidigare socialdemokratiska minoritetsregeringens tid skedde en gigantisk expansion av Vattenfall i Europa via köp av kolkraftverk och stora kärnkraftsinvesteringar i Tyskland. Dessa investeringar har tyvärr inte visat sig vara hållbara för Vattenfall ur vare sig ekonomisk eller miljömässig synvinkel. I förhållande till anskaffningsvärdet har Vattenfall skrivit ned 117 procent av värdet för den tyska kärnkraften och 42 procent av värdet för Nuon. Nedskrivningarna av den tyska kärnkraften är betydligt högre än nedskrivningarna av Nuon som andel av förvärvskostnaden.

I Regeringskansliet har man, som vi tidigare har hört, letat efter dokument som klargjorde vad det under den perioden fanns för analyser, regeringsunderlag, promemorior, samordningsdiskussioner och dialoger mellan bolaget och den socialdemokratiska regeringen som stöder denna gigantiska investering på 70 miljarder. Ingen dokumentation har hittats.

I juni 2004, för ungefär tio år sedan, redovisade Riksrevisionen i rapporten *Vattenfall AB – uppdrag och statens styrning* en granskning av Vattenfall och statens ägarförvaltning av bolaget. Här förde man fram

allvarlig kritik mot hur den dåvarande socialdemokratiska minoritetsregeringen hanterat frågan. Den så kallade formlösa styrningen av Vattenfall, det vill säga utbytet av information mellan bolaget och ägarförvaltningen som inte dokumenterats i alla delar, hade begränsat Riksrevisionens möjlighet att bedöma hur den interna kontrollen av beredningsprocessen mellan bolag och ägarförvaltning varit utformad. Riksrevisionen slog fast att ägarförvaltningen inte hade behandlat Vattenfalls expansion i Tyskland på ett tydligt eller bra sätt.

Herr talman! Anledningen till att vi tar upp detta är att Vattenfalls investeringar i Tyskland innebär en markant förändring av bolagets – det vill säga Vattenfalls – tidigare verksamhetsinriktning och strategi samt, som Riksrevisionen skrev, ett i väsentliga delar ändrat ekonomiskt risktagande i förhållande till tidigare. Ägarförvaltningens styrning av bolaget hade inte varit tillräckligt tydligt för att undvika risken att bolagets verksamhet i Tyskland uppfattades stå i betydande motstridighet till svenska miljö- och energipolitiska mål. Det var ord och inga visor, herr talman.

Riksrevisionen ansåg också med anledning av omfattningen av och inriktningen på Vattenfalls expansion i Tyskland att styrelsen eller ägarförvaltningen borde ha verkat för ett formellt ställningstagande till bolagets planer. I den riksdagsdebatt som rapporten föranledde här i kammaren var det tydligt att den socialdemokratiska minoritetsregeringen med sina stödtrupper ansåg att man kunde bortse från denna kritik helt och hållet.

Den socialdemokratiska försvarslinjen första argument var att kolsatsningen ju var laglig i Tyskland. Men om det var moraliskt riktigt eller ej – i Tyskland eller här hemma i Sverige – framkom dess värre inte av debatten. Det förtydligande av Vattenfalls ägardirektiv som sedan skedde efter denna brunkolsdebatt var mer av kosmetisk karaktär, där allt fortfarande skulle ske inom ramen för affärsmässighet. Med detta lät sig Miljöpartiet nöja, och de hade inga reservationer i det betänkande som blev följderna av debatten.

Det andra argumentet var att vi ju tjänar pengar på kolbrytningen. Jag hörde detsamma här i dag. Man kallade det ”kapitalism i folkets tjänst”. Till och med Vänsterpartiet gick utan besvär med på detta synsätt.

Det tredje argumentet var att det är upp till den suveräna styrelsen att fatta beslut; så säger aktiebolagslagen, och regeringen ska inte lägga sig i. Så sade man då. Jo du, så lät det alltså. Men det är ju just detta argument, sina egna ord, som S, V och MP nu vänder sig emot med all kraft. De resonerar tvärtom för att eventuellt kunna binda regeringen vid ett dåligt affärsbeslut.

Herr talman! Jag kan intellektuellt gå med på att man hävdar det ena eller det andra synsättet och står för det. Men det är inte hederligt att hävda båda två och ta den vinkling som passar ens politiska syften just för tillfället. Triss i dubbelmoral ligger alltså till grund för hela kolsatsningen i Tyskland och Polen. Kanske är det ett slags politiskt rekord.

Det är trots allt dessa tidiga beslut som sedan har styrt Vattenfalls vidare satsningar på den europeiska marknaden framgent och över tid. Det gäller framför allt satsningen på kol, kärnkraft och gas. En så enorm satsning som man gjorde då måste fullföljas för att ha en chans att bli framgångsrik, och oavsett vad man har tyckt innan är läget ett annat när köpen väl är gjorda och skattebetalarnas pengar är satsade och riskerade.

Långsiktighet och värdeskapande är ledord för en bra statlig förvaltning. Det är vi alla överens om här. En långsiktigt ordnad omställning är därför det som nu sker.

Herr talman! Som företrädare för ett parti som är drivande i jämställdhetsfrågor vill jag till sist särskilt lyfta fram det arbete som görs för jämställdheten i just de statliga bolagen. I regeringens skrivelse finns ett särskilt avsnitt med rubriken ”Fler kvinnor i styrelserna än på börsen”. Det är av stor vikt att andelen kvinnor i företagsledande ställning ökas.

Hela 41 procent av styrelseordförandena i de statliga bolagen är kvinnor. Av redovisningen i skrivelsen framgår också att kvinnor utgjorde 29 procent i gruppen vd:ar i december 2012. Andelen kvinnor i ledningsgrupper i statliga företag uppgick 2012 till 38 procent, och av styrelseledamöterna var 49 procent kvinnor – alltså nästan hälften. Dessa siffror är smått fantastiska och visar på att det går att förändra om man vill. De visar att vi är på rätt väg när det gäller den viktiga jämställdheten i de statliga bolagen, även utan kvotering.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag och avslag på reservationerna.

(Applåder)

I detta anförande instämde Hans Rothenberg (M).

Anf. 19 KRISTER ÖRNFIÄDER (S) replik:

Herr talman! Att äga statliga företag som är ute på en marknad gör att marknaden störs, säger Eva Flyborg. Jag undrar då: Hur gör vi i en situation där vi som politiker blir uppmanade av våra väljare att tillgodose behov de upplever som nödvändiga men där den marknad som efterfrågas kanske inte finns? Rent historiskt är det på det sättet många av de här verksamheterna har uppstått, och vi kan kanske också se det i nutid.

Jag frågar alltså: Hur gör vi när behov uppstår och det inte finns någon marknad? Ska vi inte tillgodose behoven då? Är det svaret från den marknadsekonomi Eva Flyborg gör sig till talesperson för?

Anf. 20 EVA FLYBORG (FP) replik:

Herr talman! Jag är inte helt säker på att jag förstod frågan, men jag ska ändå anstränga mig för att svara på den. Ska företag som stör på en marknad få finnas? Jag vet inte om jag hörde rätt eller inte. Det som är felet med statliga bolag är att de hela tiden har skattebetalarnas pengar i ryggen, vilket gör att det blir en konkurrenssnedvridning av hela marknaden redan från början.

Som jag sade i mitt anförande är det olyckligt att till exempel en domare i en match mellan IFK och Gais är Gaisare eller ännu värre IFK:are. Då säger det sig självt att man dömer i en viss riktning. Och det är samma sak här; man stör spelet, man stör marknaden och snedvrider hela situationen.

Statliga bolag ska kunna finnas, vilket jag tydligt sade, om det finns en roll som bara ett statligt bolag kan eller bör sköta. Så är det naturligtvis, och det har jag talat om här i tidigare debatter och även i dag. Därutöver finns det ingen anledning. Det finns inget egenvärde i att vi har just ett statligt bolag om det finns en privat aktör som kan sköta det lika bra eller ännu bättre.

Låt mig påminna om en debatt som vi hade för ett antal år sedan. Debatten i dag är delvis uppkommen på grund av beslut fattade för över tio år sedan som vi har kunnat härleda till här i dag och även tidigare. Jag kan som exempel ta affären Telia–Telenor. När vi sedan skulle sälja Telia påverkades aktien av att vi hade ett politiskt styre av bolagen. Det kallades för en politikerrabatt, det vill säga att bolagets värde sjönk när politiker var inblandade. Det säger ganska mycket om hela debatten.

Jag är lite osäker på om jag svarade direkt på frågan, för den var något otydlig. Kom annars igen en gång till.

Anf. 21 KRISTER ÖRNFJÄDER (S) replik:

Herr talman! Jag tolkar svaret vällovt och försöker hitta beröringspunkterna. Orden som jag använde inledningsvis uppfattade jag som Eva Flyborgs egna, eftersom jag antecknade för att hänga med i hennes presentation. Jag är ledsn om hon inte förstod vad jag menade, men jag trodde att hon gjorde det eftersom jag använde hennes egna ord.

Jag är också medveten om att det alltid finns en risk, men den risken måste vi leva med om vi har ett behov som behöver tillgodoses och vi inte har några intressenter på marknaden som tillgodoser behovet.

Vi har varit inne på andra exempel där man låter privata företag gå in och utföra vissa arbetsuppgifter med fullständiga garantier från statens sida. Då är det inte så svårt att bedriva verksamhet. Men jag tänker så här: Det skulle väl lika gärna kunna ske utifrån ett samhälleligt perspektiv om man ändå ska ta både risken och i slutändan ansvaret för verksamheten, för det ger möjlighet för dem som är med och betalar kalaset att påverka och ha synpunkter på det. Det jag menar är att vi som riksdagsledamöter har möjligheten att fullfölja uppdraget, och den möjligheten är naturligtvis ännu tydligare för regeringen eftersom det är de som är operativa på det här området.

Det händer naturligtvis att vi fattar felaktiga beslut. Men jag kan ta ett exempel, det som Eva Flyborg själv tog upp, nämligen Vattenfall. Jag kanske minns fel, men jag har inget minne av att några borgerliga partier protesterade när beslutet om Polen och Tyskland fattades och genomfördes. Centerpartiet var en av stödtrupperna, för de fanns med i beslutsunderlaget.

Anf. 22 EVA FLYBORG (FP) replik:

Herr talman! Jag ska bara göra en korrigerig direkt så att inte Christer Örnfjäder tror fel. Jag tror att det är en ärlig missuppfattning och helt enkelt fel komihåg. Centerpartiet var inte med på beslutet, utan vi var tillsammans i reservationer emot beslutet. Det framgår bland annat av en debatt i kammaren. Jag har för säkerhets skull protokollet från kammardebatten med mig, så Christer kan få kolla det sedan. Det var socialdemokrater, vänsterpartister och miljöpartister i en skön förening bakom beslutet. Man hade inga reservationer, utan det var en majoritetsuppfattning, så det där får ni nog ta ansvar för helt själva och inte lasta Centerpartiet för.

Det finns som sagt en risk med politisk styrning, och den risken var väldigt stor när man köpte in sig i tysk och polsk brunkolsbrytning. Vattenfall var med om att fördriva människor och lägga ned hela byar, till exempel byn Horno som jag kommer ihåg väl. De skickade till och med

representanter hit till riksdagen för att träffa oss och vädja om att man inte skulle meja ned och riva hela deras by för att ta upp brunkol ur marken. Det var det som statliga Vattenfall med era beslut gjorde. Det som är så hemskt när vi fattar fel beslut här i kammaren är att det får nästan ööverstigliga konsekvenser.

Jag tycker inte att den risk som alltid finns med all affärsverksamhet ska lasta skattebetalarna. Staten, riksdag och regering, ska syssla med sådant som bara vi kan göra och sköta landet i övrigt. Men när det gäller att göra affärer och verka på en konkurrensutsatt marknad, de affärsmässiga bitarna, är det marknaden själv, alltså privata aktörer, som ska göra det. Det finns undantag, och det har jag tydligt deklarerat.

Jag tycker inte att vi ska leka affär eller affärsidkare, utan den biten ska minimeras. Vi ska styra genom policyer, inriktningar och mål och ska i övrigt inte lägga oss i.

Anf. 23 KENT PERSSON (V) replik:

Herr talman! I princip ska staten inte äga några företag. Det finns några undantag. Jag är intresserad av vilka undantagen är.

Eva Flyborg sade att konkurrensen stärks och blir sundare om den sker på den fria marknaden där staten inte är inblandad. Det var ett av motiven för att sälja ut statliga företag. Intäkterna skulle användas till att betala av statsskulden.

Vi har i dag en låg statsskuld, och vi hade det redan tidigare. I dag ligger den någonstans på 30–35 procent av bnp, betydligt långt under EU:s uppsatta riktlinje om 74 procent, så statsskulden i sig kan knappast vara ett argument för att sälja ut företag.

Samtidigt ska vi veta att det är engångsintäkter. Under de senaste sju åren har de statliga bolagen delat ut över 200 miljarder kronor från statskassan i form av utdelningar som hade kunnat användas för att amortera av statsskulden eller i välfärdssektorn.

Jag har en fråga till Eva Flyborg: På vilket sätt kommer konkurrensen på bolånemarknaden att förbättras om och i så fall när ni säljer ut SBAB?

Anf. 24 EVA FLYBORG (FP) replik:

Herr talman! Det säger sig självt att det blir en sundare marknad utan aktörer som snedvrider den. Det blir en bättre fotbollsmatch om domaren är neutral än om han eller hon tillhör ett av lagen som spelar. Det säger sig självt.

Vi har en ganska låg statsskuld, så vi behöver inte betala av på den. Ja, och det är för att vi har använt till exempel mycket av intäkterna från försäljningarna för att just betala av statsskulden. Det har gjort att den har sjunkit. Det var nästan en av Anders Borgs första ambitioner att vi skulle betala av på statsskulden. Det har vi också gjort i mångt och mycket. Sedan har intäkterna också gått till annat, till exempel reformer, vilket de ska göra. Att man slipper betala stora räntekostnader för statsskulden varje månad är viktigt, för det ger utrymme för reformer. Det är mycket viktigare än att betala dyra räntor. Det är ungefär som med ett vanligt huslån. Kan du få ned räntan några procent är din lycka i stort sett gjord på dagens bostadsmarknad.

Ja, de statliga företagen har naturligtvis delat ut pengar. Ett av argumenten som bland annat Vänsterpartiet anförde för hela den här satsningen var att vi tjänar pengar på det hela. Det var också lagligt i Tyskland och moraliskt riktigt, tyckte man. Vi ser lite grann hur det blir i praktiken, bortom kongresser och tjusiga tal på fina middagar, när Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet styr. Det blir inte bra. Det blir inte lägre utsläpp. Det blir högre utsläpp. Det blir inte en bättre energipolitik. Det blir en sämre energipolitik.

Anf. 25 KENT PERSSON (V) replik:

Herr talman! Jag tar det en gång till, Eva Flyborg. På vilket sätt förbättras konkurrensen på bolånemarknaden om regeringen säljer ut SBAB?

Har Vänsterpartiet varit med och tagit beslut i kammaren som vi i efterhand ser är felaktiga måste vi rätta till det, och det har vi gjort. Dessa beslut som vi tidigare har stött är inget att skryta med, vilket vi också har sagt. Vi har också försökt påverka besluten inför kammardebatten för att det inte ska bli så.

Jag har ytterligare en fråga. Arbetslivsresurs såldes ut för ett par år sedan på ett sätt som föranleder mig att undra om Eva Flyborg tycker att regeringen skötte denna utförsäljning på ett bra sätt. Det såldes ut till bland andra ett riskkapitalbolag med säte i Freiburg i Schweiz. Var det ett bra sätt? Det är bara ett exempel bland flera utförsäljningar till riskkapitalbolag som regeringen har gjort under denna period. Är det detta Eva Flyborg menar med att få en väl fungerande konkurrens på marknaden?

Anf. 26 EVA FLYBORG (FP) replik:

Herr talman! Riskkapitalbolag är ett sätt att uttrycka det. Ett annat är att säga att det är bolag som hanterar stora delar av våra pensioner, till exempel, och det handlar om mångmiljardbelopp. De behöver inte med nödvändighet vara kortsiktiga, utan det ligger i sakens natur att de vill satsa enorma summor på ganska stabila verksamheter över lång sikt. Det kan också finnas de som har som affärsidé att vara kortsiktiga. Det behöver dock inte vara samma sak, så jag tycker inte att vi ska nedvärdera alla riskkapitalbolag som om det är en dålig sak att vara det. Det är det inte i grunden, utan det är en viktig funktion det med.

Försäljningen av statliga bolag sker i akt och mening att öka konkurrensen. Låt oss ta försäljningen av Apoteket som exempel. Jag vet att Kent Persson inte har någon mer replik, så jag ska försöka vara något neutral. Försäljningen av Apoteket har bland annat lett till att det har kommit in fler aktörer på marknaden. Det har blivit längre öppettider och fler apotek, främst i områden med många människor, i storstäder och större städer, men även på andra orter. Det är bara ett exempel i raden som talar för att det är bra att sälja ut statliga bolag.

Det hade varit ännu bättre om investeringen i den tyska och polska brunkolen, kärnkraften och gasverksamheten aldrig hade skett. Det hedrar Kent Persson och Vänsterpartiet att de säger att det inte var något bra beslut. Det är första gången jag hör någon från den sidan ta minsta ansvar för den katastrofala affären för Vattenfall, Sverige, miljön och inte minst skattebetalarna. Låt mig ge en eloge till Kent Persson och Vänsterpartiet.

Ni rättar dock inte till något. Det är alliansregeringen som får rätta till det. Som jag sade i mitt anförande tar vi nu ett långsiktigt avvecklingsbeslut, och det är det som gäller framöver.

Prot. 2013/14:58
22 januari

Statliga företag

Anf. 27 JONAS ERIKSSON (MP) replik:

Herr talman! Jag har stor respekt för Eva Flyborg. Hon har många intressanta infallsvinklar i sina anföranden. En brist är dock, som jag bedömer det, historiebeteckningen. Besluten om Vattenfalls investeringar som fattades i slutet av 1990-talet var en överenskommelse mellan en minoritetsregering och ett parti i opposition. Miljöpartiet var inte detta parti. Vi ställde inte upp på den energiuppbyggnaden. Vi stod inte bakom beslutet att investera i kolkraft i Tyskland.

Eva Flyborg refererar också till debatter i kammaren om Vattenfalls utveckling. Jag kan inte med min korta tid i riksdagen garantera att vi i samtliga sammanhang då Vattenfall diskuterats har tydliggjort vårt ställningstagande. Det är i det närmaste en omöjlig uppgift. Jag vet dock att Miljöpartiet sedan investeringsbeslutet togs kontinuerligt har kritiserat Vattenfalls expansion inom kolkraften.

Jag tolkar Eva Flyborg som att hon är beredd att ta ansvar och förändra den inriktning som Vattenfall har. Hon är i så fall den första som tydligt uttrycker detta i debatten.

Delar Eva Flyborg den tidigare redovisade uppfattningen att regeringen inte har kunnat göra något de senaste tio åren för att förändra den utveckling som Vattenfall har bedrivit i Tyskland och andra länder när det gäller investeringar i kolkraft? Är regeringen helt utan ansvar för att Vattenfall har ökat sina koldioxidutsläpp så att de motsvarar mer än dubbelt det vi släpper ut i Sverige i dag?

Anf. 28 EVA FLYBORG (FP) replik:

Herr talman! Jag har stor förståelse för att Jonas Eriksson inte var med på den tiden då Vattenfall gjorde dessa investeringar. Det finns dock svart på vitt från många olika debatter och sammanhang vad som gjordes och inte gjordes. I det betänkande som jag refererade till hade Miljöpartiet ingen som helst reservation. Däremot hade flera av oss som nu är i majoritet men då var i opposition det.

Ni gav ert tysta medgivande utan att sätta press på regeringen eftersom ni var ett stödparti. Den socialdemokratiska minoritetsregeringen stödde sig i alla beslut utom några få på Vänsterpartiet och Miljöpartiet. Ni satte inte emot något utan lät det ske.

I en annan sak har Jonas Eriksson också helt fel. Det var inte den energipolitiska uppbyggnaden där Centern var med i vissa delar, utan detta var en näringspolitisk uppbyggnad och näringspolitiskt beslut. Här har Miljöpartiet sin skuld i hela det koläventyr som Sverige har drabbats av i så många år.

Det var fel då, och det är fel nu. Det vore därför klädsamt om fler än Maria Wetterstrand säger att så var fallet. Säg: Det blev inte bra. Vi borde ha sagt emot och satt stopp för koläventyret. Men i stället gjorde vi tvärtom och medverkade till att det blev av.

Om ni säger det ska jag inte upprepa en enda gång till i kammaren att ni var med och gjorde denna stora satsning.

Kryp inte undan ansvaret, Miljöpartiet!

Anf. 29 JONAS ERIKSSON (MP) replik:

Herr talman! Historiebeskrivning kan förstås ske på olika sätt. I andra protokoll än det Eva Flyborg visar upp har Miljöpartiet gång på gång vänt sig till näringsministern och ifrågasatt styrningen av Vattenfall vad gäller investeringarna i kolkraft.

Detta är dock historia som ligger långt bakom både mig och Eva Flyborg. Det jag vill diskutera är den nuvarande regeringens ansvarstagande i frågan, vad regeringen har velat göra de senaste snart åtta åren vid makten och vilket ansvar regeringen tar för den utveckling som Vattenfall har haft vad gäller koldioxidutsläppen.

Utvecklingen har inte varit bra. Det står jag för, och det tror jag att Miljöpartiet enat står för. Det är roligt att höra att även Eva Flyborg inte tycker att utvecklingen har varit bra. Men vad gör regeringen? Man stöder ett mål om att sänka utsläppen till 65 miljoner ton per år, vilket är bra. Det är dock fortfarande mer än vad Sverige släpper ut per år, och Vattenfall investerar fortfarande i kolkraft utanför Sveriges gränser.

Är regeringen oenig eller enig om att Vattenfall ska bli ett energibolag med hundra procent förnybart? Det är intressant. Det är denna styrning vi talar om när vi nu debatterar statlig styrning av statliga bolag.

Anf. 30 EVA FLYBORG (FP) replik:

Herr talman! Det går inte att leka politik. Politik är allvar. I Ukraina och på andra ställen ser vi hur människor slåss för sina liv för demokrati och frihet.

Politik är allvar. De beslut som vi alla är med och fattar får konsekvenser för människors liv och för landets framtid. Det fick konsekvenser när Miljöpartiet för tio år sedan var med och fattade beslut och såg till att Sverige grävde sig djupt ned i den tyska brunkolen.

Det går inte att fatta beslut om att investera mellan 70 och 100 miljarder svenska kronor i utländsk kärnkraft, kolkraft och gaskraft och sedan ge katten i det. Man måste ta långsiktigt ansvar för de beslut man fattar och för det ägande man tar på sig.

Det går inte att göra som Miljöpartiet: säga en sak och klaga högt i debatten men i tysthet göra något annat. Det är dubbelmoral, och det är inte dubbelt så bra.

Ta ansvar för era beslut! Det gör alliansregeringen nu. Vi får hantera den soppa som ni satte oss och hela svenska folket i. Det är därför vi förlorar miljarder nu. När det gäller att hoppa på granskningskommissionståget säger jag: Grattis! Då kan vi se vad de beslut ni fattade då har lett till i dag.

Vi gör det vi kan göra. Vi har till exempel sänkt lönsamhetskraven på Vattenfall för att man ska kunna satsa på det förnybara. Det måste väl ändå Jonas Eriksson känna till. Det står i Vattenfalls årsredovisning. Jag rekommenderar den för läsning.

Vi har nya hållbarhetsmål som strävar mot 2020. Vi har mål för jämställdhet, mänskliga rättigheter och många andra saker. Det vidtas en rad åtgärder, och det är väl Jonas Eriksson medveten om.

Politik är allvar. Det är dags för Miljöpartiet att börja ta ansvar för sina politiska beslut.

Anf. 31 HELENA LINDAHL (C):

Herr talman! Denna debatt handlar om det statliga ägandet. De hel- och delägda statliga företagen är 52 till antalet. De ägs gemensamt av svenska folket och är stora arbetsgivare med många anställda runt om i Sverige.

Det finns höga förväntningar på våra statliga bolag och hur de ska uppträda. De ska i alla avseenden föregå med gott exempel, oavsett om det gäller ersättningar till ledande befattningshavare, jämställdhetsarbete, miljöengagemang eller socialt ansvarstagande.

Som centerpartist och alliansföreträdare är jag stolt och glad över vårt arbete med att öka andelen kvinnor i företagsledande ställning, som några har varit inne på tidigare i dag. Arbetet har gett goda resultat. Man kan vara stolt, men man behöver inte vara nöjd.

Andelen kvinnor som är styrelseordförande har de senaste åren ökat väsentligt. År 2006 var andelen 23 procent, och i dag är den 41 procent. Sedan Alliansen tog över makten har andelen kvinnliga styrelseordförande ökat med drygt 20 procent. Om man dristar sig till att jämföra med börsbolagen är det en milsvid skillnad. Där är andelen kvinnor på ordförandeposter bara 5 procent.

Det är också intressant att titta på andelen kvinnor i helägda statliga bolagsstyrelser. Där är nästan hälften kvinnor. Det finns alltså all anledning att vara stolt över det jämställdhetsarbete som görs i de statliga bolagsstyrelserna.

Jag tycker att det är bra att vi som ägare ställer stora krav på att bolagen ska föregå med gott exempel rent generellt när det gäller hållbart företagande. Förutom jämställdhetsarbetet ska bolagen ta stor hänsyn till mänskliga rättigheter, arbetsvillkor, antikorruption, affärsetik och mångfald.

Många av de statliga företagen verkar på globala marknader där dessa frågor inte alltid prioriteras av länderna själva. Därför är det viktigt att svenska statliga bolag är ett föredöme.

Herr talman! Eftersom oppositionen ägnat delar av den här debatten åt att prata om Vattenfall och Nuonköpet vill jag också vara tydlig i det avseendet. Inledningsvis kan jag konstatera att statliga aktiebolag regleras av aktiebolagslagen, precis som privata aktiebolag. Det innebär bland annat att det var Vattenfalls styrelse som fattade beslut om att köpa Nuon, inte regeringen. Förvärvet föregicks inte av något regeringsbeslut. Det samråd som bolaget enligt arbetsordningen ska göra i vissa fall ändrar inte dessa grundläggande förhållanden. Vattenfalls styrelse var enig i beslutet.

I ett regeringskanslibeslut den 30 januari 2009 bemyndigades ansvarig enhetschef av chefen för Näringsdepartementet att genomföra en upphandling av en finansiell rådgivare. Beslutet om att medel fick användas för detta ändamål bereddes med Finansdepartementet.

Den 3 februari 2009 ingicks ett uppdragsavtal mellan Regeringskansliet och konsultfirman Merrill Lynch om finansiell rådgivning rörande ett förvärv av Nuon. Merrill Lynch lämnade en värdering på 7,6–8,9 miljarder euro och bedömde att det föreslagna priset var skäligt jämfört med andra liknande transaktioner. I dokumentet står också att om förvärvet görs till rätt pris är det värdeskapande på sikt och ligger i linje med den strategi som bolaget har.

Den 12 februari 2009 inkom Merrill Lynchs rapport om det planerade förvärvet av Nuon till Näringsdepartementet. Merrill Lynch bedömde i rapporten att en köpeskilling om 8,5 miljarder euro var rimlig från en finansiell utgångspunkt utifrån köparens, det vill säga Vattenfalls, perspektiv.

Dessutom ansåg Vattenfalls bolagsledning och styrelse liksom regeringens representant i styrelsen att ett köp av Nuon skulle vara en bra affär för Vattenfall. Samtidigt fördes samtal mellan Vattenfalls ordförande och ansvarig minister där ministern ställde ett antal kontrollfrågor, vilket är kutym vid dylika större affärer. Sammanfattningsvis gäller följande:

1. En enig styrelse för Vattenfall ville genomföra köpet av Nuon.
2. Maud Olofsson och Näringsdepartementet tog in en second opinion som visade att priset var rimligt.
3. Maud Olofsson ställde även ett antal kontrollfrågor till Vattenfalls ordförande och fick det lugnande beskedet att köpet var förenligt med avkastningskravet på Vattenfall.

Det fanns inga skäl att säga nej till affären. Slutsatsen är att ansvarig minister och Näringsdepartementet hanterade frågan korrekt enligt gällande regelverk.

Låt mig vara tydlig med att jag över huvud taget inte försvarar Vattenfalls köp av Nuon. Det var allt annat än lyckat, och jag välkomnar Anders Borgs besked att rutinerna kring de statliga bolagens storaffärer nu ska skärpas.

Trots att vi i efterhand kan konstatera att affären inte var den bästa finns det omständigheter som gjort att stora nedskrivningar har fått göras på grund av Nuonköpet. Jag har svårt att se att någon kunde förutse de drastiska förändringar som den globala energimarknaden genomgått de senaste åren.

Vem kunde förutse att den globala lågkonjunkturen skulle leda till minskad efterfrågan på el i Europa och dessutom kraftigt bidra till att minska priset på utsläppsrätterna? Det gör att det inte är kostsamt för vissa företag att vara miljöovänliga och fortsätta att använda sig av till exempel kol.

Dessutom kunde heller ingen förutse de stora skiffergasfyndigheterna i USA som i sin tur lett till att USA inte är i samma behov av kol, som man nu säljer billigt till exempelvis Europa.

På samma sätt som för Vattenfalls styrelse var det omöjligt för andra energibolag i Europa att förutse de stora omvälvande förändringarna på energimarknaden. Många av bolagen har även de fått göra stora nedskrivningar av bolagsvärdet.

Om ni socialdemokrater, till skillnad från de flesta andra, hade kunnat förutse detta hade ni kanske inte med Vänsterpartiets och Miljöpartiets goda vilja gett Vattenfall möjligheter att köpa de stora innehav av kärnkraft och kolkraft i bland annat Tyskland som vi nu sitter fast med. De har orsakat nedskrivningar och miljardförluster, för att inte tala om de förluster de har orsakat miljön, med allt kolinnehav som ni bidragit till att köpa.

Visst är det ironiskt att samma partier – S, MP och V – i dag kritiserar Vattenfalls kol- och kärnkraft i Tyskland och Polen samtidigt som ni införde ett ägardirektiv 2005 som sade att Vattenfall skulle vara det ledande energibolaget när det gäller förnybart i Sverige – men inte i Europa. Det öppnade upp för en stor del av det kolintensiva ägandet på kontinenten. Det såg också dåvarande näringsminister Maud Olofsson, som tillsammans med regeringen 2009 såg till att ändra ägardirektiven så att förnybarhetsatsningarna skulle omfatta även Europa.

Herr talman! Många statliga företag har stor betydelse för Sverige när det gäller ekonomi, hållbarhet, arbetstillfällen och utveckling av lokalsamhällen. Vi pratar gärna i termer av procent och framför gärna kritik vid missförhållanden, men vi pratar sällan om att de här företagen har stor betydelse för gemene man, för var och en.

Ta till exempel gruvbolaget LKAB, som har haft och fortfarande har stor betydelse för arbetsmarknaden i norra Sverige. Här kan unga tjejer och killar få jobb – ett rätt välbetalt sådant. Många ungdomar stannar kvar, och många flyttar också till orterna i Malmfälten. Bolaget skapar också arbete åt underentreprenörer och mindre företag, som kan växa.

LKAB bidrar dessutom till kulturarbete och har avsatt pengar i något som heter LKAB Akademi, där man satsar pengar i förskolan, grundskolan och gymnasiet för fortbildning och kompetensutveckling när det gäller framför allt teknik och naturkunskap. Jag läste någonstans att Dan Shechtman, 2011 års nobelpristagare i kemi, föreläste på Lapplandsgymnasiet. Det var en del av LKAB Akademis satsning på unga och utbildning. Det tycker jag var ganska käckt.

Även om vi ser en stor flyttström från landsbygden till städerna, från norra Sveriges inland till kusten och större städer, har LKAB:s etablering stor betydelse – inte bara för landets ekonomi, utan även för norra Sveriges utveckling.

(Applåder)

I detta anförande instämde Anders Ahlgren och Erik A Eriksson (båda C).

Anf. 32 KRISTER ÖRNFJÄDER (S) replik:

Herr talman! Jag är förvånad över att jag är den enda som har begärt replik. Jag trodde nästan att Eva Flyborg skulle begära replik på dig. Jag tyckte inte att det hängde ihop riktigt mellan er två. Det angår egentligen inte mig. Jag försökte bara hitta sambandet inom Alliansen.

Jag vill också passa på tillfället att säga: I den replikväxling som jag hade med Eva Flyborg hänvisade hon till ett beslut som man hade tagit, en reservation som man hade ställt sig bakom. Men det var från det tillfälle när Riksrevisionen tittade på affären 2004–2005, medan jag i min replik talade om köpet, som skedde ett antal år innan. Då kan jag förstå att det inte stämmer riktigt.

Även i det läget skulle jag när det gäller Vattenfall vilja påpeka: Jag är beredd att i vilket läge som helst säga att man kan ha en hel del synpunkter på köpet i Tyskland, men det var till stor del föranlett av att Vattenfall fanns i Polen – det ska man också ha med sig. Man ville knyta ihop det hela och få en bättre lönsamhet.

Det fanns olika skäl till att man då trodde att det skulle bli en bra affär. Under hela 2010 var det ekonomiskt sett en bra affär. Även ledamöter från er har sagt att det var en bra affär.

Med den bakgrund som Helena Lindahl har vill jag ha reda på varför man inte vill ställa upp på att ha en granskningskommission, för att få fram alla de uppgifter som Helena Lindahl talar för när hon står i talarstolen och berättar om vad som verkligen hände.

Anf. 33 HELENA LINDAHL (C) replik:

Herr talman! Först och främst vill jag säga att jag inte recenserar mina allianskamrater. Jag tror att Eva Flyborg är kapabel att klara sig själv och säga det hon tycker och tänker.

När det gäller haverikommission, granskningskommission, kriskommission eller vad ni har kallat det: Det ska ändå bli en granskning i KU. Ärendet med Nuon ska ju bli föremål för granskning i KU under våren. Det skulle kännas konstigt att på något sätt parallellt med KU tillsätta en granskningskommission. Vad skulle den kommissionen undersöka? Ska den också titta tillbaka på alla stora affärer som Vattenfall och andra större statliga bolag har gjort genom åren? Då kommer ju, precis som Ann-Charlotte Hammar Johnsson sade tidigare, ingen styrelse över huvud taget att våga göra några affärer alls.

Jag tycker att vi ska avvakta KU:s översyn. För min egen del tycker jag att det känns konstigt att tillsätta något slags kriskommission samtidigt som KU har fått det här uppdraget.

Anf. 34 KRISTER ÖRNFJÄDER (S) replik:

Herr talman! Jag tycker inte att de sakerna på något sätt står emot varandra. Jag tycker att det är bra att KU gör en granskning, och om jag inte missminner mig är det just ledamöter från oppositionen som har önskat att KU ska titta på frågan.

Jag tror att en sådan kommission skulle kunna komma fram till ett antal saker som vi förhoppningsvis skulle kunna dra nytta av inför framtiden. Exakt vad en sådan kommission ska göra handlar om vilka direktiv kommissionen får. Vi får hoppas att vi finns med i ett sådant arbete, där man lägger fram de direktiven.

Man skulle nästan kunna tro – om man vill misstolka, som någon sade tidigare – att ni inte vill ha reda på exakt vad som har hänt eftersom det skulle kunna komma fram saker som någon inte vill ska komma fram. Jag är naturligtvis inte så illasinnad att jag tror något sådant, men man skulle ändå kunna ha en sådan tanke. Men det gynnar inte någon part, varken oss i riksdagen eller regeringen eller de som sitter på de här posterna i framtiden.

Det är väl bra om de kan få klara och tydliga direktiv från regering och riksdag, och det är väl bra om vi har så bra underlag som möjligt för att kunna ge sådana direktiv i framtiden. Jag har ändå uppfattat det så att ni inte ska sälja ut alla bolag omedelbart utan att det finns kvar en lista från 2007 som man ska fortsätta jobba med.

Jag ser att vi kommer att ha ett antal statliga företag under förhoppningsvis lång tid framåt och att de då kan göra en nyttig samhällsinsats.

Egentligen kvarstår frågan, fast jag redan har fått svaret: Ni väntar, medan vi tycker att man mycket väl kan göra två saker samtidigt.

Prot. 2013/14:58
22 januari

Anf. 35 HELENA LINDAHL (C) replik:

Herr talman! Nu har jag ingen möjlighet att ställa en fråga till Krister Örnfjäder.

Statliga företag

(KRISTER ÖRNFJÄDER (S): Jag kan begära ordet igen.)

Det kan du i och för sig göra. Det jag undrar är: Ska en sådan granskningskommission också titta på andra affärer som är gjorda, eller gäller det bara Nuon? Ska granskningskommissionen också titta på kolköpen i Tyskland och Polen, som gjordes under er tid, när ni samarbetade med både Vänsterpartiet och Miljöpartiet? Vad jag förstår finns det över huvud taget inga papper på Näringsdepartementet om det köpet.

En annan sak som jag också tycker är märklig är att oppositionen ständigt kritiserar alliansregeringen för ägardirektiven till Vattenfall när det gäller satsningarna i Europa. Men 2009 ändrade faktiskt Maud Olofsson och regeringen ägardirektiven till det bättre. Hade de ägardirektiv som ni är mamma och pappa till fått fortsätta gälla hade ju köpen av kol och kärnkraft i Europa bara fortsatt på en ännu högre nivå, och då hade vi förlorat ännu mer pengar.

För mig är det intressant hur långt en sådan här granskningskommission ska gå. Vem vill i så fall göra affärer i framtiden, om allt ska granskas av en kommission, varenda gång det har blivit en dålig affär?

Anf. 36 MATS ODELL (KD):

Herr talman! Vi diskuterar i dag företag med statligt ägande – det har framgått tydligt. En annan sak som jag tycker framgår tydligt är att det i stor utsträckning är partiernas underliggande ideologier som färgar både frågan huruvida det är önskvärt med statligt företagande eller inte och frågan hur staten och regeringen har förvaltat företagen. Det blir någon sorts ganska kraftigt färgade ideologiska glasögon som vi har på oss när vi går upp här och ser verkligheten runt omkring oss.

För staten som ägare är det viktigt att de statliga bolagen arbetar så att vi uppnår ett långsiktigt värdeskapande för det svenska folkhushållet. Det sker när företagen får möjligheter att utvecklas och växa och när de förvaltas på ett professionellt sätt med just värdeskapande som det övergripande målet. Men då måste också staten hantera sin ägarroll på ett ansvarsfullt, transparent och tydligt sätt och samtidigt vara ett föredöme inom hållbart företagande. Här har regeringen mycket tydligt lagt fast vilka riktlinjer som alla statligt ägda företag ska följa.

Herr talman! Med detta sagt vill jag övergå till att tala om kraven från oppositionen på att det ska tillsättas en granskningskommission med anledning av köpet av Nuon. Jag skulle vilja hävda att detta är ett av de mindre genomtänkta förslagen som våra vänner i oppositionen driver – i skarp konkurrens, vill jag gärna tillägga. Det har nog mer med valrörelselogik än med traditionell logik att göra. Man kan nog inte helt bortse från, vilket jag tycker att dagens debatt redan visar, att det i själva verket kommer att bli en bumerangeffekt. Plötsligt har man hamnat i skottglug-

gen för vad man själv har åstadkommit på detta område. Det finns verkligen all anledning att fundera på detta.

Näringsutskottets majoritet tycker att regeringen på det hela taget har förvaltat dessa företag på ett ansvarsfullt sätt, givet den mycket turbulenta ekonomiska miljö som vi har med finanskris och global lågkonjunktur som har skapat behovet av nedskrivningar inte bara i Nuon utan i en mängd andra företag.

Ovanpå denna ekonomiska turbulens har även en oväntad, vill jag påstå, och omskakande omvälvning av inte minst Europas och USA:s energimarknader inträffat. Detta inser man om man inte har alldeles för kraftiga ideologiska skyggglappar utan gör en ärlig jämförelse med hur andra ägare av motsvarande verksamheter, både privata och statliga, har tvingats göra ofta större nedskrivningar än vad Vattenfall har fått göra på motsvarande anläggningar. Det gäller inte minst just gaskraftverk när den smutsiga kolkraften har blivit billigare, bland annat till följd av den amerikanska skiffergasrevolutionen men också till följd av den tyska kärnkraftsavvecklingen som har gett kolet en renässans – något att tänka på för våra vänner i oppositionen.

Som vi har hört läggs i oppositionens motioner, som vi nu diskuterar, ansvaret på regeringen för behovet av nedskrivningar av Nuons värde. För utomstående läsare av dessa motioner måste det framstå som ganska imponerande att den svenska regeringen inte bara lyckats få ned värdet på Nuon utan samtidigt också lyckats pressa ned värdet ännu mer på deras utländska konkurrenter. Det måste man säga är en bragd. Jag tänker på, som flera talare har varit inne på, tyska RWE:s, franska GDF Suez och norska Statkrafts anläggningar, för att nämna några exempel på motsvarande eller större nedskrivningar.

Herr talman! Konstitutionsutskottet kommer, som vi har hört här, att granska om den tidigare näringsministerns hantering av Vattenfalls köp av Nuon följde gällande regler och riktlinjer. Jag kan berätta att näringsutskottet har fullt förtroende för att den granskningen kommer att ske på ett heltäckande och noggrant sätt. Det är till och med så att en miljöpartist är ordförande i konstitutionsutskottet, och oppositionen är företräd på ett professionellt sätt där och kommer säkert att ställa alla de frågor som kan anses vara rimliga.

Vi ser helt enkelt ingen anledning att samtidigt och parallellt lägga ned tid och resurser på att göra ytterligare en granskning genom att tillsätta en särskild granskningskommission. Motionärerna har varit vänliga nog att räkna ut vad detta skulle kosta. 4 miljoner kronor vill de anslå – jag skulle snarare säga låna upp – för att kunna göra detta gigantiska slag i luften. De har yrkat på detta i en annan motion. 4 miljoner kronor vill de alltså lägga på denna dubbla åtgärd. Dessutom är det knappast heller konstitutionellt lämpligt att en kommission överprövar det arbete som konstitutionsutskottet ska göra. Det är klart att tidigare statsråd och även nuvarande statsråd skulle tycka att det var ganska lämpligt att kunna säga: KU har fel här, och nu tillsätter vi en kommission som granskar vad KU har kommit fram till.

Det blir ett helt nytt och mycket märkligt prejudikat om man skulle göra på det sättet.

I själva verket skulle det efter KU-granskningen bara återstå att granska om köpet skedde på affärsmässiga grunder. Men även det skulle

utgöra ett ganska udda prejudikat, alltså om riksdagen skulle ta på sig att granska olika statliga bolags transaktioner. Som flera talare har varit inne på kan man då fråga: Var går då gränsen? Vilka transaktioner ska granskas av kommissionen?

Herr talman! Alla vet att Europas energibolag under de kommande åren står inför mycket stora utmaningar med en låg efterfrågan på och ett stort utbud av elektricitet. Detta väntas leda till fortsatt låga elpriser. Det var bland annat därför som regeringen reviderade Vattenfalls ekonomiska mål hösten 2012 med lägre och rimligare avkastningskrav för att kunna satsa på förnybar och mer hållbar elproduktion i framtiden.

Det är framför allt tre innehav som innebär stora utmaningar för Vattenfall. Det är först och främst kärnkraften i Tyskland som förvärvades 2001. Jag tycker att Eva Flyborg på ett utmärkt sätt klarade ut att de nuvarande oppositionspartierna i allra högsta grad var delaktiga i det köpet liksom i den andra stora utmaningen, nämligen kolkraften i Tyskland som i huvudsak förvärvades 2001 och 2002. Jag tror att det är svårt för den nuvarande oppositionen att undfly delaktighet i dessa beslut. Den tredje utmaningen, nämligen gaskraften i Nederländerna och Nuon som förvärvades 2009, har oppositionen däremot inget aktivt ansvar för på det sätt som man har för de två andra.

I debatten här har bakgrunden till att man fortsätter att investera i kolkraft och fossila bränslen tagits upp. Men det finns inga nya beslut om att göra det, utan detta är följderna av beslut som fattades före valet 2006. Om man har ett nästan färdigt kraftverk går det inte att avbryta den investeringen. Det vore en kapitalförstörelse av gigantiska mått. Därför slutförs det. Men det sista beslutet att nyinvestera i kolkraft togs faktiskt av den socialdemokratiska regeringen 2006. Det var bland det sista som man gjorde före valet. Jag tackar för den hälsningen. Att slutföra dessa stora investeringar tar, som sagt, flera år. Därför innehåller Vattenfalls investeringar fortfarande denna dag fossilkraft. Men det är inte under alliansregeringens tid som detta har skett.

År 2007 beslutade däremot Vattenfall att inga nya investeringar i kolkraft ska göras. Numera är Vattenfall en av världens största operatörer när det handlar om havsbaserad vindkraft. Vi vet också från årsredovisningen att 56 procent av tillväxtinvesteringarna under perioden 2013–2017 gäller just vindkraft. Vi ska inte heller glömma bort att det var vid bolagsstämman i april 2005 – det finns efter ett antal replikväxlingar anledning att påpeka det – som den dåvarande socialdemokratiska regeringen ändrade Vattenfalls uppdrag genom att göra ett tillägg i bolagsordningen som öppnade möjligheten för bolaget att göra vilka investeringar som man ville i fossilkraft utanför Sveriges gränser.

Sedan dess har alliansregeringen tagit fram ett nytt och förtydligt ägaruppdrag där dessa möjligheter har tagits bort. År 2012 tog Vattenfall beslut om nya hållbarhetsmål som bland annat innebär att man ska minska sina koldioxidutsläpp från 90 till 65 miljoner ton.

Herr talman! Om förvärvet och nedskrivningarna av Nuon skulle motivera en granskningskommission skulle traditionell logik bjuda att även andra förvärv som bolaget gjort, och som kräver större nedskrivningar, i minst lika hög grad skulle motivera en sådan granskning.

Den gigantiska expansionen av Vattenfall i Europa genom köp av kolkraftverk och stora kärnkraftsinvesteringar, som genomfördes under

tidigare socialdemokratiska regeringar, har tyvärr inte visat sig vara hållbara för Vattenfall. Motionärerna verkar inte ha beaktat det faktumet, och jag tycker att vi har diskuterat det tillräckligt. För mig är i alla fall en nedskrivning på 117 procent större än en på 42 procent. Det kanske är färgade glasögon eller alltför kraftiga skygglappar som skymmer sikten när man tittar på betänkandet.

Riksrevisionen kritiserade, som sagt, att styrelsen och ägarförvaltningen inte brydde sig om att precisera Vattenfalls miljö- och energipolitiska uppdrag när Miljöpartiet, Vänsterpartiet och Socialdemokraterna förvaltade bolaget. Därför kunde bolaget genomföra de äventyrliga förvärven. Den så kallade formlösa styrningen av Vattenfall kritiserades också hårt i kammaren av allianspartierna när det begav sig.

Avslutningsvis, herr talman, vill jag säga att det finns ett gammalt uttryck om det kloka i att sopa framför egen dörr som nog inte är helt fel. Jag yrkar avslag på motionerna.

(Applåder)

Anf. 37 KRISTER ÖRNFJÄDER (S) replik:

Herr talman! Det har vi inte stuckit under stol med. Det är klart att vi ska sopa framför egen dörr. Det är det som vi i det här fallet ber majoriteten om stöd för. Jag vill koppla ihop det med det som Helena Lindahl tog upp i en fråga men som jag inte hade möjlighet att svara på, nämligen: Vad ska en granskningskommission göra och hur långt tillbaka ska den gå? Ja, det avgör i så fall direktiven. Skulle den nuvarande majoriteten exempelvis tycka att det nog vore bra men att man inte bara vill titta på Nuon utan kanske på någonting mer, så varsågod, gör det. De 4 miljonerna kan vi kanske ta från de 3 miljarder som vi sparade på att inte införa det extra skatteavdraget för dem som är höglönlade.

Mats Odell tog även upp att ärendet ska behandlas i KU. Det har alla gjort, och det köper jag, men jag är inte så säker på att KU kommer att ta upp de aspekter som vi, i den roll vi har i näringsutskottet, skulle kunna ha nytta av. Jag vet inte hur djupt de kommer att gå när det exempelvis gäller den ekonomiska sidan. Det kan tänkas att de mer tittar på hur besluten kommit till, vem som varit med om besluten, vilken information man haft tillgång till och så vidare. Vi har trots allt lite olika roller. Därför undrar jag avslutningsvis: Om den nuvarande majoriteten har dessa frågeställningar, vilket är sent påkommet, varför skickar man inte själv in en boll och säger att man kanske skulle behöva titta mer på det här för att inte begå samma misstag igen?

Anf. 38 MATS ODELL (KD) replik:

Herr talman! Det är imponerande, tycker jag, att Krister Örnfjäder inbjuder till en mer noggrann granskning av hur det gick till när Vattenfall köpte på sig de tillgångar som nu har skrivits ned med 117 procent.

Det var svårt för någon att förutse den händelseutveckling på energimarknaden och på andra håll som ledde fram till att värdet på Nuon sjönk. Det var en lång kedja av förändringar på den europeiska och inte minst på den amerikanska energimarknaden som ledde fram till det. På samma sätt var det svårt att veta att den tyska befolkningen skulle reagera såsom den gjorde på en jordbävning i Japan.

I Tyskland tycks man tro att det finns motsvarande risker. Dels är den seismiska situationen i Tyskland någonting helt annat än vad vetenskapsmännen och -kvinnorna hittills trott – det är imponerande – dels tror man att det skulle kunna slå in 17 meter höga vågor över kärnkraftsaggregaten. I Sverige är det en teoretisk möjlighet eftersom aggregaten ligger vid kusterna, men i Tyskland ligger de i de flesta fall långt upp på land. Vem skulle ha kunnat förstå och förutse det?

Problemet är inte att kärnkraftverken är olönsamma. Problemet är att det finns politiska förbud att använda dem. Problemet med de tyska kol-kraftverken är inte att de är olönsamma utan att de förstör miljön, men det tycks man inte bry sig om, utan i Tyskland verkar kolkraft vara det enda som är politiskt möjligt att bygga, köra och utveckla. Det är ett problem.

Det kan Krister Örnfjäder förstås granska, men jag tror inte att vi ska lägga resurser på det. Vi får helt enkelt överlämna till väljarna att avgöra vem de har störst förtroende för när det gäller att hantera statliga bolag.

Anf. 39 KRISTER ÖRNFJÄDER (S) replik:

Herr talman! Ja, och så har man skickat över bollen till någon annan igen.

Till mig vänder sig väljare för att ställa just sådana frågor. Hur kommer det sig? Varför har ni fattat det beslutet? Mot vilken bakgrund? På vilka grunder? Det är det jag vill försöka få fram ett underlag för. Det är mot den bakgrunden. Mats Odells senaste inlägg var väl det bästa försvaret för att köpa kärnkraft. Med det resonemanget gäller det också kolkraft i Tyskland. Alliansföreträdarna har ägnat hela sin tid här åt att säga att det var ett jättedåligt köp, och nu står Mats Odell och försvarar det. Åtminstone tyckte jag det, men det får väl visa sig av protokollet så småningom.

Att det är en lång kedja av händelser som påverkar en utveckling gör inte informationen mindre intressant. Jag tycker inte det i alla fall. Om det är en enstaka händelse – ja, självklart, då behövs det inte någon kommission eller utredning, för då kan man hänvisa till den händelsen och säga att det är den det beror på. Om det däremot är ett antal länkar i en kedja kan det vara lite svårare för oss som beslutsfattare att se sammanhanget. Därför kan det vara intressant att få bilden klar för sig och ha det som bakgrund och underlag vid framtida beslut.

Tack, Mats, för vad jag uppfattar som jättebra argument för mig i mitt sätt att resonera.

Anf. 40 MATS ODELL (KD) replik:

Herr talman! Det gläder mig om jag kan stärka Krister Örnfjäders argumentationsunderlag. Det jag försökte säga var att det är svårt att spå, särskilt om framtiden. Ingen kunde veta detta när investeringarna gjordes. Den allmänna visdomen vid Nuonköpet byggde på att kolkraften, med sin oerhört stora koldioxidemission, skulle ersättas av gas som dels inte har partiklar, dels har hälften så mycket koldioxidutsläpp, samt att en ökad utbyggnad av vindkraft och annan intermitterent energi behövde en baskraft som gick att reglera. Där låg gaskraftens stora fördelar. Men det är, som sagt, lätt att vara efterklok, och det blir inte bättre om man nu utreder det i någon sorts granskningskommission.

Sedan har det i debatten tagits upp att staten har sålt företag för 160 miljarder. Jag har själv i hög grad medverkat till det. Jag kan säga att de kalkyler som lagts fram här är fullständigt felaktiga. Låt oss ta försäljningen av Vin & Sprit. Efter valutaeffekter och annat fick vi över 60 miljarder kronor. Då ska man komma ihåg att den högsta vinst som svenska staten någonsin fick från Vin & Sprit var 800 miljoner kronor; det var det sista verksamhetsåret, 2007. Vi sparade 2,4 miljarder kronor per år i räntebetalningar när vi amorterade på statskulden. Är 2,4 miljarder i besparingar mer än 800 miljoner i vinst? Ja, det är 1,6 miljarder mer. Det var 133 miljoner kronor per månad som svenska folket förlorade på att driva den verksamheten jämfört med att amortera på statskulden. Däri ligger logiken, Krister Örmfjäder. Det är bara när man kan göra sådana affärer som man ska sälja.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 10 §.)

5 § Uppföljning av riksdagens tillämpning av subsidiaritetsprincipen

Konstitutionsutskottets betänkande 2013/14:KU5
Uppföljning av riksdagens tillämpning av subsidiaritetsprincipen
föredrogs.

Anf. 41 BILLY GUSTAFSSON (S):

Herr talman! Enligt riksdagsordningen ska konstitutionsutskottet följa tillämpningen av subsidiaritetsprincipens tillämpning inom riksdagen och i ett betänkande meddela kammaren vilka iakttagelser som gjorts och vad som förekommit. Det är vad betänkandet handlar om.

Vi har under några år redovisat dessa uppgifter, så det här är inte första gången, men frågan har inte fått den uppmärksamhet som jag tycker att den förtjänar. Jag kommer till varför det är så. Det här handlar i grund och botten om kompetensfördelning. Lite enklare uttryckt: Det handlar om makt. Det handlar om fördelning av makt mellan nationella parlament och Europeiska unionen.

Jag vill påminna kammarens ledamöter om att det i samband med ratificeringen av Lissabonfördraget framhölls från många partier, även från mitt eget, att de nationella parlamentens inflytande stärktes genom Lissabonfördraget, bland annat genom den mekanism som infördes med subsidiaritetsprövning och möjlighet att avge subsidiaritetsvarning. Därför tycker jag att det är viktigt att vi, det vill säga riksdagen, använder den möjlighet som Lissabonfördraget tillskapade: att vi tillsammans med andra parlament kan påverka innehållet i ett lagförslag eller till och med förhindra att förslaget behandlas vidare. Med andra ord finns det verktyg och medel för den svenska riksdagen att tillsammans med andra parlament agera så att besluten – och nu kommer jag till vad detta handlar om – fattas så nära medborgarna som möjligt. För mig är det här en djupt demokratisk dimension.

Herr talman! Jag tycker att det här är en viktig aspekt, både sakligt sett och för unionens legitimitet hos de svenska medborgarna. Om

svenska medborgare uppfattar att beslut fattas långt ifrån dem och att beslut inte är förankrade i den svenska vardagen kommer också unions-tanken att tappa i legitimitet.

Herr talman! Jag tänker kommentera några valda delar av betänkandet som jag tycker är viktiga att lyfta fram och få en diskussion om. Jag vill börja med att konstatera att det synes som att utskotten – det är respektive utskott som gör granskningen – har använt sig av den modell som finns i förarbetena till riksdagsordningen och som vi i dagligt tal har kommit att kalla tvåstegsmetoden. Jag tycker att det är en positiv utveckling, och jag vill för min egen del slå fast att jag tror att det är både nödvändigt och önskvärt att själva prövningen så långt det är möjligt formmässigt går till på ett sätt som är likvärdigt utskotten emellan.

Men nu kommer jag till en fundering som jag ändå har. Jag tror att det finns anledning för oss att fundera på om vi inte borde följa upp tankarna bakom den här tvåstegsmodellen, som vi införde i samband med de förändringar som gjordes för några år sedan. Även om jag tycker att det är bra att det formmässigt är likvärdigt tror jag att det finns anledning att titta på detta. Ställ er frågorna: Är det så givet att vi hamnade helt rätt redan första gången? Finns det inte anledning för oss att titta på våra egna idéer? Var det här vad vi ville åstadkomma? Då ges det ett utrymme för oss att göra korrigeringar.

Jag vill även i år lyfta fram att det är önskvärt att vi skaffar oss mycket bättre insikt och kunskap om hur riksdagens invändningar mot av kommissionen framlagda förslag behandlas. Vi lägger ned en oerhörd energi och mycket engagemang på att argumentera för att ett visst lagförslag strider mot subsidiaritetsprincipen. Vi fattar ett beslut här i riksdagen, många gånger helt enhälligt, och skickar det till kommissionen. Visst är det väl märkligt, ärade kolleger, att vi sedan inte har en aning om vad som händer?

Därför tycker jag att vi borde få till stånd en diskussion om hur vi ska följa vad som händer med våra egna invändningar. Det skulle vara ett starkt stöd för våra utskott om man centralt inom riksdagsförvaltningen bevakade hur lagstiftningsförslagen hanteras och eventuellt antas. Om den föreslagna rättsakten antas trots att vi från riksdagen haft invändningar tycker jag att vi borde få en bättre diskussion om huruvida vi kan göra någonting mer. Då vänder jag mig till regeringen på andra sidan vattnet. Vad jag har kunnat se har regeringen inte någon gång använt sig av möjligheten att väcka en ogiltighetsförklaring eller ogiltighetstalan vid EU-domstolen. När nu det verktyget finns, varför har vi inte en enda gång använt det? Det är en fråga som i varje fall jag ställer mig.

Herr talman! Jag vill göra några reflexioner till. När man granskar utfallet av hur riksdagen har jobbat med subsidiaritetsprövningsfrågorna kan man säga att de innehåller två dimensioner. Den ena dimensionen handlar om kvantitet, den andra om kvalitet. Kvantiteten är förhållandevis enkel att följa upp. Det är bara att räkna hur många ärenden det är, hur många vi haft invändningar emot och så vidare. Däremot är den kvalitativa granskningen betydligt mer grannlaga.

Detta är sista gången jag är med och debatterar denna fråga. Därför vill jag här och nu understryka vikten av att riksdagen utvecklar lämpliga arbetssätt och metoder. Dels gäller det att fånga hur kompetensfördelningen mellan unionen och medlemsstaterna utvecklats, så att vi får kun-

skap om huruvida det sker en överföring av makt från riksdagen till unionen. Dels tycker jag att vi behöver titta på helhetsbilden. När ett enskilda lagförslag kan uppfattas som okontroversiellt är det en sak. Men om vi sätter in det förslaget i ett sammanhang och ser det i förhållande till sju åtta ytterligare lagförslag som har beröring med varandra kanske vi ser ett mönster som vi inte skulle vilja ha. Därför menar jag att vi behöver försöka skapa oss en helhetsbild.

Herr talman! Det kanske är att provocera, men jag skulle ändå vilja ställa en fråga till oss själva här. Går vi mot ett mer federalistiskt Europa, det vill säga sker det en maktförskjutning från medlemsstaterna till unionen? Det har inte varit helt lätt att konstatera om det har skett en sådan maktförskjutning. Vad vi emellertid har kunnat se är vilka verktyg kommissionen har använt. Vi ser en markant ökning av att kommissionen använder sig av metoden med förordningar i stället för direktiv. Ni som sitter på läktaren kanske inte har någon aning om vad det är, men jag utgår från att ni som sitter i salen vet att om man använder förordningar har vi nästan inga möjligheter att anpassa det utifrån svenska förutsättningar, vilket vi däremot har om man använder direktiv. Jag menar att det här är ett verktyg ur kompetens- och maktfördelningssynpunkt. Det är en mycket allvarlig och oroande utveckling.

Något jag uppmärksammat när jag läst igenom våra underlag är att lagstiftning på EU-nivå ökat betydligt i frågor som gäller den inre marknaden, reglering av finansmarknaderna samt det finansiella systemet. Låt det sjunka in och fundera på vad det kan ha för långsiktiga konsekvenser!

För att ni nu inte ska missförstå mig vill jag tydligt markera att det inte är så att beslut är felaktiga eller icke önskvärda bara för att de fattas på unionsnivå. Det jag vill lyfta fram är att det är ett problem om det sker utan medvetna ställningstaganden. Om vi hamnar i att det här mer blir ett självspelande piano kan vi vara ganska illa ute.

En annan brist som vi har konstaterat tidigare och som kvarstår, även om det har blivit bättre, gäller kommissionens motiveringar till sina förslag. Det finns en absolut skyldighet för kommissionen att lämna motiveringar ur subsidiaritetsynpunkt. Undermåliga eller rent av uteblivna motiveringar gör det enligt min mening nästan omöjligt att göra den granskning som fördraget inte bara ger oss möjlighet till; det är en skyldighet för medlemsstaterna att använda sig av fördragets regler.

Jag ska avsluta med att konstatera två saker.

Det förefaller som att vi från den svenska riksdagen har varit dåliga på att ha kommunikation och diskussion med andra parlament inför subsidiaritetsprövningen. Det leder till att vi kanske inte kan uppnå de gränsvärden som finns i fördraget för att kunna påverka eller rent av stoppa ett förslag. Enbart ur den aspekten är det lite allvarligt.

Herr talman! Det finns ytterligare en aspekt. Det finns ett problem med åttaveckorsfristen och att man inte hinner med. Det finns anledning för oss att fundera på: Borde vi inte ha kontakter efteråt? Vi kunde då konstatera: Dessa parlament resonerade ungefär som vi. Vi har då en kunskap inför framtida prövningar som jag tror att vi har gått miste om genom att vi inte har haft det.

Ett utökat samarbete mellan medlemsstaterna vore önskvärt. Med hänsyn till de pengar och den tid som vi har lagt ned på IPEX, det vill

säga informationssystemet, borde vi tillse att det fungerar bättre än vad det har gjort så här långt.

Jag ber så hemskt mycket om överseende med att jag dragit över talartiden lite grann. Nästa gång dessa frågor ska behandlas i riksdagen kommer jag inte att vara med. Då kanske jag kan få ta dessa fyra extra minuter. Med det yrkar jag på godkännande av utskottets anmälan i KU5.

Anf. 42 KARL SIGFRID (M):

Herr talman! Tack, Billy Gustafsson, för ett debattinlägg som var både klokt och tacksamt och väl värt de fyra extra minuterna.

Den här debatten handlar om konstitutionsutskottets årliga utvärdering av riksdagens subsidiaritetskontroll, det vill säga riksdagens arbete med att säkerställa att EU inte överskrider sina befogenheter. Betänkandet bygger dels på egna iakttagelser, dels på yttranden som vi har inhämtat från andra utskott.

Subsidiaritetskontrollens funktion rent formellt är att låta nationella parlament runt om i Europa pröva om ett visst lagförslag verkligen hör hemma på EU-nivå. Kontrollen har också en informell betydelse genom att den ger riksdagen anledning att sätta sig in i ärenden i god tid.

I vilken mån som subsidiaritetsprövningarna fyller sin formella funktion beror till stor del på hur aktiva de nationella parlamenten är. Till varje nationellt parlament finns det ett par frågor som man bör ställa. Hur stor del av alla förslag från kommissionen väljer parlamentet i fråga att granska? Det är inte alla parlament som granskar alla ärenden. Hur aktivt samarbetar de med andra nationella parlament?

En hög grad av aktivitet och en viss samordning mellan EU:s medlemsländer är förutsättningar för att vi ska kunna utfärda så kallade gula kort. Det är vad vi gör när kommissionen ger sig in på politikområden som bättre hör hemma i de enskilda medlemsländerna.

När EU:s medlemsländer antog Lissabonfördraget gjorde de en avvägning. Å ena sidan fick EU inflytande över nya områden, å andra sidan skulle medlemsländernas parlament få en större roll i att granska att rätt beslut fattas på rätt politisk nivå.

Det är tydligt att de ökade befogenheterna till EU har realiserats. Om vi ska få den balans som Lissabonfördraget skulle ge måste även medlemsländernas verktyg för att kunna underkänna alltför långtgående förslag fungera effektivt.

För att underlätta de nationella parlamentens granskning är det viktigt att kommissionen gör sin del av jobbet. Framför allt måste den i varje lagförslag kunna motivera enligt vilka bestämmelser i fördragen som förslaget hör hemma på EU-nivå.

Kommissionen har blivit bättre på att motivera sina förslag i det avseendet. Men många av motiveringarna är fortfarande svepande och därför väldigt svåra att förhålla sig till. Dessutom är det ibland så att motiveringarna helt uteblir. Det är så klart inte acceptabelt. Detta har vi påpekat i konstitutionsutskottet många gånger och i stor enighet. Med detta betänkande påpekar vi det en gång till.

Resultatet så här långt av subsidiaritetsprövningarna sedan systemet infördes är två gula kort. Det kan jämföras med att Sveriges riksdag har skickat mer än 30 lagförslag tillbaka till kommissionen med motiveringen att de är alltför långtgående.

Prot. 2013/14:58
22 januari

Uppföljning av riksdagens tillämpning av subsidiaritetsprincipen

Prot. 2013/14:58
22 januari

Uppföljning av riksdagens tillämpning av subsidiaritetsprincipen

Granskning av statsrådets tjänsteutövning och regeringsärendenas handläggning

Sveriges riksdag är EU:s mest aktiva parlament när det gäller att granska lagförslag från EU, och det ska vi vara stolta över. Samtidigt måste vi inse att våra motiverade yttranden, det vill säga våra påpekanden om att kommissionen i sina förslag har gått för långt, bara kan resultera i ett gult kort om vi kan samla fler parlament bakom den uppfattningen.

Det är inte bara i Sverige utan också i andra länder som man diskuterar hur subsidiaritetsverktyget skulle kunna bli skarpare och mer effektivt. I vissa medlemsländer cirkulerar idén om att man ska införa nya typer av kort som komplement till det gula kortet som finns i dag.

Ett gult kort innebär att kommissionen måste överväga ett lagförslag igen och sedan motivera sina slutsatser men inte mycket mer än så. Utöver det hävdar vissa att det borde införas ett rött kort som innebär att ett lagförslag med automatik faller. Det talas också om gröna kort som skulle ge nationella parlament rätten att föreslå ny EU-lagstiftning.

Från riksdagens sida har vi inte ställt oss bakom några krav på nya typer av kort, utan vi har i första hand fokuserat på: Hur kan vi få nuvarande system att fungera bättre?

Med det yrkar jag på godkännande av konstitutionsutskottets anmälan.

Överläggningen var härmed avslutad
(Beslut fattades under 10 §.)

6 § Granskning av statsrådets tjänsteutövning och regeringsärendenas handläggning

Konstitutionsutskottets betänkande 2013/14:KU10

Granskning av statsrådets tjänsteutövning och regeringsärendenas handläggning
föredrogs.

Anf. 43 PETER ERIKSSON (MP):

Herr talman! Konstitutionsutskottet lämnar vanligen två granskningsbetänkanden per år till kammaren. På våren handlar det om statsrådets tjänsteutövning och rör de anmälningar som utskottet har fått in från enskilda ledamöter i kammaren om granskningar som vi bör göra, och vi gör granskningar för alla de anmälningar som kommer in.

På hösten har vi ett annat granskningsbetänkande. Det gäller mer generella frågor. Det är administrativt riktade granskningar om hur regeringen arbetar mer generellt. Där brukar debatten kanske vara något mindre emotionell, och det är vanligtvis färre reservationer i betänkandet. Vi brukar vara enhälliga i betänkandet, och det är vi i år också.

Vi har granskat en rad olika områden. Jag ska gå in på några få lite kort och översiktligt. Den är som mer intresserad får läsa betänkandet, som är ganska omfattande.

Vi har bland annat, och jag tror för första gången, gått in och tittat på regeringens samordningskansli. Det är någonting som inte så ofta brukar vara uppe för diskussion i debatten. Men det är naturligt i en regering

med flera partier att man har någon form av samordning mellan partierna för att hitta lösningar på konflikter och bli överens.

Det fanns också om inte likadana så liknande system även när Socialdemokraterna var ensamma i regeringen men hade ett mer organiserat samarbete med först Centern och sedan Miljöpartiet och Vänsterpartiet.

Det är naturligt att man har någon form av samordning. Frågan är hur man ska organisera det. Det har gjorts på lite olika sätt under åren. Fälldinregeringen hade tidigare ett sätt att organisera det på. Det vanliga har varit att man i statsministerns kansli har ett samordningskansli i samband med det.

Vi har anledning att titta på detta lite närmare även i framtiden från konstitutionsutskottet. Men det finns några saker som vi har kommit fram till i denna granskning. Bland annat tycker vi att det är viktigt att påpeka att offentlighetsprincipen, dokumentationen och spårbarheten ska kunna fungera. Samma regler ska gälla som i övrigt för Regeringskansliet när det gäller samordningskansliet och samordningsfunktionen. En del sådana tekniska saker är viktiga för att man i efterhand ska kunna ta reda på vad som har förevarit.

Samordningskansliet eller samordningsfunktionen har en viktig poäng. I praktiken är det ofta där man avgör från regeringens sida hur man ska ställa sig i olika frågor i politiken, även om det sedan är det enskilda statsrådet som är ansvarig för beredningen. Detta markerar vi tydligt. Regeringen fattar till syvende och sist besluten kollektivt. Trots detta är det viktigt att man kan följa hur ett ärende har beretts, hur man i själva verket fattar besluten i praktiken och vad som ligger bakom.

En annan fråga gäller Lagrådet och remisserna till Lagrådet för olika lagförslag som regeringen kommer med. De senaste åren har vi fått en skärpning i kraven i regeringsformen på hur regeringen ska agera. Det finns i dag lite tuffare krav på att regeringen ska vända sig till Lagrådet i olika lagförslag – i alla fall i större utsträckning än tidigare. Vi har lite grann gått igenom hur detta fungerar och i huvudsak sett att det fungerar som det är tänkt. I några fall har det visat sig att Lagrådet självt har haft synpunkter på detta och tyckt att regeringen borde ha vänt sig till Lagrådet i frågor där man inte har gjort det. Det har funnits några sådana frågor, men det kan också finnas olika skäl för att inte göra det. Det kanske inte handlar om någon stor förändring, frågan kanske har behandlats tidigare och så vidare.

En anmärkning som jag tycker är viktig och som vi tar fram i betänkandet är att det ska finnas samma krav på remiss till Lagrådet oavsett om en lag kommer i budgeten eller vid sidan av. Detta är en diskussion som vi har fört alltmer under den senaste tiden; det finns ett problem med att allt fler lagar hamnar i budgeten. Risken är att riksdagens behandling blir sämre, och remissen till Lagrådet kanske inte kommer till ordentligt i alla delar. Detta är någonting som jag tycker att man ska uppmärksamma framöver. Helst ska regeringen försöka undvika att i onödan lägga fram lagförslag i budgeten, för det blir då inte samma demokratiska behandling. I detta fall, just när det gäller remissen till Lagrådet, finns det egentligen inga skäl att acceptera en sådan skillnad.

En tredje fråga – som jag bara kort ska beröra – handlar om utnämningmakten, som vi också går in på. När den borgerliga regeringen tillträdde efter valet 2006 minskade antalet politiska utnämningar ganska

väsentligt. Man införde även lite nya system för rekryteringsförfarandena. Men de senaste åren har vi sett att trenden är att de politiska utnämningarna börjar öka igen. Som en följd av detta tycker konstitutionsutskottet att det vore viktigt att få en noggrann uppföljning av hela systemet för det nya rekryteringsförfarandet. Man bör utvärdera detta och se vilka effekterna och följderna är av att regelsystemet har förändrats och vad man skulle kunna göra för framtiden för att förbättra det hela.

Jag yrkar på godkännande av utskottets anmälan i granskningsbetänkande KU10.

Anf. 44 HANS EKSTRÖM (S):

Herr talman! KU lägger fram sitt betänkande om granskning av statsrådets tjänsteutövning och regeringsärendenas handläggning. Det är en del av riksdagens kontrollmakt, det vill säga riksdagens kontroll av regeringen. Vi ser det lite grann som självklart i svensk tradition att vi ska ha oförvitlighet, att vi inte ska ha korruption och sådana saker. Detta har varit en viktig del av Sveriges framgångssaga; vi har stabila institutioner som har präglats av dessa delar.

Det här kräver dock vård, och en del av denna vård är granskning. Riksdagens kontrollmakt är en del av upprätthållandet av denna goda tradition. Vi fyller också den goda revisorns roll genom att påpeka möjliga vägar för att hantera uppenbara problem eller förhindra framtida problem.

Utskottet går igenom olika typer av ärendens handläggning varje riksmöte. Ett område som har granskats denna gång är den risk som finns för att man tillämpar överdrivet mycket sekretess när man ser risk för pusselläggning. Det handlar om saker som i sig kan verka enkla, men när man lägger ihop dem kan de ge information som kan behöva vara föremål för sekretess. Detta skulle vid överdrivet bruk kunna leda till minskad öppenhet i det svenska samhället och minskad insyn i den svenska statens verksamhet. Utskottet har emellertid funnit att möjligheten till sekretess på denna grund hanteras med den restriktivitet som ska gälla.

Ett annat särskilt område som granskas är hur EU-ärenden hanteras i dialogen mellan regering och riksdag. Här påpekar utskottet särskilt vikten av att regeringen företräds av statsråd i samråd med riksdagens utskott och att statsråden är närvarande vid EU-nämndens sammanträden så att de rätt kan tolka sitt mandat inför ministerrådets sammanträden.

Den politiska samordningen vid Regeringskansliet har granskats. Vi har tittat på alla de olika modeller som har tillämpats sedan 1976, och vi har funnit att det är bra att regeringen har frihet att organisera den politiska samordningen efter olika parlamentariska lägen. Det finns ingen grund för att kritisera vare sig nuvarande regering eller tidigare regeringar för deras sätt att organisera samordningen. Däremot vill utskottet framhålla vikten av att regeringsformens krav på beredning och ansvar inte frångås. Det är viktigt att dokumentation och spårbarhet gäller också samordningsfunktionen så att inget svart hål uppkommer i Regeringskansliet. Detta är av stor vikt för att riksdagens kontrollmakt ska kunna fungera. Det är även viktigt att påpeka att ett statsråd har ansvar för ett ärendes hela beredning även om en del av beredningen sker i samordning.

Jag yrkar på godkännande av utskottets anmälan i betänkande KU10.

Anf. 45 PER BILL (M):

Herr talman! Låt mig lite högtravande inleda med att säga att konstitutionsutskottet härmed enligt 13 kap. 2 § regeringsformen för riksdagen anger resultatet av den granskning som redovisas här.

Totalt är det drygt 400 sidor, och det är tillfredsställande att vi även den här gången har kommit överens över partigränserna om allting på de här 400 sidorna.

Herr talman! Den administrativa granskningen är viktig. Den bidrar till att administrationen i Regeringskansliet steg för steg blir bättre.

Den här gången har vi tittat på elva olika områden, och jag kommer att fokusera på den politiska samordningen inom Regeringskansliet. Sedan kommer flera efter mig att ta andra delar.

Huvuddelen av det område jag ska titta på handlar om den här regeringen, men vi har också gått bakåt i tiden för att konstatera att det inte är särskilt stora skillnader mellan olika regeringar. Tyvärr har det varit svårt att gå långt tillbaka i tiden därför att det har saknats handlingar kring de flesta andra regeringarna bakåt i tiden.

Vad vi kan konstatera är att det inte finns någon grund för att peka på några formella eller konstitutionella brister i den nuvarande regeringens eller tidigare regeringars samordningsfunktioner. På vanlig svenska sköts det med andra ord bra.

Vi har lärt oss hur det hela fungerar mer i detalj, och vi kan konstatera att samordning inte är någon ny företeelse. Regeringar har över tid behövt en samordningsfunktion mellan departement, och när man inte har haft egen majoritet har man också behövt samordning mellan olika partier. Huvudanledningen till detta är naturligtvis att man vill lösa politiska meningsskiljaktigheter. När man kompromissar mellan kloka förslag blir slutprodukten ibland faktiskt bättre än något av de ingående ursprungsförslagen.

Därför är det klokt att vår regeringsform ger regeringarna stora möjligheter att driva arbetet på det sätt som de själva finner lämpligt. Det gör att riksdagen inte sätter upp en massa regler som gör det svårt för olika regeringar att över tid genomföra den politik som man har gått till val på. Demokratien i Sverige fungerar ju på det sättet att det är den regeringskonstellation som vinner valet som ska ha möjlighet att genomföra sin politik.

Anf. 46 KARIN GRANBOM ELLISON (FP):

Herr talman! Under hösten har det skett en traditionell granskning av statsrådets tjänsteutövning och handläggningen av regeringsärendena. För lyssnaren kan det översättas till att konstitutionsutskottet försöker svara på frågan: Hur följer Regeringskansliet lagen i sitt ordinarie arbete? Granskningen har gjorts på områden där KU brukar följa regeringen, till exempel regeringsprotokoll, vem som tjänstgör i Regeringskansliet och utnämningmakten. Det har också gjorts några nedslag i förvaltningsärenden.

Tidigare granskningar har lämnat efter sig några frågeställningar som tas om hand i och med detta betänkande, till exempel om så kallad pussläggning har blivit vanligare som sekretessgrund och om samordningsfunktionens organisation och arbete kan sägas uppfylla de konstitutionella krav som ställs på övriga enheter i Regeringskansliet. Ställnings-

tagandena i betänkandet är eniga, och min sammanfattning av granskningen är att arbetet i Regeringskansliet fungerar väl.

Jag tänkte uppehålla mig vid tre områden i betänkandet och börjar med utnämningmakten. För två år sedan kunde vi jämföra utnämningar av myndighetschefer under fem år med Socialdemokraterna och fem år med alliansregeringen. Vi såg då att jämställdheten på området gått tydligt framåt från att de första fem åren med Socialdemokraterna ha legat på runt 40 procent kvinnor och 60 procent män till att alliansregeringen lyckats rekrytera i stort sett lika många kvinnor som män till myndighetschefer. I år kan vi se att denna trend med närmast fullständig balans håller i sig. De senaste två åren har faktiskt majoriteten, 53 procent, av utsedda myndighetschefer varit kvinnor. När det gäller rektorer för universiteten har fem av åtta varit kvinnor.

Även om det inte är riktigt lika fin balans när det gäller utlandsmyndigheterna ser vi att det går framåt även där, från 35 procent kvinnor i maj 2011 till 40 procent i september 2013. Jämställdhet är en viktig fråga för Folkpartiet, och på detta område kan vi alltså glädjas.

Utskottet har också tittat på politisk bakgrund för att se om det kan finnas en tendens att gynna personer med samma partitillhörighet. Vi kan i år se att andelen med politisk bakgrund som har rekryterats har ökat något. Men andelen är fortfarande lägre än vad fallet var under S-regeringen.

Att ha politisk erfarenhet ska inte vara ett hinder för att kunna bli utsedd till en post. Tvärtom kan erfarenhet från politiskt arbete vara en stärkande merit för vissa uppdrag, men det är viktigt att det inte enbart är personer med samma partitillhörighet eller bara personer med partimedlemskap i regeringspartierna som kommer i fråga. På den punkten får regeringen godkänt. Det är varierande bakgrund och partitillhörighet hos landshövdingar och generaldirektörer utsedda under de senaste åren.

Utskottet följer också upp arbetet med öppna rekryteringar, något som numera används i hög grad och syftar till att bredda vem som kan bli aktuell för en tjänst. Utskottet menar att det vore värdefullt om regeringen vid lämpligt tillfälle gör en noggrann utvärdering av vilka effekter de öppna rekryteringsförfarandena har.

I maj har vi EU-val. Då väljer vi Sveriges ledamöter i Europaparlamentet. Dessa personer är svenska folkets direkta representation och beslutsfattare i EU. Medborgarna och länderna representeras också genom sina regeringar i ministerrådet. Inför varje ministerrådsmöte ska ansvarig minister samråda med riksdagens EU-nämnd. Frågan är då: Tar ministrarna detta krav på samråd med riksdagen, alltså det nationella parlamentet, på allvar? Ja, det måste man säga. KU har kommit fram till att statsrådets närvaro i EU-nämnden är hög. Vi ser också att regeringen allt oftare kommer till utskotten för information och överläggningar i EU-ärenden.

Slutligen har vi kommit fram till frågan om pussläggning. Frågan är om pussläggning allt oftare anges som skäl för att inte offentliggöra en handling. Denna fråga uppkom efter att statsministern vid förra årets granskning nämnde att det har blivit alltmer aktuellt att bedöma vilka uppgifter som skulle kunna utgöra ett hot mot rikets säkerhet om de blir offentliga. Han sade att många till synes harmlösa uppgifter som finns i

Regeringskansliet kan, om man lägger samman dem, ligga till grund för en kartläggning av den centrala statsledningen.

Utskottet har under granskningen av pusselläggning som skäl för sekretess fått veta att antalet begäran om att få ta del av allmänna handlingar har ökat, och uppfattningen är att framställningarna också har blivit mer omfattande och inte sällan avser längre tidsperioder och utdrag ur databaser.

KU:s kansli har gått igenom samtliga ärenden där regeringen har beslutat om utlämnande av allmän handling. Av 71 beslut om sekretess har så kallad risk för pusselläggning varit grund för sekretess i enbart 2 ärenden, vilket är en mycket begränsad omfattning. Granskningen har alltså visat att risk för pusselläggning inte är ett sekretessskäl som regeringen använder i onödan.

Om jag ska försöka mig på en sammanfattning av ett betänkande på 400 sidor kan jag säga att man i årets granskning inte har funnit några anmärkningsvärda brister i Regeringskansliet. Naturligtvis finns det alltid saker som kan förbättras, men arbetet fungerar i stort sett som tänkt.

Jag tackar er i KU:s kansli för att ni än en gång tagit er igenom kartonger av dokument och proffsigt genomfört den administrativa granskningen. Avslutningsvis yrkar jag på godkännande av utskottets anmälan.

Anf. 47 PER-INGVAR JOHNSON (C):

Herr talman! Konstitutionsutskottet har med hjälp av utskottets kansli under sommaren och hösten 2013 genomfört en ganska omfattande granskning av statsrådets tjänsteutövning och regeringsärendenas handläggning. Det mesta av granskningen omfattar åren 2012 och 2013. Men en del, bland annat granskningen av regeringens samordningsfunktion, går längre tillbaka. Där jämförs hur samordning mellan olika partier skett historiskt.

Huvudintrycket är att regeringen har kommit mycket väl ut från den här höstgranskningen. Regeringskansliet sköter sig när det gäller ärendenas handläggning. Det är ordning och reda i handlingar, och handläggningstiderna är i huvudsak acceptabla.

Ett område där handläggningstiderna varit långa gäller beslut om bildande av naturreservat. Men konstitutionsutskottet noterar att departementet redan har gjort en omorganisation för att snabbare kunna ta beslut i de frågorna.

Herr talman! När det gäller utlämnande av sekretessbelagda handlingar har konstitutionsutskottet tidigare framfört kritik mot Regeringskansliet. I en del fall har det tagit flera veckor att få ut handlingar. Vi som är ledamöter i konstitutionsutskottet har under de senaste månaderna fått lite mer inblick i de svårigheter som kan finnas när det gäller att bedöma sekretess i utlämnande frågor, särskilt i sådana utlämnande frågor där det behövs kontakter och samråd med andra myndigheter för att kunna bedöma möjligheten att utlämna.

Vi avslutade i konstitutionsutskottet i går ett sådant utlämnandeärende som tagit några veckor. Och vi har under hösten haft ett utlämnandeärende som innebar flera veckors handläggningstid före beslut. Det kanske i en del fall ger lite inblick i de svårigheter som regeringen har i utlämnande frågor.

När det gäller granskningen av samordningsfunktionen inom regeringen är det alltså en historisk tillbakablick som görs i fråga om hur regeringar sköter samordningen. En del i detta handlar om hur regeringen hanterat det så kallade politikerundantaget i tryckfrihetsförordningen. Det gäller alltså frågan om vad som är allmänna handlingar och kraven på diarieföring. Konstitutionsutskottet konstaterar att de ställningstaganden som görs i samordningsfunktionen inte är formella regeringsbeslut. Det påverkar bedömningen av om det är allmänna handlingar.

Konstitutionsutskottet har ingen kritik när det gäller hur regeringen sköter samordningen. Samordningen sköts på ett bra sätt. Man får närmast uppfatta det som ett beröm åt regeringen, eftersom alla partier i konstitutionsutskottet är överens om det ställningstagandet.

Konstitutionsutskottet har också granskat de synpunkter som Lagrådet har på olika lagstiftningsförslag. KU har funnit att regeringen nästan alltid tar till sig Lagrådets synpunkter. I de fall man inte har följt synpunkterna har man argumenterat och förklarat varför man inte följt Lagrådet. Det är naturligtvis bra att man gör det.

KU har granskat hur regeringen sköter utnämningmakten. Den granskningen visar att könsfördelningen bland utnämnda chefer för statliga förvaltningar är jämn. Detta ser konstitutionsutskottet naturligtvis positivt på.

KU har granskat hur regeringen sköter samrådet med riksdagen när det gäller EU-frågor och vilka som företräder regeringen vid möten i riksdagens EU-nämnd. KU har funnit att regeringen vinnlägger sig om att förankra sina ställningstaganden inför beslut i EU:s ministerråd. KU noterar också att det har varit en bra form att använda telefonsammanträden för att informera EU-nämnden och samråda med EU-nämnden vid pågående förhandlingar i Europeiska rådet. Sedan företräds regeringen nästan alltid av statsråd vid EU-nämndens möten, vilket lyfts fram som något positivt.

Konstitutionsutskottets granskning av regeringen slutar med ett betänkande som vi i alla partier är helt eniga om. Att granskningen dessutom visar att regeringen i de avseenden som vi har tittat på den – det handlar alltså om hur man handlägger ärenden inom regeringen – har skött sig bra är naturligtvis glädjande.

Herr talman! Jag yrkar på godkännande av konstitutionsutskottets anmälan.

Anf. 48 TUVE SKÅNBERG (KD):

Herr talman! Är det möjligen så att de få som finns i kammaren och i konstitutionsutskottet är politiska nördar som sysslar med grundlag och som går i gång på detta? Låt mig formulera det så här för alla som lyssnar via tv eller som sitter på läktaren – det är visst ingen på läktaren: Vi har i konstitutionsutskottet kommit fram till att den yttersta makten i Sverige finns i det inre kabinettet.

Ja, det var inte konstigare än så. Det inre kabinettet är de fyra personer som kröp ned i en badtunna hos Maud Olofsson: partiledarna i Alliansen. Det är sådana saker som vi sysslar med. Vad är det som är regeringens uppgift? Hur är det reglerat i grundlag och i förordningar? Avviker regeringen från detta?

Vi har i enighet gått till botten med svåra saker. Jag skulle vilja säga att det som har varit svårast, potentiellt i alla fall, har varit frågan om den politiska samordningen inom Regeringskansliet.

För ett år sedan trodde jag nog, personligen, att detta kunde bli en riktig knäckfråga. Hur ska vi lösa frågan om det nödvändiga samarbetet och den samordning som måste finnas inom ett regeringskansli? Vad är syftet? Och hur ska detta ske? Där har konstitutionsutskottet gått till botten och i enighet kommit fram till riktlinjer för hur den politiska samordningen inom Regeringskansliet ska ske.

Syftet med samordningen är att lösa problem med politiska menings-
skiljaktigheter. Det måste göras. Vi kan inte se att vi får en majoritetsregering inom överskådlig framtid. Vi har inte haft det. Vi är tvungna att lita till minoritetsregeringars möjligheter att samordna eller att knyta flera partier till samordningskanslier. Det handlar om att underlätta förankring av beslut i riksdagsgrupperna så att vi ytterst har riksdagen med oss.

När KU nu har granskat detta visar det sig att det har funnits en politisk samordning i alla tider. Ända sedan det kontraktsparlamentariska samarbetets tid och 1970-talets borgerliga regeringars tid har det varit samordning även om den har varit förlagd i fackdepartementen. Sedan 1990-talets början är samordningen förlagd inom Statsrådsberedningen.

Nuvarande regering har valt den samordningsfunktion som den själv har ansett lämplig, i likhet med alla tidigare regeringar. Så ska det vara. Det överensstämmer enligt utskottet väl med regeringsformens krav.

Vi har tillsammans med våra utomordentligt duktiga tjänstemän som har berett ärendet i botten för, såvitt jag vet, första gången i konstitutionsutskottets 200-åriga historia kommit fram till sju olika punkter som ska vara tillfredsställande lösta för den politiska samordningen inom Regeringskansliet.

För det första ställer regeringsformens princip om kollektivt beslutsfattande krav på att beslutsformerna i regeringen säkerställer dels att ärendena blir omsorgsfullt beredda och riktigt avgjorda, dels ett underlag för utkrävande av ansvar.

För det andra ställer regeringsformen vissa krav på den organisatoriska regleringen av regeringsarbetet. Här finns ett särskilt inre kabinett. Redan i 1974 års regeringsform hävdades att statsråds-kretsen borde utvidgas väsentligt och att det inom kretsen borde bildas ett särskilt inre kabinett. Det är alltså inte något som alliansregeringen har hittat på och tagit ur egen fatabur.

För det tredje har konstitutionsutskottet kommit fram till att det i regeringsformen finns ett beredningskrav. Kravet, som är ett karakteristiskt och betydelsefullt inslag i svensk beslutsprocess, ställs vid beredningen av regeringsärenden.

För det fjärde ställer offentlighetsprincipen och andra grundlagsfästa tryckfrihetsrättsliga principer krav på hur allmänna handlingar ska behandlas. Det gäller alldeles speciellt om det finns möjlighet till undantag för oss politiker. Ja, det finns ett sådant politikerundantag i tryckfrihetsförordningen. Det innebär att ett partipolitiskt agerande kan falla utanför det som är allmän handling.

För det femte finns i bland annat arkivlagen och förvaltningslagen vissa offentlighetsrättsliga krav avseende arkivering och dokumentation.

Arkiv ska bevaras, hållas ordnade och vårdas så att de tillgodoser rätten att ta del av allmänna handlingar.

För det sjätte tilldelar regeringsformen och andra lagar regeringen dubbla roller. Dels styr regeringen riket genom att besluta i styrelseärenden, till exempel propositioner och förordningar. Dels är regeringen högsta myndighet för vissa förvaltningsärenden, till exempel tillstånd och överklaganden.

För det sjunde är statsministern chef för Regeringskansliet, som sedan 1997 utgör en enda myndighet, och för Statsrådsberedningen.

Sammanfattningsvis kan jag säga att de huvudsakliga frågeställningarna om samordningsfunktionens roll i regeringsarbetet och tillhörande dokumentationskrav som har belysts i det här ärendet granskas alltså av oss i utskottet för första gången. Det kan finnas skäl att komma tillbaka och granska ytterligare, men nu har vi för första gången ordentligt gått till botten med under vilka förhållanden samordningsfunktionen lever, verkar och granskas vid Statsrådsberedningen.

Anf. 49 LENA SOMMESTAD (S):

Herr talman! Vi vet att förtroendet för demokratin i hög grad beror på om människor känner tillit till demokratins företrädare och till de demokratiska arbetsformerna. Därför är debatten i dag, som flera tidigare talare har berört, viktig. Målet med konstitutionsutskottets granskning av statsråd och regering är att långsiktigt främja en väl fungerande och vital demokrati. Den konstruktiva kritik som riktas mot nu sittande regering har vi alla nytta av oavsett partifärg.

Jag vill själv rikta ljuset mot två principiellt viktiga frågor i betänkandet, dels frågan om regeringens remisser till Lagrådet, dels frågan om hur regeringen handlägger förvaltningsärenden. Båda frågorna berör tempot och kvaliteten i regeringsbesluten och därmed själva grunden för en väl fungerande demokrati.

Först några ord om regeringens remisser till Lagrådet. Det är tio år sedan som konstitutionsutskottet senast granskade Lagrådet, och därför är detta ett viktigt inslag i betänkandet.

I stort kan sägas att regeringens samspel med Lagrådet fungerar väl men att konstitutionsutskottet, liksom i tidigare granskningar, ändå ser en potential till förbättring. Ett viktigt påpekande, som konstitutionsutskottet har gjort förr, handlar om att alla lagförslag bör remissbehandlas ordentligt och att det ska ske skriftligt – inte bara genom ett remissmöte. Även om det ibland finns goda skäl att skynda på en beslutsprocess måste remissbehandlingen få ta sin tid. Det här är en anmärkning som tål att upprepas, inte minst mot bakgrund av att remissbehandlingen har en så central betydelse i det svenska statsskicket.

Vi måste ständigt påminna oss om att Sverige har ett politiskt system där beslut mycket snabbt kan klubbas igenom i riksdagen, i synnerhet under en majoritetsregering. Sverige har inte, som många andra länder, institutioner som skapar särskild tröghet i beslutsprocessen eller som balanserar parlamentets makt, till exempel tvåkammerssystem eller system med maktdelning. I den här situationen är det just remissbehandlingen som ska vara gruset i maskineriet. En noggrann remissbehandling i kombination med en omsorgsfull beredningsprocess i Regeringskansliet

är vad som krävs för att ge tid till eftertanke och för att upprätthålla kvaliteten och legitimiteten i besluten.

En annan punkt där konstitutionsutskottet ser en potential till förbättring gäller hur remisser till Lagrådet ska hanteras i de fall då ett stort antal lagförslag förs samman under ett paraply i budgetpropositionen. Liksom Peter Eriksson tycker vi att det är en fråga som är väl värd en särskild kommentar.

En tydlig trend under senare år är att regeringen presenterar allt fler lagförslag i budgetpropositionen. Från oppositionens sida har vi pekat på att det finns problem i den utvecklingen. När många lagförslag förs samman i budgetpropositionen, och klubbas med ett enda klubbslag, blir det svårare för riksdagen att granska och påverka enskilda lagförslag. Riksdagen kan tappa i makt och inflytande.

Men oavsett vad vi som enskilda partier anser om att lägga fram lagförslag i budgetpropositionen, har vi ett gemensamt intresse av att de lagförslag som ligger där ska hanteras så bra som möjligt. I linje med detta påpekar konstitutionsutskottet i granskningen att lika höga krav ska gälla för de lagförslag som lämnas i budgetpropositionen när det gäller lagrådsgranskningen som för de lagförslag som lämnas i andra propositioner. Det är också viktigt, säger utskottet, att synpunkter från Lagrådet presenteras konsekvent och informativt i budgetpropositionen. Själva storleken på budgetpropositionen kan annars göra det svårt att hitta Lagrådets kommentarer om enskilda lagförslag. Regeringen måste också tänka på att lämna remisserna till Lagrådet i tid. Ju fler lagförslag som ska hanteras på samma gång i budgetpropositionen, desto viktigare blir hanteringen.

Detta om remisser till Lagrådet. Låt mig nu gå över till frågan om förvaltningsärenden.

När det gäller förvaltningsärenden har konstitutionsutskottet valt att granska 28 ärenden på Miljödepartementets område. De flesta handlar om naturreservat. Beslut om att bilda naturreservat har överklagats och till sist hamnat på regeringens bord.

Konstitutionsutskottet ger regeringen kritik för att handläggningstiderna i några fall har varit mycket långa. Det är en kritik som verkligen har fog för sig. I nästan hälften av fallen har det tagit mer än ett och ett halvt år att handlägga ett ärende. Vad värre är; i flera ärenden har processen helt och hållet stannat upp. Det har gått månader utan att ansvarig enhet har gjort något alls.

Ett exempel är ett naturvårdsärende från Kalmar län, som överklagades till regeringen i mitten av mars 2010. Länsstyrelsen i Kalmar lämnade sitt yttrande den 6 maj, det vill säga inom två månader. De som klagade lämnade sina yttranden inom ytterligare tre veckor, före slutet av maj. Men sedan hände ingenting. Ärendet blev liggande i ett år och nio månader. Den totala handläggningstiden blev på det sättet nästan två år i stället för tre månader.

Det säger sig självt att det är till stor skada för såväl offentliga som privata aktörer när ett beslut drar ut på tiden på det här sättet. Men det riskerar också att skada medborgarnas tilltro till både regering och miljölagstiftning. När enskilda klagande har kapacitet att avge yttranden inom tre veckor ska det inte behöva ta ett år och nio månader för Miljödepartementet.

Hur kunde det bli så här?

Vår granskning visar att det finns skäl att kritisera Miljödepartementet. Miljödepartementet genomförde en omorganisation i januari 2011 som innebar att den särskilda enheten för förvaltningsärenden lades ned. Samtidigt minskade antalet handläggare. Resultatet blev att man tappade greppet över ärendebalansen. Stora och komplexa ärenden blev liggande, och när nya handläggare skulle ta vid efter dem som slutat krävdes mycket extra tid.

Miljödepartementet gjorde i början av 2012 en utvärdering av sin omorganisation. Man beslutade sedan att återskapa en särskild enhet för förvaltningsärenden. Det var ett bra beslut. Den nya enheten fungerar nu sedan den 1 januari 2013. Bekymren med extremt långa handläggningstider har förhoppningsvis lösts.

Det finns ändå skäl, anser jag, att understryka allvaret i det som har inträffat på Miljödepartementet och att inför framtiden reflektera över hur vi ska se på beslut i förvaltningsärenden ur ett större politiskt och demokratiskt perspektiv. Jag menar att det är angeläget att förvaltningsärenden och deras handläggning får större uppmärksamhet i Regeringskansliet.

Numera är det inte så många förvaltningsärenden som beslutas av regeringen, men desto viktigare är det att de ärenden som ligger på regeringens bord hanteras väl och inom rimlig tid. Det finns mycket att vinna på att prioritera förvaltningsärendena högre än i dag.

Det viktigaste argumentet är förstås att långa handläggningstider är till stor skada. Men långa handläggningstider är också något som vållar stor irritation och där regeringen ofta möter enskilda medborgare i direkt kontakt. Här måste vi bygga förtroenden.

Vi menar att regeringen bör sätta som mål att vara ett föredöme när det gäller snabb och väl genomförd handläggning av förvaltningsärenden. Om regeringen ska kunna ställa krav på effektivitet hos förvaltningsmyndigheterna måste man själv visa förmåga att fatta beslut inom rimlig tid.

Till sist: I dag är det många som ställer krav på att regler och processer ska förenklas när det gäller både miljö och byggande. Det brukar motiveras med att förvaltningsbeslut ofta är sega och långdragna. Den här debatten är olycklig, men den speglar de problem med långa handläggningstider som vi har observerat i vår granskning.

Jag menar att ett bättre alternativ än att kräva förenklingar i lagar och processer vore att rikta ljuset mot handläggningstiderna i förvaltningsärenden och se till att de får högre prioritet. Det spelar ingen roll hur mycket vi försämrar miljöskyddskrav, kvalitetskrav på bostäder eller medborgares rätt att överklaga beslut så länge ärenden blir liggande i månader utan åtgärd på Regeringskansliet eller någon annanstans.

Konstitutionsutskottets kritik mot regeringen när det gäller förvaltningsärendena är väl motiverad, och den bör vi alla lägga på minnet.

Herr talman! Jag yrkar på godkännande av konstitutionsutskottets anmälan.

Anf. 50 CECILIA BRINCK (M):

Herr talman! Regeringsformen stadgar att regeringen styr riket och att den är ansvarig inför riksdagen. Riksdagens konstitutionsutskott har

uppgiften att granska hur regeringen sköter sig, hur regeringen arbetar och hur Regeringskansliet fungerar. Det gör vi här i riksdagen under hösten, som vi hört i debatten, genom allmänna administrativt inriktade granskningar och på våren genom att granska enskilda statsråds tjänsteutövning.

Jag vill börja med att påpeka att utskottet är enigt i sina slutsatser.

Inledningsvis konstaterar man att regeringen och Regeringskansliet fungerar väl och utför sina uppgifter inom ramarna för det regelverk som gäller. Regeringen tar ansvar för sina uppgifter. Regeringsmakten utövas på ett formellt korrekt sätt. Det råder god ordning när ärenden handläggs, och det finns en spårbarhet och transparens som gör att till exempel konstitutionsutskottet och även andra i efterhand kan granska vad som har hänt. Allt detta är tydliga kännetecken på en ansvarsfull, väl fungerande och rättssäker offentlig administration.

Med detta sagt måste vi konstatera att det självklart finns förbättringsmöjligheter. Mina kolleger har redan nämnt en del, och jag kommer att uppehålla mig vid frågor som rör utnämningsspolitiken.

Herr talman! I debatten påstås då och då lite svepande och slarvigt att bara människor med ”rätt” politisk bakgrund får statliga toppjobb, att partipolitiska meriter är viktigare än kompetens och lämplighet för jobbet. Konstitutionsutskottet har granskat hur det i själva verket förhåller sig med den saken.

Den juridiska grunden är tydlig. Regeringsformen 12 kap. 5 § föreskriver:

”Vid beslut om statliga anställningar ska avseende fästas endast vid sakliga grunder, såsom förtjänst och skicklighet.” Man får alltså inte otillbörligt gynna någon på grund av kön, politiska åsikter, partitillhörighet eller etnicitet.

Vi uppmärksammar hur regeringen har följt regeringsformens stadganden, och vi har också tittat på det öppna rekryteringsförfarandet. Vi kan konstatera, som min kollega Karin Granbom Ellison nyss sade, att andelen utnämnda chefer med politisk bakgrund har varierat över tid, från ca 27 procent för perioden januari 2001 till oktober 2006 till knappt 15 procent för perioden oktober 2006 till september 2011. När vi lägger på de senaste två åren – det är sådana mätserier vi har – och alltså räknar från oktober 2006 till september 2013 blir det knappt 16 procent. Det är en klar förbättring.

Sedan vill jag påpeka att en politisk bakgrund naturligtvis inte automatiskt diskvalificerar någon för statliga toppjobb. Man kan utmärkt väl både ha en politisk bakgrund och vara meriterad och kompetent för ett sådant jobb. Det är när vi har anledning att misstänka att någon tillsätts på enbart politiska meriter och kontakter på rätt ställen som vi får problem. Vidare bör det påpekas att de här mätserierna fortfarande är så pass korta, en period på drygt tio år, att det är svårt att dra några riktigt säkra slutsatser. Det vi ser är trender, och de är positiva.

Herr talman! Utskottet granskar också könsfördelningen i utnämningsspolitiken. En rimlig utgångspunkt är att andelen kvinnor respektive män som myndighetschefer bör ligga i nivå med andelen kvinnor och män som söker. På det sättet kan man vara säker på att det inte sker en systematisk favorisering av ettdera könet.

När det gäller andelen kvinnliga respektive manliga myndighetschefer konstaterar vi att situationen stadigt förbättras. Under perioden oktober 2006 till och med september 2013 har andelen utnämnda kvinnor varit totalt 47 procent. Det är en förbättring jämfört med den tidigare femårsperioden, då motsvarande andel var 38 procent. Sedan kan man möjligen av detta inte dra slutsatsen att den ena regeringen är bättre än den andra i sig. Det kan vara så att det här avspeglar en allmän samhällsutveckling snarare än en medveten politik. Detta vet inte vi. Den som vill fördjupa sig i detaljer hänvisas till betänkandet, där det oerhört pedagogiskt presenteras tabeller med alla dessa uppgifter i stor detaljrikedom.

Sedan 2007 tillämpar regeringen ett så kallat öppet rekryteringsförfarande. Tjänster lysas ut som kan sökas i en öppen process. Frågan är om det har gjort någon skillnad.

De flesta lediga tjänster som myndighetschef ska utannonseras öppet så att alla intresserade kan söka. Det ska finnas en tydlig kravprofil för alla tjänster, och det ska vara möjligt att använda externt rekryteringsstöd för att ytterligare professionalisera processen. Det innebär att alla, inte bara de som råkar känna någon i Regeringskansliet, har en chans att komma i fråga för en befattning som myndighetschef och att det i efterhand går att följa upp om den som fick tjänsten verkligen har meriter som stämmer överens med kravprofilen. Vi kan konstatera att regeringen har levt upp till de löften som utställdes inför och under valrörelsen 2006 i denna del.

En förbättringsmöjlighet vi dock vill peka på är att det vore bra om vi på djupet kunde analysera vilka förändringar den öppna rekryteringsprocessen har inneburit och kanske kommer att innebära. Antalet tillsättningar är rätt begränsat, och därför kan man inte statistiskt vara alldeles säker på vilka trender vi kan se och inte dra särskilt säkra slutsatser av. Det är för få tillsättningar för att vi ska kunna vara riktigt säkra.

Som tidigare inte minst utskottets ordförande sagt i debatten skulle vi därför välkomna om regeringen vid ett lämpligt tillfälle genomförde en uppföljning och utvärdering av det nya rekryteringsförfarandet. Att systematiskt följa upp, utvärdera och dokumentera erfarenheter skulle, tror vi, vara till stort gagn för den statliga chefsrekryteringsprocessen.

Herr talman! Avslutningsvis vill jag konstatera att det som har framkommit i granskningen inte ger underlag för någon annan bedömning än att regeringen utövar sin utnämningssmakt i enlighet med regeringsformens bestämmelser.

Jag yrkar därmed på godkännande av utskottets anmälan.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 10 §.)

7 § Insolvens- och utsökningsrätt

Civilutskottets betänkande 2013/14:CU11
Insolvens- och utsökningsrätt
föredrogs.

Kammaren biföll utskottets förslag att ärendet fick avgöras efter endast en bordläggning.

Prot. 2013/14:58
22 januari

Anf. 51 HILLEVI LARSSON (S):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka avslag på reservation 1 och bifall till reservation 2.

Jag tänkte börja med att prata lite om skuldsanering. Skuldsanering är en andra chans för dem som är överskuldsatta. Får de inte det innebär det tyvärr för dem en livstidsdom, det vill säga att de är överskuldsatta livet ut. De som beviljas skuldsanering har ofta varit överskuldsatta i väldigt många år; 30–40 år är inte alls en ovanlig tid. Dessutom får inte alla överskuldsatta möjlighet till skuldsanering, utan det är alldeles för få.

Bland de överskuldsatta finns det många människor som är sjuka och arbetslösa. Dödligheten är också hög till följd av psykisk och fysisk ohälsa och inte minst självmord.

Ungefär 400 000 människor i Sverige är överskuldsatta, men problemet berör ju många fler. Det berör även familjer och arbetsplatser som förlorar viktiga medarbetare om man blir sjukskriven.

De som är överskuldsatta har för det mesta betalat sin skuld många gånger om. Det sägs ofta att de inte gör rätt för sig, men räknar man ihop allt som de har betalat genom åren har de flesta betalat mer än skuldbeloppet. Det beror på att det ofta är höga räntor kopplade till skulden. Även om man betalar hela tiden kommer man aldrig ned till att betala själva skulden, utan man betalar bara räntorna.

De som lånar ut pengar är en hel del oseriösa företag som tar ut väldigt höga räntor. Men det är inte bara räntorna som de tjänar pengar på, utan även handeln med skulder är lönsam. Skulderna blir till slut preskriberade, men det går att återuppliva en gammal skuld och sälja den vidare. Man kan till och med göra förlustavdrag när man säljer gamla skulder.

Allt detta innebär en enorm samhällsekonomisk förlust för de drabbade och de drabbades familjer, och inte minst för hela samhällsekonomin. Det ekonomiska bortfallet uppgår till miljardbelopp i form av bland annat uteblivna skatteintäkter från människor som skulle ha kunnat arbeta och bidra till samhället. I stället slås de skuldsatta ut av arbetslöshet, sjukdom och fattigdom.

Skuldsanering är ofta den enda möjligheten att få en andra chans om man inte kan betala sina skulder. För att få skuldsanering måste man vara på obestånd. Man måste alltså vara utfattig. Det måste också göras en bedömning som innebär att man inte kan betala sina skulder inom överskådlig tid – det är det som kallas kvalificerad insolvens.

År 2011 gjorde riksdagen ett tillkännagivande där vi sade till regeringen att vi kräver att skuldernas ålder inte längre ska vara lika avgörande som de har varit tidigare. Annars finns det risk för att det kan dröja decennier innan en skuldsatt får hjälp. Man kanske aldrig kan komma igen för att man mår så fruktansvärt dåligt av att ha varit skuldsatt så länge.

Det har gjorts mycket på det här området. 2007 års insolvensutredning är viktig i sammanhanget. Det var Jan Ertsborn – folkpartistisk ledamot, numera talman – som ledde utredningen. Han kom bland annat fram till att det måste blir lättare för företagare att komma ur skuldfällan. Han kom också fram till att betalningstiden måste förkortas. I dag är den

*Insolvens- och
utsökningsrätt*

som huvudregel fem år. Beviljas man skuldsanering måste man alltså leva på existensminimum under fem år. Man får inte ta några nya skulder. Man får inte göra någonting fel under perioden, för då utesluts man ur skuldsaneringsprocessen. I de flesta fall kan man aldrig mer beviljas skuldsanering om man har misslyckats med sin första skuldsanering.

Jan Ertsborn föreslog alltså en kortare betalningstid, från fem år till tre år, vilket skulle innebära att det blev betydligt lättare att klara av skuldsaneringen.

Han föreslog också att reglerna för kvalificerad insolvens inte skulle vara så hårda. I dag innebär det att mycket få uppfyller kriteriet kvalificerad insolvens, det vill säga att man inte inom överskådlig tid ska kunna betala sina skulder.

Utredningen var väldigt väl genomarbetad och innehöll mycket bra förslag. Det fanns också en majoritet från riksdagens partier för förslagen i utredningen. Men trots det hände det ingenting.

Därför gjorde riksdagen 2011 ett tillkännagivande till regeringen där vi sade till regeringen att vi krävde att utredningens förslag genomfördes. Det gällde framför allt detta med kvalificerad insolvens, alltså bedömningen av vilka som kan beräknas betala sina skulder inom överskådlig tid. De tidigare kriterierna var alldeles för hårda.

Trots detta tillkännagivande hände det inte mycket. Våren 2012 gjorde riksdagen ett nytt tillkännagivande om ett uppdrag till regeringen att påskynda arbetet med dessa frågor. Det hade då tillsatts en ny utredning, trots att det fanns en tidigare utredning som var väl genomarbetad. Men riksdagen utgick från läget, och vi krävde att utredningen skulle presenteras före valet och att det före valet också skulle komma förslag från regeringen, inte minst när det gällde kvalificerad insolvens och betalningstiden.

Det som försvårar läget är att Högsta domstolen olyckligt nog i en prejudicerande dom – alltså en dom som gäller även i andra fall – har bedömt kriterierna kvalificerad insolvens och betalningsförmåga. Beräknas det att man inom 15 år kan betala skulden får man inte skuldsanering. 15 år är en väldigt lång period, och det gör det väldigt svårt att få skuldsanering.

Nu har Högsta domstolen gjort en mildare bedömning och sagt att äldre och sjuka kanske kan få skuldsanering även om det är möjligt för dem att betala skulderna på kortare tid än 15 år. Men vi anser att även unga, arbetslösa och överskuldsatta förvärvsarbetande måste kunna komma i fråga. För en ung människa som till exempel har tagit sms-lån är ju 15 år oceaner av tid. Den människan riskerar att få sitt liv förstört om han eller hon inte får hjälp tidigare.

Insolvensutredningen kom för tre år sedan, och då fanns det en riksdagsmajoritet för utredningens förslag. Nu har det gått ytterligare tre år sedan det första tillkännagivandet om att man måste göra någonting åt detta med kvalificerad insolvens, det vill säga bedömningen av betalningsförmåga. Nu säger regeringen att det troligtvis kommer en lagrådsremiss före valet. Men vi vill ha ett förslag till riksdagen så att vi kan fatta beslut före valet.

Det är anmärkningsvärt att regeringen inte har följt riksdagens beslut. Det är också anmärkningsvärt att man inte gör mer för dessa människor,

som mår fruktansvärt dåligt. Vi hade tjänat så mycket mer på att få tillbaka dem i arbete.

Prot. 2013/14:58
22 januari

*Insolvens- och
utsökningsrätt*

Anf. 52 MARTA OBMINSKA (M):

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag med undantag för förslagspunkt 1.

Regeringen gav under våren 2012 en särskild utredare i uppdrag att föreslå åtgärder som förbättrar möjligheterna för dem som har rätt till skuldsanering att också få det. Betänkandet *Ut ur skuldfällan* (SOU 2013:72) blev klart i oktober 2013, som beräknat.

Frågorna rörande skuldsanering är komplexa, och utredningstiden har varit rimlig. Att förkorta utredningstiden hade inneburit en risk för att betänkandet inte skulle hålla önskvärd kvalitet, vilket skulle ha medfört ytterligare förseningar. Dessutom hade det varit olämpligt att förkorta utredningstiden eftersom utredaren skulle samordna sina förslag med de förslag som lagts fram i betänkandet *Överskultsättning i creditsamhället* (SOU 2013:78) i november 2013.

Utredaren och regeringen har därför bedömt att det inte var möjligt att redovisa uppdraget tidigare. Justitiedepartementet informerade civilutskottet om detta i oktober 2012.

Regeringen bereder för närvarande betänkandet *Ut ur skuldfällan*. Beredningen av betänkandet är en prioriterad fråga för regeringen. I enlighet med beredningskravet i 7 kap. 2 § regeringsformen skickades betänkandet omedelbart ut på remiss, och remisstiden gick ut den 17 januari, alldeles nyligen.

Nu fortsätter arbetet med att ta fram en lagrådsremiss och sedan en proposition. Utredningens förslag är omfattande och tekniskt komplicerade. Flera av förslagen har dessutom kostnadskonsekvenser. Beredningen av betänkandet innebär därför mycket arbete. Trots detta är målsättningen att åtminstone en lagrådsremiss ska kunna beslutas före sommaren 2014.

Regeringen bereder också betänkandet *Överskultsättning i creditsamhället*. Den har för avsikt att efter remissbehandlingen återkomma så snabbt som möjligt, och senast före valet 2014, med en åtgärdsinriktad strategi mot överskultsättning.

Anf. 53 HILLEVI LARSSON (S) replik:

Herr talman! Med tanke på hur länge vi har arbetat med de här frågorna tycker jag att man kunde begära att det kom ett förslag från regeringen före valet.

Frågorna är ju utredda utan och innan sedan tidigare. Redan i förslagen från 2007 års utredning av Jan Ertsborn finns många av de frågor som vi diskuterar i dag med, så där har man en bra grund att stå på.

Dessutom gör regeringen lite olika när det gäller olika utredningar. Inför förändringen av a-kassan och nedläggningen av Arbetslivsinstitutet, till exempel, var det inte mycket till utredning, utan utredningen kom efteråt. Regeringen fick också kritik för att det var så dåligt berett. Vissa frågor dras i stället i långbänk.

Vi hade inte varit i detta läge om regeringen hade agerat tidigare. Det kunde man ha gjort redan 2008 eller 2009, efter att utredningen kom och hade en riksdagsmajoritet bakom sig. Men man har dragit ut på det och

tillsatt nya utredningar om frågor som redan är beredda. Det känns nästan som att man medvetet har försökt dra ut på processen.

Därför tycker jag inte att det finns någon ursäkt för att dra ut på det hela ännu längre. Jag tror att det är viktigt att det kommer upp inför valet, för annars är risken att dessa frågor återigen kommer i skymundan då det är långt till nästa val. Därför borde man påskynda det här.

När det däremot gäller överskudsättning säger företrädaren för Moderaterna här att regeringen ska komma med åtgärdsförslag före valet. Jag förstår inte skillnaden. Det borde man kunna göra när det gäller skuldsanering också.

Anf. 54 MARTA OBMINSKA (M) replik:

Herr talman! Jag tycker också att båda dessa frågor är väldigt viktiga, särskilt för de människor som är överskudsatta.

Som jag redogjorde för – och jag har verkligen gått igenom processerna i de två utredningarna i detalj – har det inte gått att skynda på utredningen från 2012. Lagrådsremissen ska, som jag berättade, komma före sommaren 2014 och strategin före valet 2014.

Anf. 55 HILLEVI LARSSON (S) replik:

Herr talman! Ja, vill man så går det naturligtvis. I andra stora och komplexa frågor har regeringen påskyndat arbetet medvetet, och till och med hoppat över utredningar i vissa fall. Det är självklart att det är möjligt.

När det gällde skuldsanering frågade man utredaren om det var möjligt att påskynda utredningen, och svaret från utredaren var att det inte var möjligt. Det tog man till intäkt för att det inte gick.

Det är väldigt märkligt, för det är ju regeringen som bestämmer. Man kan helt enkelt ge direktiv till utredaren: Nu får du påskynda det här! Man skulle kunna tillskjuta de resurser som krävs för att påskynda arbetet eller ge någon annan i uppdrag att sköta utredningen.

Det handlade om en ganska lång utredningstid, där många av frågorna var utredda sedan tidigare. Då borde man inte lägga lika mycket kraft på det som redan är väl genomarbetat och utrett. Jag förstår inte detta.

När det gäller överskudsättning hoppas jag verkligen att det stämmer att det ska komma en åtgärdsplan före valet och att riksdagen kan fatta beslut om den. Men där finns också en mängd förslag. Det handlar bland annat om att se över lagarna om ocker eftersom det inte fungerar i verkligheten. Det handlar om saneringslån, det vill säga möjligheten att lägga ihop en massa små skulder med höga räntor till ett paket med rimlig ränta. Det handlar om finansiell folkbildning, som ska startas av Konsumentverket och kronofogden, och så vidare. Det finns alltså flera andra förslag.

Är det möjligt att göra någonting där borde det självklart vara möjligt när det gäller skuldsanering. Det är ganska enkelt. Det vi vill är framför allt att den kvalificerade insolvensen, bedömningen av betalningsförmågan, ska förändras – det är utrett utan och innan. Vi vill också att man ska förkorta betalningsplanen från fem till tre år – det är också utrett utan och innan. Åtminstone där borde regeringen kunna komma med förslag.

Anf. 56 MARTA OBMINSKA (M) replik:

Herr talman! Både Hillevi Larsson och jag tycker att det är positivt att den här strategin kommer före valet, och det gläder mig.

Lagstiftningen om skuldsanering är väldigt komplicerad, och det måste bli rätt och riktigt. Det tror jag att vi är överens om. Regeringen arbetar enligt beredningskravet i 7 kap. 2 § regeringsformen, och vi ökar tempot.

Anf. 57 OLA JOHANSSON (C):

Herr talman! Överskuldssättning är ett tilltagande problem i samhället. Särskilt är det snabblånen, de så kallade sms-lånen, som från början placerar människor i något som kan utvecklas till ett livslångt lidande. Det kan också vara oseriös telefonförsäljning, överkonsumtion, sociala problem, missbruk, sjukdom eller en kombination av dessa faktorer. Att fler kan komma i arbete är självklart det bästa sättet för människor att få ordning på sin egen ekonomi och motverka fattigdomen i samhället.

Jag instämmer i huvudsak med Hillevi Larssons beskrivning av problemet. Vi är överens om det mesta.

Kraven på utlåningsföretagen att göra kreditprövningar, mot en kännbar sanktion, att dessa företag kommer att granskas hårdare och att det finns möjlighet att förbjuda de här företagen att fortsätta att bedriva sin verksamhet är bra. Jag hoppas att det också kan vara någonting som bidrar till att minska skuldsättningen för dem som är utsatta.

Det är glädjande att regeringen återigen har låtit utreda skuldsaneringsfrågorna. Förslag är, som Marta Obminska sade, efter remisstidens utgång på väg fram och kommer att skickas på lagrådsremiss redan detta halvår.

Centerpartiet har hårt drivit frågan om att underlätta skuldsanering och då särskilt med fokus på företagarnas möjlighet att komma tillbaka. Sverige har ju en luthersk tradition och en jantelag som har gett oss överdrivet restriktiva regler för att driva företag och för att kunna komma igen efter en konkurs. I andra länder är det vanligt att det finns större möjligheter att vid obestånd hitta lösningar med till exempel ackord för att en företagare som gått i konkurs ska få chansen att starta om.

Det ligger i själva företagandets natur att det handlar om att ta en betydande risk, att det kan misslyckas och att det kan bli en konkurs. Ska vi i vårt samhälle kunna främja företagande och entreprenörskap måste vi också kunna visa på en väg tillbaka för dem som vågar och för dem som misslyckas.

Redan 2011 gjordes förändringar i rätt riktning, och det pågår en utredning som ska presenteras till sommaren som kommer att underlätta, i linje med den motion av Anders Ahlgren och Staffan Danielsson som behandlas här.

Om vi har en solidarisk syn på samhället och tror på människan är det en del i trygghetssystemet att det för den som behöver och vill finns ett sätt att komma ur sin ekonomiska skuld, oavsett hur den har uppkommit. Det ska ske i ett läge innan den har vuxit till en sådan storlek att alla möjligheter att göra sig kvitt den och samtidigt leva ett anständigt liv är uttömda.

I den tidigare utredningen av Ertsborn som presenterades 2008 föreslogs två viktiga förändringar. Den ena var att skuldernas ålder inte

skulle ha någon betydelse. Den andra handlade om sättet att bestämma hur stor en skuld ska vara för att räknas som kvalificerad insolvens och att få kronofogden att gå med på att göra en skuldsanering. Det viktigaste är nu att på ett tydligt sätt uttolka vad som menas med kvalificerad insolvens.

Att sätta en belopps- eller tidsgräns för hur stor eller hur gammal skulden ska vara är inte bra. Det är bättre att se människan och hennes behov och relatera till hennes möjlighet att bli fri från sin skuld med hjälp av skuldsanering. Det ska självklart också göras med hänsyn till borgenären och dennes intresse av att få en snabbare reglering av sina krav.

Det föreslås också att det ska åläggas borgenärerna, inte den skuldsatte, att redovisa hur skuldsituationen faktiskt ser ut. Det är säkert inte det enklaste för den som har förlorat kontrollen över sin ekonomi att kunna redovisa exakt hur skuldsituationen ser ut. Om det är den som har fordringar att utkräva som ska redovisa fordringarna kanske det finns en möjlighet att bördan för den enskilde kan minskas den vägen.

Alla människor ska ha möjlighet att bli kvitt sina skulder till dem som man har skulden till – det är någonting som alla vinner på. Den som är skuldsatt och vet att han eller hon inom rimlig tid kan göra sig skuldfri är mer motiverad att ta tag i sina möjligheter att börja om och göra rätt för sig.

Centerpartiet har hela tiden stått bakom tankarna dels att man ska kunna bli av med sina skulder relativt kort tid efter det att man har ådragit sig dem, dels att de inte ska tillåtas bli så stora att man måste ägna de bästa av sina yrkesverksamma år åt att betala av dem.

Det är också mycket viktigt att gå på djupet med överskuldssättningens orsaker och konsekvenser för den enskilde, för företagen och för samhället i stort.

Vi lever i ett konsumtionssamhälle, och det är väldigt lätt att låta sig ledas in i tron att ekonomin klarar av mer än vad den faktiskt gör. Vi förleds gärna att tro det av dem som vill sälja och låna ut.

Centerpartiet är mycket nöjt med att Justitiedepartementet arbetar med frågan. Det är två mycket bra initiativ, både den nya skuldsaneringsutredningen och utredningen om orsaken till skuldsättning, som har kommit från regeringen.

Därför är det förvånande att oppositionspartierna i det här läget inte låter sig nöja med det utan återigen propsar på att sätta en snäv tidsram för att fatta beslut om de här viktiga utredningarna. Resultatet av en snabbutredning blir sämre om de förslag och lagändringar som ska komma ut av den måste snabbutredas. Orsaken till skuldsättningen och skuldsaneringslagändringarna måste gå hand i hand.

Möjligheten att en tredje gång bilda en oppositionsmajoritet för det här har gjort att frestelsen blivit för stark att återigen knäppa regeringen på näsan. Må så vara; det ligger ingen större dramatik i att Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet med stöd av Sverigedemokraterna får majoritet för det här igen.

I Centerpartiet har vi ingen anledning att känna oss missnöjda med hur regeringen har hanterat den här frågan. Efter Alliansens valseger och Centerens framgångar i september ser jag fram emot att så snabbt som möjligt få fatta beslut om en bättre skuldsanering.

Anf. 58 MARIANNE BERG (V):

Herr talman! Vi ger inte alls regeringen en knäpp på näsan. Regeringen ger de utsatta en knäpp på näsan genom att ha låtit detta dröja så många år. Ni skulle ha kunnat agera 2008.

Vad beträffar skuldsanering är det inte okej att regeringen inte valde att följa de tillkännagivanden som gavs våren 2012 om att påskynda utredningsarbetet. Att regeringen hanterat vissa tillkännagivanden på detta sätt är i och för sig inte ovanligt, men det är inte acceptabelt att bara strunta i dem.

Hillevi Larsson var inne på, och jag står bakom allt det hon sade, att vissa ärenden bereds väldigt snabbt. Det kommer jag också ihåg från mitt första år här i riksdagen 2006 när det gällde a-kassa och stämpling för deltidsarbetande. Det fixades igenom på tre veckor, så visst går det.

En majoritet i utskottet, herr talman, anser att regeringen omgående måste komma tillbaka till riksdagen med förslag om ändringar i skuldsaneringslagen som rör kravet på kvalificerad insolvens och betalningsplanens längd. Detta är frågor som vi behandlat under många år, så nu är det verkligen dags att regeringen levererar något – före valet.

Herr talman! Regeringen gav efter ett tillkännagivande från riksdagen under förra året en särskild utredare i uppdrag att gå igenom och föreslå vissa åtgärder och föreslå en strategi för att motverka överskuldsättning. Utredningen har kommit med många jättebra förslag och många bra åtgärder som kan ingå i denna strategi. Många av förslagen ligger helt i linje med Vänsterpartiets politik i frågan, och det välkomnar vi.

Men, herr talman, vi har många överskuldsatta i landet. Bland annat ökar gruppen pensionärer, och vi har över huvud taget ingen direkt koll på hur många barn som lever med evighetsgäldenärer.

Överskuldsättning är ett problem som drabbar både den enskilde och samhället som helhet. Att både förebygga och skapa förutsättningar för människor att ta sig ur denna fälla är ett arbete som måste prioriteras.

Herr talman! Utredningen ligger i dag på bordet och ska remissbehandlas. Det är bra. Men dessa frågor har dragits i långbänk av regeringen, och vi anser att man inte får dra ut på tiden längre. Det är enormt viktigt att regeringen återkommer i princip omgående med konkreta förslag som riksdagen kan ta ställning till. Ni har lovat att ni ska återkomma före valet, och det löftet hoppas jag att ni håller.

Herr talman! Jag yrkar avslag på reservation 1 och bifall till reservation 2 i detta betänkande.

Anf. 59 ROLAND UTBULT (KD):

Herr talman! Jag börjar med att yrka bifall till utskottets förslag, utom när det gäller punkt 1.

Bakom rubriken på betänkandet om insolvens- och utsökningsrätt döljer sig ett antal viktiga områden som jag skulle vilja hålla mig till, nämligen skuldsanering och överskuldsättning.

Genom att ha pengar på banken, på det egna bankkontot, skapar man en bättre självkänsla och ett ökat livsutrymme. Det ger en känsla av att man har makt och kontroll över sin situation och gör det möjligt att stå på egna ben. En ekonomisk buffert är viktig för att man ska uppnå trygghet och värdighet och få möjlighet att satsa såväl på människorna runt omkring sig som på sig själv.

Skuldsättning, som är något av motsatsen till en buffert, kan bli djupt problematisk om skulderna blir ohanterliga och hoppet att resa sig på nytt försvinner. Att vara satt i skuld är ingen lek. Det är någonting man försöker undvika i livet.

Jag arbetade i Göteborg under tio år med personer som förlorat allt genom missbruk och ett destruktivt sätt att leva. Många av dem hade dragit på sig stora skulder. När de kom till insikt om att livet måste ta en annan riktning fanns skulderna kvar. De satt fast i en till synes evig skuldfälla. Det kunde naturligtvis ta musten ur vem som helst.

Givetvis finns det ett personligt ansvar som är viktigt när man ska göra upp med de skulder man ådragit sig. Det är ju någon annan som har krav på en. Men det kan bli en ond cirkel som är näst intill omöjlig att komma ur.

Vi kan också försöka tänka oss in i barnens möjligheter att leva sina liv i paritet med andra barn när deras föräldrar blivit satta i skuld av olika skäl.

Vi hör berättelser om barn som inte har möjlighet att vara med på olika aktiviteter i skolan för att det inte finns pengar i hushållet. I familjer med försörjningsstöd har regeringen infört en fritidspeng – som oppositionen vill ta ifrån dem. Men det är en annan fråga, som vi får ta vid ett senare tillfälle.

Just barnperspektivet har den som utrett skuldsanering lagt stor vikt vid. Det gläder mig som kristdemokrat eftersom vårt partis fokusområde är barns och ungas uppväxtvillkor. Bland annat föreslår utredaren att den skuldsatta ska ha rätt till två betalningsfria månader varje år, lämpligast juni och december.

Enligt utredaren finns det i dag 50 000 personer i Sverige som uppfyller kraven för att få skuldsanering men som av olika skäl inte får sin sak prövad. De kanske tvekar inför att sätta en borgensman i knipa eller tycker att ansökningsförfarandet är för krångligt. Men enligt utredaren borde åtminstone 25 000 personer, alltså hälften, kunna ansöka om skuldsanering.

Utredaren vill förenkla det hela och dessutom ge möjlighet till en kortare skuldsaneringsperiod än dagens fem år. Det brukar ju vara så att man upprättar en betalningsplan som visar hur och när gäldenären ska betala sina borgenärer, normalt under fem års tid. Utredaren vill också förstärka insatserna från kommunernas budget- och skuldrådgivare.

Parallellt med skuldsaneringsutredningen arbetade man med en utredning om överskuldsättning. Det var bra eftersom de här frågorna är nära släkt med varandra.

Oppositionen ville korta ned skuldsaneringsutredningens tid, men regeringen har låtit utredaren arbeta som det ursprungligen var tänkt eftersom frågorna är komplexa och det gäller att inte tumma på kvaliteten på utredningen.

Det är naturligtvis viktigt att det går undan. Målsättningen hos regeringen är att komma med en lagrådsremiss före sommaren. Det är första steget till en proposition med åtföljande beslut i riksdagen, sannolikt under hösten.

Många är de hushåll som har stora skulder, inte minst de med hög inkomst och lång utbildning. Men det är hushåll med låga inkomster och kortare utbildning som är mest överskuldsatta.

De fyra vanligaste anledningarna till ekonomiskt obestånd är sjukdom, arbetslöshet, konkurs och skilsmässa. Nästan hälften av dem som söker skuldsanering är sjuka. Självordsfrekvensen hos överskuldssatta är 33 procent högre än normalfrekvensen. Kostnaden för samhället beräknas till mellan 30 och 50 miljarder kronor varje år i produktionsbortfall och sjukdom.

Ungefär en halv miljon personer har i dag skuldsaldo hos Kronofogdemyndigheten. Nästan 250 000 av dessa personer har skulder hos kronofogden som de har haft sedan 2007 och tidigare. Många av oss har under någon period i livet haft svårt att betala våra räkningar. Det gäller de allra flesta. Men de flesta lyckas ändå ta sig förbi skuldfällan.

Bland de förslag som utredningen om strategi för att motverka skuldsättning kom med finns slutlig preskription för skulder som är 15 år eller äldre hos kronofogden, förstärkt budget- och skuldrådgivning, ökade resurser till Konsumentverket och införande av sanktionsavgift vid bristande kreditprövningar plus en mängd andra förslag som flera varit inne på här i debatten. Regeringens avsikt är att presentera en strategi mot överskuldssättning före valet 2014.

Herr talman! Ett problem är naturligtvis när barn hamnar i skuld därför att de blivit skuldsatta av sina föräldrar. Det hände en flicka vars mamma beställt skolfoton på dottern. Året var 2002 och flickan var 11 år. När hon så blev myndig fick hon en oväntad 18-årspresent: ett inkasobolag krävde att flickan skulle betala skulden plus ränta och avgifter. År 2009 ändrades lagen så att det blev förbjudet för företag att sätta barn i skuld, och Konsumentombudsmannen drev det här fallet till domstol. KO menade att även den tidigare lagen förhindrade föräldrar att skuldsätta sina barn. Så blev också det aktuella domslutet. Avtalet som gjorts upp om skolfotografierna 2002 förklarades ogiltigt.

Konsumentverket har arbetat med problematiken med skuldsättning av barn i flera års tid. Arbetet har skett i nära samarbete med andra myndigheter och organisationer och har varit framgångsrikt. Lagstiftningen är i dag mycket tydlig: Barn ska inte kunna skuldsättas.

Längtan efter snabba pengar har lett till att mikrolån, snabb lån och sms-lån har ökat explosionsartat i vårt land, särskilt bland ungdomar. År 2012 hamnade så många som 53 709 personer hos kronofogden på grund av obetalda skulder till snabblåneföretag. En ogenomtänkt impulshandling kan vara ett första steg till att bli återkommande gäst hos kronofogden, och det kan få långvariga konsekvenser.

Det är viktigt att den som är i behov av skuldsanering ska kunna få det, att det finns möjlighet att bli fri från sin skuld så att den inte blir en börda livet ut. Det är det allting syftar till. Men det förebyggande arbetet, inte minst bland ungdomar, är naturligtvis också oerhört viktigt. Därför är jag glad att regeringen tar de här frågorna på fullaste allvar.

Anf. 60 AGNETA BÖRJESSON (MP):

Herr talman! Ca 400 000 personer har skulder hos kronofogden. Inte alla av dem har allvarliga problem. För många kan det handla om en mindre skuld som regleras ganska snabbt. Men när Anna Hedborg förra året redovisade sin statistik i den utredning som vi talat om tidigare presenterades en tydlig bild av dem som har skulder hos kronofogden. De saknar oftare eftergymnasial utbildning, är oftare ensamstående, och de

bor oftare i hyresrätt än vad andra i befolkningen gör. De har också mindre lån. Det kan låta lite underligt, men det kan i sig visa på att den kreditprövning som görs fungerar, så att de här hushållen inte får nya lån. Men det kan också bero på att det finns lån som inte redovisas. De registreras inte i de vanliga kreditregistren. Det kan handla om snabbblån, fakturafordringar eller skulder hos inkassobolag.

Det är stora samhällsförändringar som har pågått under en lång tid, och de påverkar många individer. Vi får dagligen stora doser av reklam. Musik, film, böcker med mera får oss att känna att vi behöver köpa nytt ofta. Vi får också mängder av erbjudanden om lån, kreditkort eller bara om att handla på avbetalning. Det är frestande. Mobiltelefoner säljs på ett sätt så att det låter som att operatören ger bort en dyr telefon och det enda du behöver göra är att binda ditt abonnemang under något eller några år. Jag tror att de flesta av oss någon gång eller kanske många gånger har gått på något erbjudande som vi sedan fått betala dyrt för. Roland Utbult redovisade en del andra exempel som jag tror att många känner igen sig i.

2 procent av den svenska befolkningen är spelberoende. För många kan det bli ingången till att de förlorar stora summor pengar, vilket riskerar att innebära en krasch för inte bara den egna utan också närståendes ekonomi. Man lånar pengar eller kanske till och med snor pengar.

När en person till sist blir överskuldssatt kan det kännas helt omöjligt att ta sig ur den situationen. Att därför möjliggöra för fler att få igång en skuldsanering är ett oerhört viktigt steg.

Jag vill yrka bifall till civilutskottets förslag. Det har länge funnits en majoritet här i riksdagen som vill snabba på för att få till stånd en lagstiftning redan under denna mandatperiod, och jag tycker att det är i högsta grad anmärkningsvärt att regeringen väljer att helt ignorera tidigare riksdagsbeslut. Från regeringspartiernas företrädare har vi här fått höra att de tycker att det viktiga är att låta utredningen ha sin gång. Så ser det ut just i dag, men utredningen har pågått sedan 2007. Är verkligen den här regeringen så inkapabel att få på plats viktig lagstiftning, eller är det så att man inte riktigt bryr sig? Jag tror snarare att det är det senare som det handlar om.

Även om vi nu skulle vinna en votering här i kammaren i dag blir det något av en seger bara på papperet. Det känns tyvärr som att inte bara de överskuldssatta förlorar tid då de kunde ha fått hjälp utan att även demokratin förlorar trots att riksdagen här har gjort sitt jobb.

Anf. 61 MARKUS WIECHEL (SD):

Herr talman! I dag debatterar vi ett ämne som kanske inte får särskilt många att slå på tv:n för att följa debatten. Det är likväl oerhört viktiga frågor som berör väldigt många människor. För varje enskild individ som i dag sitter fast i skuldfällan vill jag som folkvald kunna gå in i valrörelsen med gott samvete. Jag vill kunna säga att jag har gjort vad jag har kunnat för att förbättra deras situation.

Sverigedemokraterna har kommit med flera olika förslag för att minska risken för människor att hamna i skuldfällan. Det är dock inte för dem vi debatterar det här i dag, utan för dem som redan har hamnat där. Skuldsanering innebär en andra chans för personer som annars skulle kunna lida av detta livet ut. Att vara överskuldssatt kan innebära stora

konsekvenser. Det kan innebära depression, kriminalitet och kanske till och med självmord. Det handlar alltså om väldigt allvarliga saker.

Skuldsanering kan i dag bli aktuell om en låntagare bland annat inte klarar att betala sina skulder inom överskådlig tid. ”Inom överskådlig tid” kan tolkas olika, herr talman. Det är en formulering som Högsta domstolen har tolkat som 10–15 år, samtidigt som kronofogden har tolkat det som 5–10 år. Det handlar alltså om den kortaste tid en person ska bedömas ha möjlighet att betala tillbaka sina skulder på för att personen ska kunna beviljas skuldsanering.

Oavsett om man tolkar det som 5–10 år eller 10–15 år kan det ses som relativt stränga krav. Med tanke på allvaret för såväl en enskild individ som har fastnat i skuldfällan som för samhället i stort är dessa hårda krav knappast särskilt bra utan bör mildras. Fler svårt skuldsatta måste få möjlighet att få skuldsanering, vilket är skälet till mitt och Sverigedemokraternas ställningstagande i frågan. Åsikten är som bekant ingen nyhet, utan utskottet har tack vare Sverigedemokraterna och den övriga oppositionen redan tidigare uttalat vikten av att fler som är svårt skuldsatta ska få hjälp med skuldsanering.

Våren 2011 tillsatte regeringen en utredning efter att civilutskottet kommit med en sådan uppmaning. Utredningen blev klar som planerat, så sent som i oktober 2013. Detta vittnar om att frågorna inte har prioriterats tillräckligt, vilket är mycket bekymmersamt med tanke på verkligheten för de människor som har hamnat i skuldfällan.

Herr talman! Med anledning av många människors mycket utsatta situation vill jag att regeringen omgående lämnar förslag på lagändringar. Allt är egentligen möjligt, bara viljan finns. Särskilt de som har hamnat i en ond spiral måste få hjälp, vilket är skälet till att jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

Överläggningen var härmed avslutad
(Beslut fattades under 10 §.)

Prot. 2013/14:58
22 januari

*Insolvens- och
utsökningsrätt*

*Försvarets personal-
försörjning och
personalpolitik m.m.*

8 § Försvarets personalförsörjning och personalpolitik m.m.

Försvarsutskottets betänkande 2013/14:FöU2
Försvarets personalförsörjning och personalpolitik m.m.
föredrogs.

Anf. 62 PETER HULTQVIST (S):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till samtliga socialdemokratiska reservationer i betänkande FöU2, alltså reservationerna 1, 6, 8 och 11.

Jag tycker att vi ska gå tillbaka lite grann i tiden när vi betraktar det nya personalförsörjningssystem som håller på att genomföras. Det drevs igenom i riksdagen under synnerligen utmanande former – det var ett beslut som togs med tre rösters övervikt. Från regeringssidan talade man mycket om bred enighet, men den breda enigheten förelåg inte. Man har också pratat om det i samma anda efteråt, men enigheten förelåg som sagt inte.

Det var synnerligen utmanande, för när man tar den här typen av beslut som är så pass omfattande, omvälvande och systemförändrande är det rimligt att man har en bred majoritet bakom sig i riksdagen – att man kan vila sig mot åtminstone kanske 70 procent av riksdagens ledamöter. Här trumfades man dock igenom beslutet med tre rösters övervikt.

Så länge det inte finns en bred enighet i riksdagen om den grundläggande personalförsörjningen i Sverige tycker jag inte heller att det i djupare mening finns en bred enighet i försvars- och säkerhetspolitiken. Det här är ett problem. Vi har alltså ett beslut om vilande värnplikt och en ny yrkesorganisation som vilar på en väldigt skör majoritet i Sveriges riksdag. Det är tveksamt om den riksdag som sitter i dag skulle ha varit beredd att ta det beslut som togs 2010.

Vi varnade för underskott i verksamheten och att man inte hade räknat igenom ordentligt vad det skulle kunna få för ekonomiska effekter om det här genomfördes. Vi pekade bland annat på en rapport som FOI hade producerat där de hade 1,3 miljarder som nivå på ett framtida underskott. Vi pekade på risken för soldatavhopp och bristande stabilitet. Jag vill nu hävda att verkligheten i stort sett har gett oss rätt.

Det här är en organisation som när det gäller ekonomin brottas med stora problem – man har ett ekonomiskt underskott. När det gäller de heltidsanställda soldaterna har vi för de två senaste åren en avhoppsfrekvens på nivån 15–20 procent. Det är högt och orsakar naturligtvis problem då man är tvungen att rekrytera och utbilda ny personal, vilket också leder till att man får extra ekonomiska belastningar. Vi kan även se att det påverkar i form av bristande stabilitet, och när det gäller systemet med tidvis anställda eller deltidsanställda soldater vet vi att det inte är ett system vi kan betrakta som stabilt i dag.

När beslutet togs reserverade vi oss från Socialdemokraternas sida, och vi hade en tydlig formulering ihop med Vänsterpartiet och Miljöpartiet. Vi skrev: ”Regeringen får därför ensam ta ansvar för detta illa förberedda och underbyggda och oprövade systemskifte i svensk försvarspolitik och dess konsekvenser.” Det var en tydlig markering från vår sida om att man om man gör på det här sättet också måste bära ansvaret fullt ut.

När det gäller den insatsorganisation som ska kallas IO 14 kan vi konstatera att Försvarsmakten själv i olika handlingar har skrivit att man inte tror att den är genomförd förrän 2023. Det är naturligtvis inte ett acceptabelt förhållande.

För en kort tid sedan kom också Riksrevisionen med en rapport där man konstaterar att drygt hälften av den personalgrupp som har särskilt viktig kompetens för att insatsförbanden ska kunna leva upp till de krav som ställs i samband med insatser och beredskap saknas. Det finns inte heller någon samlad strategi för hur tillförseln av personal till insatser i rätt antal och med rätt kompetens ska gå till, och det finns uppenbara brister när det gäller materiel. Det här framgår av Riksrevisionens rapport. Man skriver också att regeringen inte har gett Försvarsmakten alla de förutsättningar som behövs för en effektiv insatsorganisation.

Det är skarp kritik som riktas här. Jag tycker att den i många stycken är välgrundad och att man har anledning att starkt ta fasta på det här. Då är frågan vad man ska göra i sammanhanget. Vi har i olika sammanhang diskuterat premier, olika stimulanser och förbättrade försäkringar. Vi har till och med pratat om lönenivåer, även om det naturligtvis är parternas

sak att reda ut. Så har dock varit fallet när vi har haft överläggningar om hur vi ska komma åt det här.

Vi gjorde en politisk överenskommelse om att tillsätta en utredare som skulle gå igenom och titta på hur man skulle kunna göra. Direktiven är att man ska se på ytterligare åtgärder för att säkerställa en bred rekryteringsbas. Man ska titta på hur försvarets folkförankring kan säkerställas. Man ska titta på hur man kan stärka rekryteringen av tidvis tjänstgörande personal och hur man kan få ett bättre samarbete med civila arbetsgivare. Man ska titta på de civila meritvärdena och göra jämförelser med frivillig personalförsörjning i andra länder. Man ska också titta på jämställdhetsperspektivet.

Alla de här sakerna är i och för sig riktiga och någonting vi var överens om när vi gjorde upp om utredningen, men man kan naturligtvis också ställa sig frågan om det inte hade varit rimligt att gå till botten med allt det här *innan* man drog i gång systemet.

Här handlar det alltså om att säkerställa en bred rekryteringsbas. Kan det vara någonting som man borde ha tittat på djupare från början? Jag tycker det. Försvarets folkförankring – kan det vara någonting som man borde ha tittat på djupare från början? Jag tycker det. Civilt meritvärde kanske också är någonting som man borde ha tittat på från början liksom att stärka rekryteringen av tidvis tjänstgörande personal.

Den utredning som vi gjorde upp om är egentligen ett bevis för att den här reformen i många stycken var ogenomtänkt och illa underbyggd. Den är ett resultat av en verklighet som har trängt sig på utifrån de praktiska erfarenheterna ute på förbanden och i verksamheten. Det är väl bra att vi genomför utredningen nu, men det bevisar samtidigt att det fanns en hel del i övrigt att önska från början.

Svagheten med utredningen, utöver alla invändningar som jag har haft i övrigt, är att den bara handlar om åtgärder inom ramen för nuvarande personalförsörjningssystem, inte åtgärder och tänkande utanför systemet. Det kan faktiskt vara så att alla tankar om hur man bör utveckla det inte går att finna inom ramen för systemet.

Vi har föreslagit ett återinförande av allmän mönstring, först en webbmönstring där man kallar in 20 procent av årskullen. Det är för att kunna bredda underlaget för att kunna presentera Försvarsmaktens olika yrken på ett bra, seriöst, analyserande och nyanserat sätt men också för att frivilligorganisationerna ska kunna presentera sitt alternativ på ett bra och seriöst sätt. Det är vidare för att återknyta ett band till svensk ungdom och säga att försvaret är en nationell angelägenhet och ett nationellt intresse och inte ett särintresse.

Det finns en annan dimension. I beslutet om att införa den nya organisationen betonades att det skulle finnas en organisation som snabbt kunde aktivera den vilande värnplikten om det nya systemet skulle visa sig inte klara försvarets behov av personalförsörjning, alternativt att omvärlden förändrades på ett sådant sätt att det var nödvändigt att fatta ett sådant här beslut. Finns det inte en fungerande möjlighet till mönstring finns det kanske inte heller någon reell möjlighet att förverkliga den ambition som man hade i det grundläggande riksdagsbeslutet. Det vi föreslår är egentligen ett sätt att hjälpa till att skapa en body för att man ska kunna fullfölja alla delar i det gamla riksdagsbeslutet, om det så är nödvändigt.

Prot. 2013/14:58
22 januari

*Försvarets personal-
försörjning och
personalpolitik m.m.*

Vi tycker att det är viktigt att titta på den folkliga förankringen och frivilligorganisationernas roll. I Norge och Danmark kombinerar man värnplikt med ett yrkesförsvär. Om vi studerar det lite noggrannare kan vi se hur det system vi har i dag skulle kunna kompletteras. Det kanske är så att man även ska kunna bidra till Försvarsmakten i framtiden utan att för den skull behöva vara heltidsanställd, deltidsanställd eller engagerad i en frivilligorganisation.

Det kanske ska finnas ett mellanting, en nationell uppgift som kan bidra till att stärka framför allt armén där man har en annan form av tjänstgöring. Vi vill inte låsa oss för hur det ska se ut. Vi vill väcka tanken och idén och ha ett öppet förhållningssätt. Jag tror att man ska ha ett prövande förhållningssätt i de här frågorna, inte sätta ned foten och säga att exakt så här ska det se ut så att det går fort men fel. Vi har upplevt alltför mycket av just detta. Jag vill markera att man bör värdera värnpliktens tidigare roll när det gäller att försörja frivilligorganisationerna med medlemmar. Det skulle kunna vara ett sätt att hitta tillbaka dit.

Jag vill också peka på möjligheten att införa ett reservistsystem, det vill säga att de soldater som har utbildats men avslutat sin tjänstgöring har kvar en krigsplacering, en förbandssättning, men också kan kallas in till krigsförbandsövningar. Olika partier har diskuterat detta i Sälen, och jag tycker att det är bra att den typen av tankar och idéer finns på flera håll. Det har ibland nämnts att fem år skulle kunna vara ett alternativ för att finnas kvar i organisationen, i andra sammanhang har tio år nämnts. Detta kan man alltid diskutera, och finns det en vilja att göra upp om detta tror jag inte att det är särskilt svårt.

Jag har nu nämnt några förslag som jag tror att man lite ödmjukt skulle kunna titta på när det gäller hur man skulle kunna utveckla den nuvarande personalförsörjningen, men också hur man skulle kunna lägga grunden till en bredare uppgörelse. Det är nämligen inget bra förhållande att vi har en personalförsörjning som halva riksdagen 2010 stod bakom med tre rösters övervikt. Det är ingen bra grund för att bygga en stabil organisation.

Det finns faktiskt möjligheter till en bredare uppgörelse, om viljan finns. Vi har nu en försvarsberedning som arbetar med de här frågorna. Jag vill nu ge signalen tydligt och seriöst att vi inte anser att den slutliga uppgörelsen om personalförsörjningen med ett brett stöd i riksdagen är gjord ännu. Den signalen tycker jag att man från regeringssidan kunde ta till sig och försöka hitta fram, så vi hade en bredare och stabilare grund att stå på. Men det kräver att vi är öppna för att lyssna på varandra.

Vi är inte ute efter att ändra på något över en natt eller att göra några systemskiften som är helt omöjliga. Det har vi sett för mycket av. Och vi har sett för mycket av ogenomtänkt. Däremot är vi beredda att försöka jobba fram någonting som är seriöst och fungerande och som många kan stå bakom. Här har Försvarsberedningen en viktig roll.

Försvarsberedningen måste också se över den ekonomiska situationen i personalförsörjningen och förbandsverksamheten. Det är ingen hemlighet för någon att det inte håller ihop ekonomiskt. Men om vi i en bredare genomgång möjligen kan komma fram till något som vi kan vara överens om måste vi tillsammans ta konsekvenserna av det ekonomiskt.

Jag vill ta upp lite grann av den senaste tidens försvarspolitiska debatt. Det är bra att vi har kommit till en punkt där allt fler säger att för-

svaret av Sverige börjar i Sverige. För vår del måste en försvarsmakt i första hand vara nationell, men den ska också kunna verka tillsammans med andra länder och delta i olika typer av FN-mandaterade operationer och sammanhang. Men bara detta att fler börjar säga att försvaret av Sverige börjar i Sverige gör att den nationella dimensionen stärks och att det då ställs krav på att Försvarsmakten ska ges mycket av nationell design när vi diskuterar hur den ska utformas i framtiden.

Man blir lite fundersam över vad uttalanden av olika slag egentligen betyder. Den ena dagen var det en moderat som i en tidning sade att försvaret av Sverige börjar i Sverige. Några dagar senare konstaterade utrikesministern att Sverige är större än bara Dalarna. För mig är det klart att Dalarna är jordens centralpunkt framför allt annat, kan jag väl erkänna, men det är inte detsamma som att jag inte kan ha vidare vyer.

När man för den här typen av interndebatt inom Moderaterna blir det lätt svårbegripligt var man står och vad som egentligen är linjen när en ledande försvarspolitiker säger en sak den ena dagen och utrikesministern raljerar om det den andra dagen.

Under Sälenkonferensen talade statsministern och försvarsministern om hur bra allting är i Försvarsmakten och fick nästan en opinion emot sig för bristande verklighetsförankring. Sedan talade Folkpartiet om försvaret av Gotland och om att man ska införa en tjänstgöringsplikt för yrkessoldater. Därefter kom Kristdemokraterna och talade om höjda anslag. Sedan upprepade Danielsson det som han alltid säger, att vi ska utreda Nato. Det här ger ingen bild av en helhet som håller ihop på något sätt. Jag tycker att det är lite positivt också att det spricker upp på det här sättet, för världen är mer nyanserad än bara någon blockpolitik där allting är statiskt och där ingen får begära ordet med risk för att splittra någonting.

Om man nu håller fast vid att det är tillåtet att ha lite olika uppfattningar blir det en grund för en bredare uppgörelse i Försvarsberedningen och förhoppningsvis en möjlighet att föra en mer nyanserad politik i de här frågorna.

En skönmålning av situationen och ett vidmakthållande av allt är bra, att ingenting är fel och att ingen har gjort något fel är en debattnivå som inte håller i praktiken. Det förstår nog de flesta.

Om vi i stället koncentrerar oss på de brister och skavanker som finns och på hur vi stärker den nationella dimensionen, som många säger sig vara för, har vi kanske en chans att få något gjort i dessa sammanhang.

Det är detta jag hoppas på framöver, att vi ska få något gjort och att det ska hålla ihop på ett någorlunda bra sätt.

Vi har olika utgångspunkter, och vi är inte överens om allt. Vi har dock ett ansvar för Sverige, och det är dags att börja ta det på allvar. Därför är de kommande månaderna viktiga.

I detta anförande instämde Clas-Göran Carlsson (S).

Anf. 63 PETER RÅDBERG (MP):

Herr talman! Jag ska börja där Peter Hultqvist slutade. Konferensen i Sälen öppnade Pandoras ask. Fredrik Reinfeldt sade att det är helt naturligt att olika partier driver olika försvarspolitiska frågor mellan valen.

Men regeringen har alltid varit överens om försvarspolitikens alla delar under hela mandatperioden, inklusive budgeten.

Detta, herr talman, är inget mindre än en stor käftsmäll mot framför allt de övriga allianspartierna. Splittringen är total när det gäller det svenska försvaret. Det gäller finansieringen, Gotland, ja, hela försvaret.

Moderaterna vill i stort sett behålla den försvarsbudget vi har i dag medan Folkpartiet och Kristdemokraterna vill höja försvarsutgifterna. Som Peter Hultqvist sade driver Centern och även Kristdemokraterna på ganska hårt för utredning om Nato.

Miljöpartiet var för reformen att värnplikten blev vilande. Något annat alternativ fanns inte vid den tidpunkten och finns inte i dag heller. Det var endast 7–10 procent av killarna som gjorde värnplikt. 90 procent fick frisedel av en eller annan orsak. Att återinföra värnplikten som den var tidigare är helt uteslutet.

Regeringen gjorde ett avgörande misstag när man genomförde vilande värnplikt, och det var att man inte hade allt under kontroll. Ett område som regeringen sköt på framtiden var personalförsörjningen. Den skulle lösas lite senare, sade regeringen.

Nu är det lite senare. Vi är inne på femte året av vilande värnplikt, och rekryteringen av nya soldater går minst sagt trögt, mycket trögt. Vi har i dag tusentals obesatta befattningar i Försvarsmakten. Många soldater signalerar att de tänker sluta. Många hoppar också av i förtid.

Anledningen är att vi har ett löneläge som inte är tillfredsställande för att rekrytera soldater. Försvarsmakten har en tuff motpart i marknader med bättre löner utanför kasernerna. Ungdomarna går helt enkelt till andra jobb. Försvarsmakten måste också konkurrera med de attraktiva utbildningar som ungdomar kan välja i stället för ett liv som soldat. Tyvärr ligger Försvarsmakten ganska rejält efter i den tävlingen.

Att skapa karriärvägar för våra soldater är också viktigt och kan vara en möjlighet att få våra ungdomar att tänka nytt. För allt detta behövs en ökad tydlighet.

Handbollslandslaget förlorade mot Polen i går. När det inte går så bra för dem brukar de ta en timeout på en minut och diskutera den nya strategin. Det vore kanske läge att göra likadant när det gäller personalförsörjningen inom försvaret.

Vidare är en stor del av arméstridskrafterna inte samövade. De behöver alltså samövas, och det kostar mycket pengar.

Ett sätt att rekrytera och behålla våra soldater är att vi finns i det internationella sammanhanget. Problemet att rekrytera soldater kommer att bli ännu större när vi tar hem våra soldater från Afghanistan.

Jag vill vara tydlig med att Miljöpartiet tycker att det är jättebra att vi tar hem soldaterna från Afghanistan, men vi måste öka vår internationella verksamhet under FN:s regi runt om i världen.

FN:s generalsekreterare har flera gånger under de senaste åren bett Sverige att ställa upp, men vi har sagt nej gång på gång på grund av Afghanistan.

I dag har Sverige inte en enda soldat i FN-uppdrag, men ökar vi de internationella uppdragen ökar möjligheten att behålla våra svenska soldater och till med få nya.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationerna 2 och 11.

Anf. 64 MIKAEL JANSSON (SD):

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationerna 3, 5, 7 och 12.

Innevarande mandatperiod är Sverigedemokraternas första i riksdagen. Vi deltog därför inte i 2009 års försvarsbeslut. Då beslöts i denna kammare, med en knapp marginal, att värnpliktsystemet skulle sättas i vilofas. Vi hann dock ge ett vallöfte i 2010 års val om att verka för åternyttjande av värnplikten, och det gör vi nu.

Finland har värnplikt för alla som kan, och detta bygger en kraftfull finländsk armé. I Norge och Danmark gör 20–30 procent av varje årskull värnplikt. Det ger en möjlighet att fylla upp krigsförbanden men utgör också en förnämlig grund för att kontraktera soldater.

Den svenska regeringen har valt att helt undvara värnpliktsystemet. Detta har medfört svåra problem att fylla personallistorna för förbanden.

Två typer av kontrakt utgör stommen i det svenska nuvarande systemet: GSS/K, heltida kontrakt, och GSS/T, deltida kontrakt. Problemet med de heltida kontrakten är avhopp innan kontraktstiden löpt ut. Problemet med de deltida kontrakten är att rekrytera tillräckligt många.

Försvarsberedningen har konstaterat att den ryska upprustningen påverkar säkerheten i vårt närområde och att vi måste förhålla oss till det. Vi kan då konstatera att det mål som försvarsbeslutet 2009 utpekade med insatsorganisation 2014, kallad IO 14, är en liten organisation att hålla sig med. Tar vi sedan i beaktande att IO 14 är både personellt och materiellt dåligt försörjt är vi i en verkligt svår belägenhet.

På personalsidan gör vi bäst i att som de andra nordiska länderna återaktivera värnplikten.

Vi måste också fundera över villkoren för de kontrakterade soldaterna. Det bör utredas om kontrakterade gruppbefäl, soldater och sjömän kan ha rätt att bo kvar på logementen till en låg hyra även efter provanställningstiden och där ha tillgång till billig och nyttig lagad frukost, lunch och middag samt kunna få subventionerade hemresor varannan vecka.

Vi har ett försvar för att undvika att dras in i krig. Vi anser oss också vilja bistå våra grannar om de hotas. Vi kan inte löpa linan ut med det som beslöts i försvarsbeslut 2009. Vi måste göra en ny analys. Först när våra förband är fulltaliga, materielförsörjda och övade är de att räkna med.

Ytterligare en viktig aspekt finns på värnplikten. Värnplikten gör försvaret av Sverige till en gemensam angelägenhet. Jämför vi med Finland är det lätt att se att det finska försvaret är folkförankrat. I Sverige har det redan blivit så att försvaret är något som enbart angår de kontrakterade soldaterna. I en utdragen kris eller vid en ockupation är det lätt att inse vilket system som ger bäst effekt. Med värnplikt kan ett folk kämpa tills det återfår friheten.

Det moderna militära försvaret är beroende av högteknologiska system för att skapa ett starkt skalskydd. Samtidigt är försvaret fortfarande beroende av folkets försvarsvilja och den enskilde soldatens mod och beslutsamhet.

Veteransoldatspolitiken ska vara sådan att stort stöd ges till dem som verkat i internationell tjänst, och den ska även omfatta de anhöriga.

Prot. 2013/14:58
22 januari

*Försvarets personal-
försörjning och
personalpolitik m.m.*

Medaljer och utmärkelser ska symbolisera de beundransvärda bedrifter och stora offer som gjorts för världsfreden och för undvikandet av mänskliga katastrofer.

Minnesdagen för svenska veteraner bör enligt min mening förläggas till en helgdag – förslagsvis den sista söndagen i maj – så att veteraner och deras anhöriga kan delta i firandet utan att tvingas ta ut en extra semesterdag.

Eftersom Sverige ställer jämförelsevis låga krav för medborgarskap bör Försvarsmakten, utöver de gällande kraven, begära att den som söker till GMU ska ha varit bosatt i landet i minst tio år och under denna tid ha uppvisat anpassningsvilja och motivation att bidra till det gemensamma samt ha undertecknat en deklaration där den sökande bekräftar sin lojalitet med Sverige och förbinder sig att respektera svenska lagar och övriga samhällsregler.

Anf. 65 TORBJÖRN BJÖRLUND (V):

Herr talman! Betänkandet om personalförsörjning är och kommer att vara en het fråga under lång tid framöver.

Vi vet hur situationen ser ut i dag. Vi har haft genomgångar i Försvarsberedningen och försvarsutskottet vid ett antal tillfällen om läget.

Grunden är den olyckliga utveckling som vi menar har skett efter det att en liten majoritet i riksdagen beslutade att ta bort värnpliktsförsvaret och införa yrkesförsvaret. De frångick det som har varit kutym, nämligen att man ska vara överens om mycket och ha en bred överenskommelse.

Vi har också sett att dagens problem med personalförsörjningen har splittrat alliansregeringens partier. Inte minst i Sälén såg vi – som någon var inne på – hur de olika partierna i alliansregeringen går ut med sina saker för att profilera sig och kanske också visa att de har sett de problem som måste hanteras.

Jag tror att vi kommer att ha en situation där detta fortsätter. Problemen kommer nämligen att kvarstå och till och med öka om vi inte gör någonting åt dem. Det är ett gemensamt ansvar att se till att vi har bemanning i vårt försvar och i vår försvarsmakt.

Jag yrkar bifall till reservationerna 4, 10 och 11.

När det gäller personalförsörjningssystemets utveckling menar vi att dagens system inte fungerar. Framför allt blir avhoppet väldigt många. Vi har haft föredragningar om hur det ser ut. Det finns inte tillräckliga incitament att vara yrkessoldat i dag. Man måste vara uppmärksam på att detta kan innebära ökade kostnader.

Vi menar att försvaret måste ha ett personalförsörjningssystem som är både robust och hållbart på lång sikt och som inte är beroende av konjunkturen. Det blir nämligen ett yrkesförsvaret. Om man kan rekrytera människor till andra arbeten än dem inom försvaret blir det konkurrens om arbetskraften, och då blir det konjunkturkänsligt. Det är inte bra.

Vi måste dessutom ha en bred folklig förankring så att man får en rekryteringsgrund under längre tid.

När vi ser det växande antalet vakanser inom Försvarsmakten i dag ser vi också en utveckling mot ökade kostnader. Detta kan explodera. Arméchefen pratar om att vi måste ha premier och utbildning och försöka slussa in folk på högskolor och universitet för att genomföra detta och få

dem att stanna kvar så länge vi vill. Detta ger ökade kostnader som vi måste ta med i beräkningen.

För Vänsterpartiet är den folkliga förankringen en av de viktigaste sakerna att lyfta upp. Med dagens yrkesförsvaret har vi svårt att rekrytera. Det blir svårare att förankra vikten av att ha en försvarsmakt och ett försvar som fungerar och där vi kan rekrytera unga människor som verkligen vill göra en insats för landet och försvara Sverige.

Vårt förslag i betänkandet är att utreda hur man återinför något slags värnpliktsystem. Det gamla systemet, som fick mycket kritik, byggde på att det var få som gjorde värnpliktsutbildning och sedan blev krigsplacerade. Vi tror inte att man ska gå tillbaka till något sådant. Vi måste hitta en kombination där man har såväl yrkesofficerare som vissa anställda och specialfunktioner, men där man också tar in värnpliktiga och utbildar dessa för att sedan kunna krigsplacera dem i förbanden tillsammans med andra.

Vi har ingen vision om att få värnpliktsarmén att fungera genom en hundraprocentig inbudsning av dem som mönstrar. Däremot finns det definitivt ett antal personer som skulle kunna mönstra om man har en mönstringsplikt som är total för alla och könsneutral. Man ska mönstra oavsett etnicitet och till och med funktionshinder för att se vad man kan göra. Fördelen med detta är att man får en rekryteringsbas till andra funktioner inom totalförsvaret.

Det totala försvaret av Sverige tjänar på en mönstringsplikt där man går igenom allting för att se vilka som kan tänkas genomgå militärutbildning och vilka som kan göra andra saker.

Vi tror att detta är en framkomlig, om än lång, väg mot att få något slags rekrytering även till ett civilt försvar, vilket är en bristvara med dagens mönstringssystem.

Vi tror också att man genom mönstringsplikt kan hitta vägar till att rekrytera till våra frivilligorganisationer och framför allt jobba för fortsatt verksamhet även efter genomgången utbildning.

Ytterligare en aspekt vi vill lyfta fram när det gäller rekrytering till försvaret är att vi är alldeles för dåliga på att rekrytera unga kvinnor. Även om det går något så när åt rätt håll har vi en slagsida som fortfarande är alldeles för stor. Vi vet att kvinnorna utgör halva befolkningen, och det är väldigt märkligt att de är så få i försvaret.

Denna verksamhet är historiskt sett väldigt manligt dominerad. Detta har satt och fortsätter att sätta spår i hur man rekryterar. Vi tror att man skulle tjäna mycket på att ha större fokus på att genomföra exempelvis genusutbildningar. Genom att fokusera på hur kvinnor ska rekryteras till Försvarsmakten får man jämnare könsfördelning och större jämlikhet. I detta ligger naturligtvis allt som har att göra med kvinnors speciella förutsättningar att göra vissa saker.

Det är viktigt att lyfta fram till exempel artikel 1325. Försvaret tjänar på att betona en sådan sak och få kvinnor att förstå den insats de kan göra, både nationellt och internationellt.

Vi har också skrivit i betänkandet att en idé kan vara att lyfta fram Lottakåren som en rekryteringsgrund för andra delar av försvaret. Vi tror att det skulle vara bra att utöka Lottakårens möjligheter och uppdrag.

En liten hjärtefråga för oss är hemvärnet. Att rekrytera till hemvärnet på ett sådant sätt att man får en större förståelse och folkförankring med

fler människor som vill utbilda sig och agera inom hemvärnet tror vi är till gagn för all försvarsverksamhet och för Försvarsmakten i stort. Det handlar inte bara om att genomgå en rent militär utbildning i hemvärnet utan också om att förstå att även hemvärnet och skyddsstyrkorna gör en insats i det civila försvaret. Man kan rekrytera människor för att göra dessa saker.

Jag tror att vi ska ha detta i åtanke när vi går igenom hur Försvarsmakten ser ut totalt sett. Hemvärnet är en stor och viktig del. Även om väpnad strid är den viktigaste uppgiften är ändå den verksamhet som hemvärnet genomför i dag i hög grad inriktad på att hjälpa civilsamhället och ha förmågor som civilsamhället kan dra nytta av. Det tror jag är en bra rekryteringsgrund även för hemvärnet.

Anf. 66 JOHAN FORSSELL (M):

Herr talman! Jag tänkte ta tillfället i akt och berätta om hur man målar en tavla. Men innan det tänkte jag bara konstatera att när vi nu rätt nyligen har gått in i 2014 engagerar och berör försvarsfrågorna ganska många människor där ute. I grund och botten tror jag att det är väldigt bra, för det är viktiga frågor, ja, till och med grundläggande frågor på många sätt.

Samtidigt har det nog inte undgått någon att vi lägger väldigt mycket tid här i kammaren, i debatter och i medierna på att diskutera nya materielsystem. Det kan handla om beväpningen till JAS Gripen, räckvidden hos nya luftvärnssystem eller renovering av stridsfordon.

Talar vi inte om de nya materialsystemen – eller plattformarna, som vi har lärt oss att man säger – så pratar vi om vad de kostar. Det är miljoner hit och miljarder dit. Vi pratar också mycket om vårt närområde: vilka övningar som sker, hur vår incidentberedskap ser ut och hur våra samarbeten med andra länder är. Med liv och lust är vi ganska många här i kammaren som deltar i de här debatterna.

Nu tror kanske någon att jag har ett problem med det. Men det har jag faktiskt inte. Allt detta är viktiga frågor som förtjänar att få utrymme och som också får väldigt mycket utrymme.

Nej, min poäng är egentligen en helt annan. Jag tror att vi under våra djupdykningar i den senaste försvarsmaterielen inte får glömma bort det som är själva grunden för allt detta, nämligen något så enkelt och grundläggande som människan, i det här fallet de killar och tjejer, de kvinnor och män, de soldater, sjömän och officerare som bär uniformer.

Varför är det så grundläggande? Jo, därför att det i cockpiten på varje Gripenplan, på däckets på varje Visbykorvett eller för den delen bakom varje rödpunktssikte finns en människa. Jag tror att allt det andra – tekniken, antalet stridsvagnar och så vidare – egentligen inte spelar någon avgörande roll om Försvarsmakten inte har rätt människor som förmår att använda systemen på rätt sätt. Tekniken i all ära, men den kan inte – i alla fall inte än så länge – ersätta en motiverad och utbildad soldat. Bådadera krävs för att uppnå rätt effekt.

Det är därför Försvarsmakten måste hitta rätt personer, som tycker att det är roligt att tjänstgöra, som trivs med det, som vill bära uniformen och som kan tillföra försvaret kunskaper och perspektiv.

Det där är väl ändå ganska självklart, kanske någon tycker. Nej, det är inte självklart. Det är precis det som det inte är. Jag tror att det är bara

med just den inställningen – att människor måste vinnas om och om igen – som vi kan nå ett läge där soldat- och sjömansyrkena blir framtidsjobb på allvar.

Ordet ”personalförsörjning” är egentligen ganska missvisande, ungefär som om personal vore lite vad som helst som försvaret ska försörjas med, att det bara var att plugga in en kontakt och att jobbet sedan var klart. Det har ett lätt byråkratiskt drag över sig.

Jag föredrar att tala om attraktivitet. Jag tycker att det bättre beskriver vad det egentligen handlar om: att kunna erbjuda bra och spännande uppgifter som man har nytta av också efter det att tjänstgöringen är avslutad.

Jag har under mina tre år i försvarsutskottet besökt 29 militära förband, centrum och skolor. Jag har samtalat med några hundra GMU:are, soldater, sjömän och officerare. Jag har hört en mängd olika historier och berättelser.

Men jag har också mötts av många frågor. Det är i grunden rätt naturligt när försvaret befinner sig i en tid av stora förändringar. Hur påverkar det här mig? Hur kommer min nya roll att se ut? Vad kan jag räkna med för arbetsuppgifter framöver när saker förändras?

Trots att alla de här frågorna infinner sig tycker jag att det arbete som jag har sett hos Försvarmakten med alla dess anställda, det arbete som de utför varje dag, på många sätt är berömvärdt. Utan dem skulle det inte fungera. Det framkommer kanske inte alltid när vi debatterar de här frågorna, men jag tycker att det förtjänar att lyftas fram i debatten i dag.

Herr talman! Jag läste Dagens Industri häromveckan. Det var en intressant intervju med överbefälhavare Sverker Göranson. Han uttalade sig om rekryteringen. Jag ska inte läsa hela artikeln, men jag kan i alla fall ta ett par citat.

Han skrev: ”Jag bedömer att Försvarmakten de närmaste åren kommer att kunna rekrytera tillräckligt många medarbetare för att täcka våra behov. Detta gäller även kategorin deltidssoldater där vi har nått årets mål. Här återstår dock mer arbete för att nå reformens måltal.”

Lite länge ned skrev han: ”Jag menar alltså att rekryteringen i stort fungerar bra, och att vi fortsätter att utveckla, effektivisera och förbättra den.”

Det tycker jag är väldigt positivt. Det tål att glädjas över, oavsett vilket parti vi tillhör, att det finns ett stort intresse för Försvarmakten. Jag hoppas det, även om jag inte kunde notera att den här viktiga pusselbiten lyftes fram alls under de inledande anförandena.

Ändå finns det en kvardröjande bild i debatten av att det mest går åt fel håll. Mantrat i anföranden och artiklar är ju ofta att Alliansen och regeringen skulle försöka skönmåla läget, som vi kunde höra inledningsvis.

Ofta är anförandena på det temat ganska talande. Det är först ett lite pliktskyldigt konstaterande att det kanske finns något som i alla fall går hyggligt. Men sedan kommer allt det andra, den långa berättelsen om allt som är fel eller möjligtvis riskerar att bli fel framöver.

Herr talman! Jag ska erkänna att jag inte är någon större konstkännare. Jag kommer nog aldrig att bli det heller. Men jag har funderat lite på begreppet skönmålning.

I grunden tror jag att det kan vara en ganska vettig invändning i alla beslutsprocesser, att man har korrekta fakta på bordet och att man ska anstränga sig för att få en så korrekt världsbild som det bara är möjligt.

Men frågan vi bör ställa oss är: Stämmer påståendet att det pågår en omfattande skönmålning av rekryteringsarbetet till försvaret?

Jag tillbringade gårdagskvällen med att lyssna igenom ett antal av de försvarspolitiska debatter som har hållits i kammaren, ända tillbaka till 2009. Någon kanske tycker att jag har en udda hobby, och det kan jag väl hålla med om. Men det var ändå roligt att se er alla, för rätt många av ansiktena här i kammaren i dag var med redan när beslutet fattades 2009. Ta det lugnt nu, för jag kommer inte att säga något om gråa hår, utan alla ser ut att vara i precis samma fina form nu som då.

Jag konstaterade däremot något annat som kanske var lite mer förvånande, nämligen att det har varit ganska ont om tvärsäkra anföranden om alltings otroliga förträfflighet. Trots mycket letande hittade jag egentligen inga bra exempel på påståenden om att skiftet från plikt till frivillighet skulle bli busenkelt, att allt går hur bra som helst eller att det skulle saknas utmaningar.

Många av dem som har stått i den här talarstolen före mig har förvisso varit mycket tydliga med varför vi gör reformen, men de har också resonerat om hur färdriktningen dit ser ut och vilka ytterligare steg som måste till för att nå dit. Jag har inte lyssnat på precis varenda replik som någonsin har sagts, men det handlar ändå om ett par timmars lyssnande.

Jag skulle nog vilja påstå att vi från regeringssidan ganska ofta talar om personalförsörjningen i mer försiktiga ordalag än vad till exempel ÖB gjorde i Dagens Industri nyligen. Exempelvis tycker jag att försvarsministerns anförande under rikskonferensen i Sälen var ett exempel på just det.

För egen del lyfte jag redan i början av 2011 vikten av att Försvarmakten utvecklar tydliga meritvärden för kategorierna soldat och sjöman, detta för att underlätta övergången till det civila samhället efter fullgjord tjänstgöring.

Jag kände väl aldrig då att engagemanget i den här kammaren var jättestort för att diskutera de frågorna. Jag konstaterade redan då att det här är områden som inte får tillräckligt med uppmärksamhet, och det har nog heller inte undgått någon att jag har den uppfattningen även i dag. Men jag vill också säga att Försvarmakten har kommit i gång rätt bra nyligen, och det tycker jag är kul att se.

Herr talman! Låt mig få återvända till frågan om våra skilda verklighetsbilder. Jag satt och funderade på det under de anföranden som var.

Kan det vara så att oppositionspartierna har tillgång till bättre siffror och bättre faktaunderlag än alla vi andra? Vet de något om rekryteringsarbetet som inte ens försvaret känner till? Inte vet jag. Men det vore i så fall intressant att få veta det, kanske under den här debatten.

I brist på annat fortsatte jag mitt letande på internet, för att få svar på frågan, men jag hittade inte det. Däremot noterade jag att Socialdemokraterna har haft ett låt mig säga tidsmässigt väldigt effektivt analysarbete till grund för sin ståndpunkt. Det har varit så effektivt att jag har upptäckt att till exempel Peter Hultqvist, som talade här för en stund sedan, redan sin första dag som försvarspolitisk talesperson kände sig redo att berätta följande för oss andra: Det är en ren katastrof det som just nu sker när personalförsörjningen i försvaret eroderar.

Detta var våren 2011, alltså för knappt tre år sedan. Jag tror faktiskt att det var innan den första kullen GMU-soldater ens hade avslutat sin utbildning, den första kullen någonsin. Redan då var det katastrof.

Var och en får själv bedöma rimligheten i detta och kvaliteten i analysarbetet som ligger bakom.

Men stämmer påståendet? Det är kanske upp till var och en att bedöma. Men jag tycker att den som lyssnar på denna debatt och som vill bilda sig en egen uppfattning bör betänka en sak, och det är att frågan om skönmålning inte bara handlar om vilken färg man har på penseln. Det handlar också om vilken nyans den tavelduk som man väljer att måla på har. För den som väljer att måla på en tavelduk som är svart från början kommer varje litet penseldrag, oavsett om det är rött, blått, gult eller grönt, att uppfattas som helt avvikande. För den som gör anspråk på att måla ett konstverk gäller det nog att hålla lite koll på nyanserna. Annars är det lätt hänt att man bildligt sett faktiskt gör en tavla.

Herr talman! Detta betänkande bygger på ett antal kloka initiativ kring rekryteringen, och det finns många bra resonemang här. Många pekar på vikten av folkförankring och att hela samhället känner sig delaktigt i försvaret och att vi kan utveckla stödet till våra veteraner och deras anhöriga.

I maj 2013 träffades en bred politisk överenskommelse i utskottet om att det skulle tillsättas en särskild utredare med uppgift att se över personalförsörjningen. Det var ett bra beslut. Utredaren är i gång, och det blir intressant att se vilka pusselbitar som utredningen kan ge oss.

Vi har en klar inställning till detta. Även om inte vi i denna kammare kan klubba igenom beslut om attraktionskraft ska vi naturligtvis göra det som vi kan bidra med. Jag hoppas på fler bra förslag framöver.

Jag vill vara tydlig på en punkt, nämligen att vi inte ska backa bandet tillbaka till den tid då tiden i uniform minsann inte var en möjlighet eller en framtida karriär utan först och främst en lagstadgad plikt.

Under 2009 dömdes 29 personer för brott mot totalförsvarsplikten. Så sent som i december året efter dömdes faktiskt en ung man till fängelse för värnpliktsvägran.

Att sätta folk i fängelse för att de inte vill göra lumpen var knappast en bra idé i slutet av 2010. Jag tror att många i dag skulle tycka att det vore en helt föråldrad och närmast apart idé.

Reformen går åt rätt håll. Vi ser att det finns ett stort intresse för att bli en del av det nya försvarets framtid. Många nya karriärer öppnar sig för den som vill ta anställning. Det handlar om bra jobb till riktiga löner och med spännande framtidsmöjligheter, och inte minst jobb med möjligheter att göra skillnad för andra människor på riktigt.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

(Applåder)

I detta anförande instämde Anders Hansson (M).

Anf. 67 PETER HULTQVIST (S) replik:

Herr talman! Följande säger Mikael Odenberg, före detta moderat försvarsminister i Dagens Industri: Det är en lätt skönmålning. Det är naturligt från en statsminister åtta månader före ett val. Men fråga Riks-

revisionen vad de säger om det svenska försvaret. Vi får ut väldigt lite för de 40 miljarder vi lägger in.

Han fortsätter: Det är så uppenbart att jag har fått rätt att det är pinsamt – tyvärr. Jag tycker att det har varit rätt mycket av walk over i försvarspolitik. Det är i stor utsträckning Finansdepartementet som har fått sköta försvarspolitik, och det har inte varit bra.

Jag tror att ni har en del att reda ut i ert parti om vad det är för analys som egentligen gäller och vilken försvarsminister som egentligen har den tydligaste och klaraste analysen. Och jag vill bara ha sagt att Mikael Odenberg betecknar det som ni sysslar med som lätt skönmålning.

I mitt anförande tog jag upp att vi på grund av de problem som vi ser i personalförsörjningen har gjort en bredare överenskommelse om att detta ska utredas. Det handlar om en lång rad punkter, bland annat om folkförankring, om rekryteringsbaser, om civilt meritvärde och om hur vi förbättrar rekryteringssituationen över huvud taget.

Utredaren tillsattes alldeles före jul. En av punkterna i uppgörelsen var att detta ska rapporteras till Försvarsberedningen och finnas med i Försvarsberedningens arbete.

I vår rapport från Försvarsberedningen står det att detta inbegriper den nationella, civila och militära försvarsförmågan samt en bred överenskommelse om en översyn av utvecklingen av den nya personalförsörjningen.

Jag kan inte se att vi kommer att kunna få denna typ av rapporter eftersom utredaren knappt har börjat arbeta. Hur blir det med detta?

Anf. 68 JOHAN FORSSELL (M) replik:

Herr talman! Jag tycker, som sagt, att det är bra att vi har tillsatt denna utredning och ser fram emot vad den kommer att kunna leverera.

Det har funnits en kritik mot att den inte tillsattes på en gång. Jag tror att man ska ha respekt för att denna typ av utredningar inte är någonting som man bara slänger ihop i ett hafsverk om man vill att det ska vara på allvar, vilket har varit vår inställning hela tiden. Då tar det lite tid. Men nu är den i gång, och det blir intressant att se vad den kan komma fram till.

Sedan är det historiska intressant. Jag lyfte i mitt anförande fram att om man redan från början har uppfattningen att det är katastrof, då är kanske det som vi håller på med skönmålning. Då får det väl vara så.

Men jag tycker att vi andra faktiskt ganska öppet och tydligt redovisar vår hållning. Vi har lämnat den politik som vi ärvde 2006 som bestod av nedläggningar av förband och två skilda insatsorganisationer som bara gick att använda för olika saker och så vidare. Nu bygger vi någonting nytt.

Det saknas inte problem, och det finns utmaningar. Jag har sagt det så många gånger att det blir lite upprepning. Men det finns också mycket som faktiskt går bra. Det har försvunnit helt i Socialdemokraternas berättelse. Det finns aldrig där. Det är enbart den andra verklighetsbilden.

Jag vill gärna ha blocköverskridande överenskommelser, samverkan och samarbete. Men då tror jag att det också är dags att Socialdemokraterna uppdaterar sin egen retorik och sin egen analys, därför att detta i grund och botten är för viktiga frågor som berör för många människor för

att man ska göra analysen redan innan processerna faktiskt har börjat. Det tycker jag inte är seriöst.

Prot. 2013/14:58
22 januari

Anf. 69 PETER HULTQVIST (S) replik:

Herr talman! Det vore kanske på sin plats att Moderaterna tar till sig det som nu kommer i Riksrevisionens rapport där man redovisar att det är svårt att få ihop personal för att klara de insatser som riksdagen har krävt och att det är svårt att få ihop den materiel som krävs. Det finns en bristande förmåga att leva upp till de krav som insatsorganisationen ska ha 2014, och det gäller även på sikt.

I den rapport från Riksrevisionen som kom nyligen beskrivs en uppsjö av brister och skavanker.

Jag har många gånger sagt att det utförs mycket bra arbete på förbanden och att jag träffar mycket folk när jag är ute som gör bra insatser. Men 15–20 procent avhopp bland soldaterna under de senaste två åren är ingenting som man bara kan blunda för. Instabiliteten i GSS/T är inte heller någonting som man kan blunda för och framför allt inte den oerhört stora problematiken kring materiel. Detta är ingenting som man kan stryka över eller som man tror att man kommer bort ifrån.

När jag säger att vi i Förvarsberedningen kanske måste vara beredda att söka lösningar på personalförsörjningssystemet – ni har själva hittat på ordet, och du står nu här och kritiserar det – som är utanför den ram som personalförsörjningen omfattar är det en inbjudan till att försöka hitta en bredare överenskommelse som en större del av riksdagen kan stå bakom än den lilla majoritet som fanns när ni trumfadede igenom detta med tre rösters övervikt. Är det möjligt att finna denna typ av utveckling i Förvarsberedningen?

Då tycker jag att det minsta som kan krävas om vi kommer överens om att vi ska tillsätta en utredning som ska se över skavankerna och problemen i personalförsörjningen – vi konstaterar i denna bok som är Förvarsberedningens rapport att detta ska rapporteras av och vara en del av underlaget för Förvarsberedningens arbete – är att det är någonting som man faktiskt bör ordna. Det är ingenting som man bara kan skyla över och säga: Ni får finna er i att det är på detta sätt.

Det är er skyldighet att fixa detta. Det står här, och det har vi varit överens om.

Anf. 70 JOHAN FORSSELL (M) replik:

Herr talman! Historiebeskrivningen återkommer ständigt. Det är det andra mantrat från Socialdemokraterna i den här diskussionen. Det är faktiskt svårt att bli ense med någon som inte själv är ense – om vi backar tillbaka bandet till den tiden. Så var fallet för Socialdemokraterna.

Om Peter Hultqvist nu vill stärka försvarsförmågan var det kanske på sitt sätt tur att vi inte kom bättre överens, för när ni mötte väljarna förra gången var det med att ni ville spara 2 miljarder varje år, 8 miljarder under mandatperioden. Jag har svårt att se hur det skulle gå ihop med ambitionen om stärkt försvarsförmåga.

Trots det är jag optimistisk om framtiden. Socialdemokraterna har, i alla fall i ord, förändrats. Sedan återstår att se om det också blir så i den praktiska politiken. Ingen har kunnat missa att Peter Hultqvist sätter stor tilltro till Förvarsberedningen, och det är bra, men man ska inte luras att

*Försvarets personal-
försörjning och
personalpolitik m.m.*

tro att beredningen ersätter varje partis och regeringsalternativs eget ansvar att ta fram en politik och också siffror.

Nu ska beredningen jobba ett tag till. Sedan kommer vi att möta väljarna, och då kommer frågan att ställas på sin spets. Jag kan inte påstå att det från Socialdemokraterna varit överdrivet många preciseringar av just kostnadsdelen, detta kopplat till alla de utfästelser som gjorts om ny materiel etcetera.

Sedan gällde det utredningen. Ja, Försvarsberedningen arbetar än, och det gör även den andra utredningen. Vi får väl se vad som kommer fram. Jag hoppas att det kan ligga till grund för många beslutsprocesser. Jag tror faktiskt att Peter Hultqvist hade kalendern klar för sig redan när vi gjorde överenskommelsen i maj 2013. Det var nog ganska uppenbart hur kalendariet såg ut.

Anf. 71 PETER RÅDBERG (MP) replik:

Herr talman! Johan Forssell talar om skönmålning. Han kanske inte anklagade Miljöpartiet så mycket för det, men problemet är att Alliansen har så olika uppfattning om hur det svenska försvaret ska se ut framöver. Moderaterna ligger ganska nära Miljöpartiet i budgetfrågan, men så har vi andra partier som vill gå åt ett annat håll och förstärka försvaret rätt rejält. Det ger en ganska splittrad bild.

Personalförsörjningen är på något sätt akilleshälen. Där får jag hålla med Peter Hultqvist, för Riksrevisionen har kommit med mycket skarp kritik utifrån det som riksdagen fattat beslut om. Det är det vi får utgå från, och man har alltså inte uppfyllt det. Att personalförsörjningen fungerar bra är viktigt i ett internationellt perspektiv. Om vi inte får tillräckligt många tjejer och killar till Försvarmakten kan vi inte heller vara ute på internationella uppdrag, som ju är en mycket viktig del. Jag vet att regeringen anser att det är okej, men från Miljöpartiets sida vill vi att den ska vara betydligt starkare.

Nu diskuterar vi om det ska vara 2 000 man eller inte. Där har regeringen legat väldigt lågt och sagt nej till många uppdrag som FN bett oss delta i. Vi har varit i Afghanistan på ett Natouppdrag. Personalförsörjningen är oerhört viktig för att få våra tjejer och killar ut på internationella uppdrag. Den kan bli en hämsko; vi kommer inte ut på internationella uppdrag. Personalförsörjningen kommer dessutom att kosta mycket pengar och bli ett stort problem för Försvarmakten framgent.

Anf. 72 JOHAN FORSSELL (M) replik:

Herr talman! Ska man vara riktigt korrekt handlar Riksrevisionens rapport om vår förmåga till uthålliga insatser. Den är inte kopplad till just rekrytering och bemanning specifikt, även om det är en del av det hela. Den rapporten, precis som alla rapporter från Riksrevisionen, kommer regeringen att ge ett svar på. Jag såg i gårdagens kalendarium att vi kommer att debattera den vid ett senare tillfälle. Låt oss debattera rapporten när även regeringens svar finns på bordet.

Peter Rådberg talar om splittring och att det finns partier på allianssidan som tycker olika. Javisst, vi är fyra partier, och jag tror inte att det kommer som en överraskning för någon. Vi har lite olika uppfattning ibland. Ibland lägger vi tonvikten på lite olika saker. Samtidigt går det inte att komma ifrån att vi under sju års tid visat att vi har en förmåga att,

när det bränner till, komma överens, fatta beslut och ta ansvar. Det har vi gjort i proposition efter proposition, i budget efter budget. Det går inte att bortse från.

När Peter Rådberg nu tar upp frågan blir man nyfiken på oppositionspartierna. Jag förutsätter att Peter Rådberg har gjort hemläxan och funderat på hur det andra regeringsalternativet ser ut. Vilka överenskommelser har ni för nästa mandatperiod, Peter Rådberg? Vilken politik ska det bli? Om vi talar om bemanningsdelen kan vi se att vi har Vänsterpartiet som egentligen tycker att ju mer värnplikt desto bättre. Vi har Miljöpartiet som jag uppfattat ligger ganska nära oss och som tror på frivilligheten som grund. Och så har vi Socialdemokraterna någonstans mitt emellan, som någon form av epic split, eller vad man ska kalla det. Det vore intressant med ett besked.

Anf. 73 PETER RÅDBERG (MP) replik:

Herr talman! Det är bra att du erkänner splittringen, Johan Forssell. Jag tror att du är den förste som gör det. Vi har i fyra år haft debatter i kammaren och ni har aldrig sagt att ni har olika uppfattningar utan gått fram ganska eniga. I debatten utanför har ni haft olika uppfattningar hela tiden, men när det kommit till kammaren har ni låtsats att ni håller ihop. Fredrik Reinfeldts tal vid Sälenkonferensen var mycket tydligt då han sade: När ni kommer in på mitt rum då är vi överens. Sedan går Folkpartiet och framför allt Kristdemokraterna, men även Centerpartiet, ut och säger något helt annat. Det är jättespännande.

Jag ska svara på frågan om Socialdemokraterna och Miljöpartiet. Johan Forssell vet att vi går till val med olika besked. Vi har inget gemensamt. År 2010 gjorde vi ett försök och det misslyckades. Nu gör vi inte det. Vi är tre partier som går till val med tre olika politiska budskap. Sedan kan vi säkert ändå hitta samarbetsformer när vi kommer närmare valet.

Johan Forssell svarade inte på frågan om kopplingen mellan personalförsörjningen och internationella insatser. Den är helt avgörande för att de ska lyckas. Jag tog upp att det fattas tusentals tjänster och att Försvarsmakten behöver fler personer, framför allt kvinnor men även män, till soldatlivet. Det som står i vägen är löner, karriärmöjligheter och en mängd annat. Det kanske finns bättre möjligheter, både vad gäller lön och utbildning, om man väljer något annat än just Försvarsmakten. Försvarsmakten har alltså en jätteuppgift här.

Det är helt avgörande att vi får in tjejer och killar i Försvarsmakten om vi ska kunna delta i internationella uppdrag och stärka freden i olika delar av världen.

Anf. 74 JOHAN FÖRSSELL (M) replik:

Herr talman! Jag vill ge Peter Rådberg delvis rätt i att alltför många unga som söker sig till GMU – som soldat eller sjöman – gör det för att få komma ut på insats, att det är motiverande. Så är det. Jag har träffat många sådana, och det har säkert Peter Rådberg också gjort. Samtidigt är det inget universalsvar. Jag har även träffat många som absolut inte vill åka till Afghanistan, Adenviken eller vad det kan vara, utan har helt andra skäl för sin tjänstgöring. Det kan vara att lära sig saker, att få verka här

hemma och en mängd andra aspekter. Att tro att personalförsörjningen skulle baseras på det allena, som det enda, tror jag vore att ha fel ansats.

Jag är övertygad om att vi också framgent kommer att ha insatser utomlands. Vi befinner oss fortfarande i Afghanistan, och det diskuteras andra saker. Det ligger i sakens natur att det är svårt att veta exakt var vi kommer att vara och när. Det hör så att säga till.

När det gäller regeringsalternativen är det väl ganska uppenbart att det på den andra sidan ibland kan finnas frågetecken om hur det egentligen går till när man förhandlar i en regering och kommer överens. Vi mötte väljarna 2010 med ett valmanifest. Det levererar vi. När det handlar om nästa period är vi fyra partier som sätter oss ned och utifrån våra olika ståndpunkter försöker enas. Vi har levererat två valmanifest, och jag känner mig säker på att vi också kommer att leverera ett tredje.

Det Peter Rådberg sätter fingret på är intressant, för han säger helt öppet att det egentligen inte finns något annat regeringsalternativ för väljarna i dag. Det är tre olika besked och sedan får vi se vad det blir. Vi hörde nyss att det är viktigt med långsiktiga beslut vad gäller värnplikten. Vi får väl se hur det blir efter valet. Det kanske blir Peter Rådbergs linje, det kanske blir Vänsterpartiets linje eller så blir det någon annans linje. Vi får se.

Vad händer med besparingarna? Blir det minus 2 miljarder, blir det oförändrat eller blir det någonting annat? Det är många viktiga frågor som oppositionen inte lämnar besked om. Vi kommer att fortsätta att diskutera dem.

Anf. 75 ALLAN WIDMAN (FP):

Herr talman! Jag vill fortsätta en smula på Johan Forssells måleriska tema genom att dra slutsatsen att det inom försvarspolitiken aldrig har varit någon konst att göra en tavla.

Nu efter Sälenveckan kan vi konstatera att det är bra att det svenska försvaret i sin helhet diskuteras. Vi har här allihop olika bilder av när vår förmåga varit på topp respektive dalat. Jag är den förste, herr talman, att erkänna att det finns en utomordentligt stor mängd skickliga och erfarna individer inom den svenska Försvarsmakten. Det finns också enskilda militära förband med mycket hög kompetens. För min del är det ändå ingen tvekan om att den sammantagna förmågan i vårt militära försvar i dag är sämre än vad den var 2006.

Men man ska då också komma ihåg att förmågan 2006 var mycket mindre än vad den var 2002. Förmågan 2002 var dessutom mindre än den förmåga som Sverige uppvisade i slutet av 90-talet. Då kan man fråga sig varför det är viktigt att konstatera detta. Jag tror att det är viktigt av två skäl. För det första är det bara den som har en insikt om hur verkligheten ser ut som kommer att kunna ha någon som helst förmåga och förutsättning att förändra den till det bättre. För det andra menar jag att vi försvarspolitiker, alldeles oavsett hur länge vi har suttit i den här kammaren och deltagit i den försvarspolitiska debatten, borde dra slutsatsen att vårt lands försvarspolitik under lång tid har varit alldeles för mycket styrd av aktuella hot och riskbilder. Vi har inte brytt oss om att försöka upprätthålla förmåga över tiden om vi upplevt oss som trygga och ohotade. Det är inom ramen för detta som jag tror att många förmågor och

mycket kompetens har försvunnit ur det svenska försvaret, herr talman. Vi har helt enkelt inte lyckats övervintra.

Peter Hultqvist uppehåller sig i egenskap av socialdemokratisk försvarspolitisk talesperson i likhet med sina företrädare ofta vid beslutstillfället 2010, då kammaren med tre rösters övervikt beslutade om att avveckla totalförsvarspunkten eller åtminstone göra den vilande. Dock är, vill jag påstå, den beskrivning som Peter Hultqvist gör härvidlag tämligen historielös. Min uppfattning är att värnplikten avvecklades under drygt 20 års tid. Socialdemokratiska regeringar började på 90-talet med att avveckla repetitionsövningarna. De soldater som lämnade regementena i civila kläder i samband med militär utryckning kom aldrig tillbaka. Vi utbildade bara nya. Vi förvaltade inte de utbildningsinvesteringar vi hade gjort. Kompanibefälseleverna och plutonsbefälseleverna togs bort. Till slut var den dominerande värnpliktskategorin skyddssoldater, som hade till uppgift att vakta ammunitionsförråd och ammunitionstransporter. Det sista året med värnplikt var det drygt 4 000 unga män av en sammanlagd årskull på över 100 000 ungdomar som genomförde det som då fortfarande kallades allmän värnplikt, herr talman.

Det torde efter den här debatten vara alldeles uppenbart vilka stora utmaningar som finns inom området personalförsörjning. Jag delar Johan Forssells uppfattning att det är ett könlöst och tekniskt begrepp. Det handlar om människor, och det är viktigt att understryka. Men den största utmaningen handlar naturligtvis inte om rekrytering, utan om att behålla soldater i tjänst så lång tid som Försvarmakten har planerat och som är rimligt med avseende på den stora utbildningsinvestering som sker i varje soldat.

Jag hoppas nu att Försvarsberedningen i den anda som jag tycker har präglat kammarens debatt här i dag, nämligen med öppenhet och nyfikenhet, ska pröva de olika grepp och metoder som kan behöva tas till för att undvika grynnorna i personalförsörjningsverksamheten. Jag hoppas att vi ska ställa frågor av karaktären: Är det rimligt att soldater blir anställda och arbetstidsreglerade efter tre månaders grundläggande militär utbildning? Är de verkligen anställbara i ordets rätta bemärkelse innan befattningsutbildning är genomförd och utbildningen därmed är fulländad? Är det rimligt att som ett av få länder i världen utgå från att de tidvis tjänstgörande soldaterna, reservisterna, ska avdela tillräckligt mycket tid för att nå en kompetensnivå som gör dem omedelbart ”insatsbara” internationellt? Det är en viktig fråga.

På vilket sätt kan vi, till och med inom ramen för dagens lagstiftning, binda soldater och sjömän till repövningar efter att de fullgjort sin tjänstgöring? Det torde finnas möjligheter. Jag är själv reservofficer, herr talman. När jag en gång för några år sedan försökte slingra mig ur min tjänsteplikt fick jag en mycket amper tillrättavisning av en administratör på Artilleriregementet. Om reservofficern inte vill fullgöra sin tjänst kommer vi att begära tillbaka den premie om 13 000 kronor som vi betalade ut för två år sedan, sade denne. Samma system kan naturligtvis också tillämpas för att skapa incitament till tjänstgöring i den krigsbefattning som man får när man avslutar sin tjänstgöring i Försvarmakten. Jag tror också att det förslag om obligatorisk mönstring som har väckts bland annat av Socialdemokraterna det senaste året är en sak som kan övervägas.

Vi bör även fundera på vilka särskilda förhållanden som krävs på Gotland. Andra partier har väckt frågan om det är rimligt att erbjuda alla vapenföra män och kvinnor bofasta på Gotland en grundläggande militär utbildning. Ja, det kan vara ett sätt att redan i ett utgångsläge ha viktiga resurser i en strategisk landsända.

Hur är det med boot camp? I dag genomför vi grundläggande militär utbildning på fler ställen i det här landet än någonsin tidigare. Det innebär långa ledtider och resor, men det har naturligtvis också fördelar, till exempel i form av lokal rekrytering. Men vad innebär detta för jämnheten i utbildningen? Vad innebär det för skadeutfallet bland soldaterna? Det finns oroande informationer vad gäller de här förhållandena i Försvarmakten just nu. Ett boot camp skulle kunna innebära att man tar in soldater till grundläggande militär utbildning under hela året. För några månader sedan hade jag förmånen att besöka Nederländerna, där jag kunde konstatera att man hade ett boot camp, herr talman. Man kunde starta grundläggande militär utbildning för en enda soldat som just då var intresserad av att börja. Det är ett otroligt prov på anpassningsförmåga om man kan tillmötesgå enskilda individers behov och önskemål på det sättet.

Över 20 procent av de soldater som påbörjar grundläggande militär utbildning skadas, oftast fysiskt men ibland också psykiskt. När det inträffar avförs man regelmässigt från den militära utbildningen. Men är det ett rimligt sätt att förfara? Varför har inte vi, precis som man har i fotboll och på arbetsplatser runt om i vårt land, rehabilitering för soldater som plötsligt skadas, så att de åtminstone på sikt kan tillvaratas med sitt intresse, sina ambitioner och sina förutsättningar att komma Försvarmakten till del?

Herr talman! Jag är medveten om att vi i riksdagen inte alltid har förmått att ge den politiska styrning som behövts. Ett exempel på detta är riksdagens olika beslut om tidvis tjänstgörande soldater.

De första besluten som fattades handlade om att minst tre fjärdedelar av arméstridskrafterna skulle vara besatta med tidvis tjänstgörande soldater eller reservister. Detta har senare ändrats till att de ska vara den dominerande delen.

I dag kan vi konstatera att vi har dubbelt så många heltidstjänstgörande soldater som vi har tidvis tjänstgörande soldater. Vi har inte riktigt lyckats få Försvarmakten dit vi vill, så är det. De tidvis tjänstgörande soldaterna är nyckeln till det nationella försvaret.

Medveten om att jag nu kort har dragit över min anmälda anförande-tid vill jag avsluta med att välkomna det stora intresse som jag märker inte minst i den politiska oppositionens motioner till utskottet gällande veteran- och anhörigpolitik. Det är väldigt bra att det är många partier som visar engagemang i de frågorna. Jag ser med intresse fram emot förslag på detta område som kan medverka till att vi utvecklar vår politik.

Sverigedemokraterna har mycket konkret motionerat om att sista söndagen i maj ska vara Sveriges veterandag. Jag ställer mig tveksam till detta förslag. Jag förstår att det är lättare för människor att på en söndag kunna komma och medverka ute på Djurgården om de vill detta. Men vi går nu inom veteranpolitiken mot en utveckling där inte bara Försvarmakten ska vara deltagande och ansvarig utan också civila myndigheter.

Jag tror att det kommer att bli väldigt svårt om vi inte håller fast vid ett datum som är tydligt för alla och att det datumet ska gälla. Jag kan också i enlighet med utskottets majoritet konstatera att Försvarmakten själv, så när som för några år sedan, tyckte att man skulle ha den 29 maj och ingen annan dag som veterandag.

Jag vill dock samtidigt uttrycka bekymmer över Sverigedemokraternas tilläggskrav på dem som ska genomföra grundläggande militär utbildning. De skriver i sin reservation att man kan ifrågasätta dubbla medborgarskap. Det kanske ska krävas att de personerna utöver att vara svenska medborgare ska ha varit bosatta i landet i minst tio år. De avslutar detta med att säga att risken är överhängande att vi bygger in femtekolonnare i det svenska försvaret.

Herr talman! Det är min bestämda uppfattning att den exkluderande attityd som Sverigedemokraterna har till människor som har ett intresse av att bidra till vårt gemensamma försvar inte på något sätt stärker folkförankringen.

Herr talman! Med detta yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Anf. 76 TORBJÖRN BJÖRLUND (V) replik:

Herr talman! Det är intressant att lyssna till Allan Widman. Till skillnad från när man lyssnar till Johan Forssell föreligger inte någon skönmålning när man lyssnar till Allan Widman. Det brukar vara rätt breda penseldrag och rätt ärligt, skulle jag vilja påstå, i bilden av hur det ser ut. Inte desto mindre visar det på hur rätt vi har om hur delad regeringen är i försvarspolitik och hur pass olika man drar konsekvensen av det som händer i dag.

Folkpartiet har sagt både i Sälen och på andra ställen att de kan tänka sig något intressant. Från början var det Allan Widman som sade att man skulle ha partiell värnplikt. Sedan kom Jan Björklund och visade att man skulle ha en värnplikt där människor skulle krigsplaceras och så vidare. Det är någonting som är intressant om man inom regeringspartierna har en dragkamp om hur man ska lösa problemet.

Moderaterna förnekar egentligen att det finns problem över huvud taget. Allting går på som det ska. Allan Widman och Folkpartiet tycker att det nog är lite problematiskt och att vi kanske ska göra någonting annat och hitta en annan lösning på detta. Var kommer ni att hamna? Kommer ni att kunna enas om detta innan valet? Eller ska vi kanske ta det efter valet när vi byter regering? Det kan vara lättare då.

Det finns en andra fråga som är intressant. Om man har olika perspektiv, hur bedömer man då ekonomin? Är det viktigt att ha samma linje fast det kanske kommer att kosta väldigt mycket pengar, eller kan man titta på alternativ för att det sparar pengar? Hur prioriterar man de delarna när det gäller personalförsörjning?

En springande punkt är värnpliktssystemet. Allan Widman var inne på att vi inte skulle ha en anställning efter tre månader utan att man skulle ha dem kvar. Det skulle i sådana fall kosta mindre. Hur ser man på värnpliktssystemets fördelar ur kostnadssynpunkt från Folkpartiets sida?

Anf. 77 ALLAN WIDMAN (FP) replik:

Herr talman! Det är sanningen och inget annat som ska göra oss fria. Så är det nog. Därför är det viktigt att hela tiden ifrågasätta inte bara det man själv gör utan det andra gör och se var vi landar någonstans.

Det ställdes en fråga om kostnadsaspekten när gäller värnplikt kontra frivilligt rekryterat försvar. Ett av de viktigaste skälen till att jag hela tiden nämner tidvis tjänstgörande soldater är att de är otroligt kostnadseffektiva. De har sin huvudsakliga sysselsättning ute i samhället, men de kommer ibland in och tjänstgör. Då men ingen annan gång betalar svenska staten för deras tjänstgöring.

De tillför också en massa annat positivt: civil kompetens, folkförankring och mycket annat. Jag tror att det är vägen framåt. Samtidigt är jag oroad över att Försvarsmakten – och nu talar jag om ett femårsperspektiv – inte har förefallit alltför pigg på att just ta itu med denna ställningskategori.

Herr talman! Jag ser nu att ledamoten Håkan Juholt, som suttit i Försvarsberedningen, är närvarande i kammaren. I min värld är det Försvarsberedningen som i ett öppet intellektuellt samtal ska komma fram till de bästa lösningarna.

Där kan jag i kraft av min erfarenhet konstatera att vi inte alltid har funnit våra bästa meningsfränder inom det egna blocket. Det gäller inte bara för oss på den borgerliga kanten, Torbjörn Björlund, utan det har också gällt på den andra.

Anf. 78 TORBJÖRN BJÖRLUND (V) replik:

Herr talman! Det är lite uppfriskande att höra att Folkpartiet i varje fall erkänner att det finns problem som vi måste göra någonting åt och att man försöker hitta vägarna fram.

Om man från början hade gjort konsekvensanalyser på rätt sätt från regeringen hade man sett problemen. Jag tror att de gick att se och att man hade sett hur det kunde komma att se ut framför allt när det gäller kostnadsökningarna.

Vi har sett exempel i andra länder där kostnaderna rusar i väg. Det är därför att man måste börja tala om bonusar, rehabilitering för skadade och allt det som Allan Widman var inne på. Det är sådana saker som medföljer en anställning.

Man kan inte ha andra klassens anställningar för vissa soldater och första klassens för andra. Vi måste ha något slags anställningstrygghet som parerar den arbetsmarknad som vi har i dag och de lagar som finns. Det är en analys som har varit svår att hantera för regeringen. Hur konjunkturkänslig är branschen för att vara soldat? I dag har vi hög arbetslöshet. Vi har många som söker, men vi får också många avhopp.

Avhoppet beror på att det finns en annan arbetsmarknad som kanske lockar mer. Hur parerar man det? Hur blir det om vi har en arbetslöshet på 2 procent och ingen egentligen vill arbeta i det militära och ha soldattjänst om de inte får jäkligt bra betalt eller andra saker? Hur gör man då? Då kommer inte ens rekryteringen i första led att fungera. Dessutom har vi avhoppet. De nära 20 procent som hoppar av har naturligtvis en anledning till att göra det. Det är någonting man måste titta på.

Detta har varit någonting som vi från början har lyft fram. Våra farhågor har besannats. Detta är någonting som på något sätt måste åtgärdas. Det intressanta är att Allan Widman ändå erkänner att till exempel ett mönstringsförfarande, oavsett vad som sedan händer, skapar en bred rekryteringsbas. Då kan man rekrytera mycket mer och rätt kvinnor och män.

Det är bra att man har den inställningen. Man ska ta fasta på det som finns gemensamt. Om man ska ha en bred överenskommelse om försvarspolitik i stället för det som gjordes 2009 ska man ta fasta på de saker som är positiva.

Anf. 79 ALLAN WIDMAN (FP) replik:

Herr talman! Man ska inte bara ha en bred överenskommelse, utan man ska också ha en klok överenskommelse om politiken.

Herr talman! Jag har försökt att ge uttryck för att jag hoppas att vi ska vända på alla stenar när vi nu tittar på personalförsörjningsfrågan i Försvarsberedningen, där också Torbjörn Björlund ingår. Det grundläggande

skälet till detta är att försvarslöshet, allra helst inte i dag, är något alternativ för ett militärt allianslöst land.

Vi måste ha insatsorganisationen på plats. Torbjörn Björlund och jag vet att den delvis kommer att bemannas med före detta med plikt utbildad personal.

Det är viktigt att detta sker och att de enskilda som placeras i denna insatsorganisation också får hem en skriftlig krigsplaceringsorder. Om vi inte får detta på plats kommer vi inte att kunna bygga vidare på exempelvis ett nationellt försvar. Om man inte har någonting att utgå ifrån, och om inte ens det första steget i trappan finns, kommer man helt enkelt inte vidare.

Herr talman! Jag tycker att Torbjörn Björlund har ett något ensidigt perspektiv på detta med kostnaden för personalförsörjning. Värnplikten är sannerligen inte gratis. När i stort sett varenda 18–20-åring i det här landet var tvungna att ägna ett år eller mer åt att göra militär tjänstgöring innebar det en avsevärd kostnad för hela nationalekonomin. Det har varit ett samband som man har insett i det här landet ända sedan Alsne stadga 1280, då vissa ställde sig till förfogande för militärtjänst just för att slippa betala in skatt till kronan.

Jag gör inte anspråk på att veta huruvida det nya systemet för nationalhushållet är dyrare eller inte, men jag tycker inte att Torbjörn Björlund har alla premisser med i sin ekvation.

Anf. 80 PETER HULTQVIST (S) replik:

Herr talman! Jag är skolad i en politisk kultur som innebär att även om man har egen majoritet i en fullmäktigeförsamling försöker man göra upp brett med åtminstone ett annat parti. Det är ett minimikrav.

Låt oss gå tillbaka till den tid då man införde den nya personalförsörjningen, som var ett begrepp som borgerligheten uppfann. Detta antogs med tre rösters övervikt. Ni kan inte komma bort ifrån ert ansvar oavsett vilka bakgrundsbeskrivningar du försöker dig på, Allan Widman. Så här gör man inte i en grundläggande och fundamental fråga. Jag vet mycket väl att det var ett fåtal som gjorde värnplikten mot slutet och att det i praktiken var en frivillig form. Men jag vet också att det hade gått att göra upp och att hitta en bredare uppgörelse om man inte hade varit så berusad av detta och tänkt: Okej – vi har majoritet, så vi kör!

Det där måste man som politiker känna. Man måste veta i vilka lägen det är så pass viktigt att man inte kan göra på annat sätt. Det här var definitivt inte ett sådant läge. Ni ligger nu kvar med denna debatt år efter år, och vi ser att vi har fått rätt när det gäller många av de problem som vi pekade på. Nu sitter vi i en försvarsberedning. Då kan vi göra om, och vi kan göra bättre.

Den debatt som förs är nästan lite tramsig ibland. Hur blir det om ert block får makten? Är det splittring då? Vad ska ni ha för politik? Så frågar ni. Kan vi inte i stället göra en bred uppgörelse i Försvarsberedningen och sedan se till att den gäller och genomförs? Vi behöver inte komma med sådana grejer som vi hörde tidigare i debatten om att partierna kan tycka annorlunda sedan. Vi som sitter i beredningen måste kunna ta ett ansvar och försöka genomföra detta. Jag tycker att allvaret kräver det.

Jag säger så här till dig, Allan: Min strävan är att en uppgörelse i Försvarsberedningen – som jag hoppas blir fallet – ska gälla. Är det också din uppfattning och din strävan?

Prot. 2013/14:58
22 januari

*Försvarets personal-
försörjning och
personalpolitik m.m.*

Anf. 81 ALLAN WIDMAN (FP) replik:

Herr talman! Ja, det är det. Det är absolut min strävan. Som en kommentar kan jag tillägga att jag inte tror att jag brukar tillhöra dem som attackerar den politiska oppositionen och pekar på splittring. Det behövs inte, för den är tämligen uppenbar för de flesta som lyssnar.

Jag kan bara säga att vi nog trodde att vi hade en bred uppgörelse i Försvarsberedningen när det gällde personalförsörjningen. Nu blev det inte så. Det är jag den förste att beklaga, för jag inser hur ställningstagandena då står i samband med ljudnivån i debatten i dag.

Jag kan ändå konstatera, herr talman, att Socialdemokraterna har rätt i att visst ansvar alltid vilar på regeringen. Så är det alltid. Men oaktat det höga tonläget från Peter Hultqvist talar han inte i dag om att införa straffbestämmelser och en totalförsvarsplikt. Det är jag glad över, för den optionen i svensk politik bedömer jag som i stort sett passerad.

Anf. 82 PETER HULTQVIST (S) replik:

Herr talman! Det finns något positivt i att det nu är många olika partier som redovisar sina ståndpunkter. Det är tydligen inte längre så att Moderaterna kan dominera det borgerliga blocket så intill slutstationen att ingen annan vågar säga något eller ha en uppfattning. Jag tycker att det känns bra att den tiden lite grann är förbi, för det kan innebära att vi kan göra upp bredare på ett mer nyanserat och mer prestigelöst sätt i Försvarsberedningen.

Jag noterar att Allan Widman säger att systemet med tjänstgöringsplikt för yrkessoldater kan vara någonting att titta på. Det har vi också skrivit i en motion. Jag noterar Allan Widmans markeringar om Gotland. Det är en intressant sak att fortsätta diskussionen om. Jag noterar Allan Widmans markering när det gäller mönstring. Det finns flera ingångar här som man kan bygga på och göra någonting av.

Det kan vi dock åstadkomma först om man inte dunkar ihop blocken här och försöker se till att alla tycker lika och att någon sedan ska sitta med piskan och dra i detta längst ut i kanten. Om vi kan ha en öppen attityd, ta varandra på orden och försöka närma oss detta seriöst hoppas jag att vi ska kunna komma överens.

Jag förutsätter då också att din uppfattning är att om vi gör upp ska vi försöka se till att det håller. Förra gången var vi tydliga med att peka på brister i ekonomin, risk för avhopp, andra instabiliteter och avtal och regler som inte var uppgjorda i systemet. Man kunde ha tagit sig tid i beredningsprocessen och försökt lösa ut dessa frågor. Men det gjorde man inte, för detta skulle igenom. Det var någon som pekade med hela handen, och det hela gjordes till en avgörande fråga. Så uppträder man inte. Även om man skulle råka ha majoritet bygger man ett bredare underlag i sådana här frågor. Det har med handlaget att göra.

Anf. 83 ALLAN WIDMAN (FP) replik:

Herr talman! Peter Hultqvist vill att vi ska blicka framåt, men hemfaller sedan till att recensera historien. Jag har gett min bild av detta; jag

menar uppriktigt att värnpliktens avveckling pågick under ett par decenniers tid. Det gjordes successivt och i små steg, men alla var nog fullständigt på det klara med var man till sist skulle hamna. Det gällde även Socialdemokraterna.

Jag upprepar gärna – för jag tycker att det är viktigt – att alla partier nu redovisar öppenhet för förslag som kommer och som förhoppningsvis bidrar till att möta de utmaningar som bland annat personalförsörjningen står inför.

Jag vill samtidigt passa på att säga att jag aldrig har känt mig begränsad när det gäller att uttrycka mina åsikter inom ramen för den del av Alliansen som mitt parti utgör. Jag vill också säga att jag tycker att Johan Forssell i dag i talarstolen gav prov på öppenhet och ödmjukhet, som sig bör, inför de svårigheter som vi snart ska möta. Med detta, herr talman, får jag tacka för mig.

Anf. 84 STAFFAN DANIELSSON (C):

Herr talman! Det svenska försvaret har genomgått och genomgår en oerhört stor omställning på några decennier – från ett värnpliktsförsvaret för att förhindra invasion till ett rörligt insatsförsvaret baserat på hög teknologi och frivillig rekrytering. Trots en del politisk retorik på båda sidor sekelskiftet är förankringen när det gäller det försvaret vi har i dag enligt min uppfattning rätt god.

I det utskottsbetänkande som vi i dag diskuterar tar utskottet ställning till en lång rad motioner som har väckts under de senaste tre åren med koppling till hur vårt svenska försvar på bästa sätt ska rekrytera soldater och officerare. Jag tänker resonera lite kring denna viktiga fråga.

När det gäller de också mycket viktiga veteranfrågorna och jämställdhetsfrågorna står Centerpartiet helt bakom utskottets skrivningar. Det har skett och sker en hel del positivt på dessa områden de senaste åren vilket är glädjande – jag instämmer helt och hållet med veteranutredaren Allan Widman i den frågan. Det finns förvisso utmaningar kvar, men vi har kommit en bra bit på väg. Det som återstår är att öka andelen kvinnor i försvaret. Där ligger vi för lågt.

Jag tänkte ha en positiv inställning i dag, och jag är inte ensam om det. Försvaret är ett politikområde där det är bra om vi kan finna varandra i en samsyn över blockgränserna så att försvaret får stabilitet och arbetsro och där inriktningen ligger fast även om Sverige skulle råka byta regering.

Jag uppfattar att det faktiskt är fallet. Det är bra för försvaret, och det är bra för Sverige. Det var lite trist att det blev motsättningar om personalförsörjningen i 2009 års försvarsbeslut. Jag har hävdad att skillnaden mellan Socialdemokraterna och Alliansen inte handlade om någon ravin; det handlade om ett dike. Socialdemokraterna hade också under den mandatperioden viss turbulens i hur ansvaret fördelades mellan olika talespersoner. Det var därför inte helt lätt för försvarsminister Tolgfors att göra upp det hela. Försvarsberedningen var enig om den inriktning som sedan blev ett beslut 2009, och något av Håkan Juholts ande vilar ändå över 2009 års beslut.

Jag vill ge Socialdemokraterna kredit för att de i dag konstruktivt är med och arbetar för att stötta vår försvarsmakt i att få den stora omställningen med den nya personalförsörjningen, som är byggd på frivillig

grund, att fungera allt bättre. Jag ser fram mot den utredning som det hänvisas till på flera ställen i betänkandet. Jag läser ur betänkandet: Utskottet konstaterade att rekryteringsbasen för kontinuerligt och tidvis tjänstgörande personal bör breddas och folkförankringen stärkas. Det är av betydelse att successivt åtgärda de problem som uppkommer, och en öppenhet för förslag om eventuella förändringar är rimlig.

Hur stora är då problemen? Oppositionen tar i rätt ordentligt och menar att det är många och tunga kor på isen med till exempel omfattande soldatavhopp och vikande intresse för officersutbildningen. Både Peter från Socialdemokraterna och Peter från Miljöpartiet tog i rätt ordentligt. Man skulle kunna kalla dem för riktiga dysterkvistar. Jag tror att det är lite trist för Försvarsmakten och för de anställda i försvaret att höra det när man anstränger sig så mycket och faktiskt lyckas riktigt bra. Glädjande nog har avhoppet minskat, vilket Johan Forssell också framhöll, och antalet sökande till officersutbildningen ökar nu i betydande grad.

Jag tycker att Försvarsmakten jobbar bra med att hitta former för att klara sin rekrytering, och det är positivt att vår överbefälhavare bedömer att rekryteringsmålen kommer att klaras de närmaste åren. Ändå behövs säkert ytterligare insatser, utöver dem som försvaret redan gör och där stödet från samhället i övrigt också ökar, till exempel i det försvarsmaktsråd som vuxit fram med början i Skaraborg och i de samarbetsavtal som försvaret tecknar med allt fler stora företag.

Socialdemokraterna för fram förslag om obligatorisk mönstring och hur soldaternas villkor ska kunna förbättras. Regeringen har också i direktiven till den utredning som är tillsatt sagt att utredaren ska föreslå ytterligare förbättringar i fråga om sociala villkor och civilt meritvärde för militär personal.

Centerpartiet ser klara fördelar, som Allan Widman var inne på, med att erbjudandet från Försvarsmakten till potentiella soldater och officerare är så attraktivt att rekryteringen fungerar på frivillig grund så att tillräckligt många med tillräckliga kvalifikationer ansöker. Jag hoppas att det arbete som pågår och att de åtgärder som kommer att sättas in vartefter utredningen landar ska säkerställa detta. Det är i grunden bra att inte behöva ta ut endast en mindre del av en årskull med tvång, kanske bara 5–10 procent eller till och med 1 procent, vilket Sverigedemokraterna för fram i ett kompromissalternativ. Det är på flera sätt positivt att de soldater och officerare som ska göra en mycket viktig samhällsinsats för Sverige inom försvaret tar det beslutet på frivillig grund.

När det gäller obligatorisk mönstring säger jag som Allan Widman att vi väl får se vilken bedömning utredningen gör. Vi noterar förslaget och får se hur de åtgärder som Försvarsmakten sätter in kommer att bita. Den frågan finns alltså med.

Jag skulle ha kunnat ha en del kritiska synpunkter på ett och annat i oppositionspartiernas förslag, men jag väljer att avstå från det. Jag ser framåt och hoppas på konstruktivt samarbete mellan många partier för att på bästa sätt stödja Försvarsmakten i dess svåra och viktiga arbete med att rekrytera bra soldater och officerare till den försvarsmakt som behövs för vårt lands trygghet och säkerhet.

Jag har dock en fråga till de partier som vill återgå till värnplikt, Vänsterpartiet och Sverigedemokraterna. Vad jag förstår tänker ni er inte att årligen kalla in hela årskullen till värnplikt – den är en bit över

100 000 personer. Ni nämner siffror på mellan kanske 1 000 och 10 000 per år som ska göra värnplikten, det vill säga mellan 1 procent och upp till 10 procent av årskullen. Det är alltså ingen allmän värnplikt ni pratar om utan en selektiv värnplikt för en del som får ta ansvaret för hela årskullen.

Ni menar också att det skulle bli billigare att med hjälp av plikt få dessa 1–10 procent att göra militärtjänst, vilket då 90–99 procent av ungdomarna i ert alternativ inte skulle behöva göra. Tänker ni er då att det fåtal av årskullen som tas ut till värnplikt utöver att lägga upp till något år på värnplikten dessutom ska göra det till mycket lägre inkomst jämfört med alla dem som inte gör värnplikten och kommer ut i arbete ett år tidigare?

Anf. 85 MIKAEL OSCARSSON (KD):

Herr talman! Försvarsfrågorna har blivit alltmer aktuella. De kommer säkerligen inte att vara vare sig nummer ett, två eller tre under valet till hösten, men de har ändå blivit alltmer väsentliga att diskutera och angår allt fler människor. Det är bra.

Vi ser också att det är en tuffare miljö i vår omvärld. Vi har ett annat läge i Östersjön än för bara några år sedan, och det blir alltmer uppenbart att vi behöver ett försvar som fungerar och som kan ge trygghet åt det svenska folket.

Det är många delar som är viktiga när det gäller ett försvar. Vi måste ha materiel. Men framför allt måste vi ha mannar, och vi måste ha övningar. Det är helt basalt för att vi ska ha en försvarsmakt som fungerar. När det gäller personalförsörjningen, som betänkandet handlar om, ska vi vara ärliga och tillstå att det är en jättestor utmaning. Att gå från värnplikten till att nu ha anställd personal är den största förändringen som Försvarsmakten har genomgått på kanske 100 år. Vi måste alltså ha med oss att det är en stor förändring som vi visserligen delar med de allra flesta som har anställd personal, men vi måste också se att det tar tid att få ordning på en sådan stor förändring.

Kristdemokraterna vill vara tydliga. Helt avgörande för att skapa en fungerande organisation är att såväl rekrytering och utbildning som omhändertagande efter avslutad tjänstgöring ses som en helhet och utgör Försvarsmaktens högsta prioriterade verksamhet. I dag har vi utmaningar inom samtliga dessa tre områden, och flera motioner som behandlas i betänkandet tar upp dessa problem med förslag på förbättringar. Att motionerna avslås beror inte på att de är fel ute utan främst på att de berör förslag som utreds eller redan är på väg.

Det är naturligtvis problem och utmaningar med att Insatsorganisation 2014 inte är på plats, trots att personalreformen fick detta namn när vi fattade beslutet i riksdagen 2009. Som vi vet i den här kammaren, vi som diskuterar den här frågan i försvarsutskottet, gäller det särskilt de tidvis anställda, de deltidsanställda. Det är där som man inte följer planen. Det är där som Försvarsmakten har flaggat för att man kanske inte är färdig förrän 2023. Men ett omfattande arbete pågår i Försvarsmakten för att verkställa beslutet.

Nyligen var jag på besök på Ledningsregementet i Enköping. Där fick jag träffa 200 personer, män och kvinnor, som gjorde sista övningen i fält på den grundläggande militära utbildningen. Det var väldigt trevligt

att prata med dem. Vissa såg den grundläggande militära utbildningen som något isolerat. Men för ganska många var det startskottet för en karriär inom Försvarsmakten, vilket var glädjande att höra.

Det är positivt att vi i dag har en tydlig bild av personaluppfyllnad. Det syns bland annat i BP 2014, vilket jag tycker är positivt.

Det är jätteviktigt i den här debatten att vi har transparens och öppenhet, att vi kan tala om det som fungerar jättebra, där vi har lyckats, och om utmaningar och om var vi måste göra förändringar. Det är jätteviktigt med den transparensen, så att vi kan fatta riktiga beslut. Vi kan också få en förankring bland svenska folket när det gäller att vi har en försvarsmakt som fungerar.

Men, herr talman, det är tydligt att vi behöver ta krafttag för att få insatsorganisationen 2014 på plats. Utskottet har slagit fast att rekryteringsbasen för kontinuerligt och tidvis tjänstgörande personal, alltså deltid och heltid, måste breddas och att folkförankringen måste stärkas.

Här spelar förstuds hemvärnet – de nationella skyddsstyrkorna – och de olika frivilligorganisationerna en jätteviktig roll. Jag vill från talarstolen passa på att framföra ett stort tack till alla som är engagerade. Det är över 400 000 människor som är engagerade i frivilligorganisationer som hör ihop med de här frågorna. Det här kan vi bli mycket bättre på att använda i folkförankringen och i rekryteringen. Det är helt enkelt en resurs som vi måste använda ännu bättre i framtiden.

Utskottet säger angående rekrytering att ”en öppenhet för förslag om eventuella förändringar är rimlig”. Ja, det är rimligt, och vi kristdemokrater menar att det är viktigt. Vi har gjort en försvars- och säkerhetsrapport, som en del av er har sett, där vi presenterar Kristdemokraternas syn på hur vi på både kort och lång sikt behöver utveckla Försvarsmakten. Det handlar också om de hot vi ser. Vi skriver särskilt om behovet av att skapa en incitamentsstruktur, olika typer av premier, för att säkerställa rekrytering och att redan anställd personal stannar kontraktstiden ut.

Tanken är att soldaterna ska stanna sex till åtta år. Jag tror att det är oerhört viktigt med olika typer av premier och bonusar och bättre möjligheter att få utbildning, om det här ska genomföras, om det här ska bli verklighet.

Jag lät riksdagens utredningstjänst titta på det här. Hur ser det ut runt om i världen, där man har det här systemet? Det är entydigt. Man är väldigt mån om att ha bonusar och olika typer av gratifikationer som blir morötter för att soldaterna ska stanna kvar. Jag tror att det är helt nödvändigt att vi får det på plats.

En utredning om detta pågår till november 2014. Vi hoppas att utredaren går i denna riktning. Uppdraget är ju att

- utvärdera och föreslå ytterligare åtgärder för att säkerställa en bred rekryteringsbas
- analysera och föreslå hur försvarets folkförankring kan säkerställas
- analysera det civila meritvärdet för militär anställning och utbildning.

Låt mig också säga att införandet av en ny kategori anställda, GSS/T och GSS/K, unga personer som bara tjänstgör en begränsad tid och därefter ska påbörja en civil karriär, medför ett speciellt ansvar för Försvars-

makten vad avser dessa personers sociala situation. Det gäller till exempel bostäder och stöd i fråga om att få social service.

Det är oerhört viktigt att se till att vi kan lösa detta. Det här sänder viktiga signaler. Vi vet att man på en hel del ställen har lyckats väl, i Skövde exempelvis. Men det behöver säkerställas att det fungerar överallt och att ungdomar som är intresserade får klart för sig att det är väl ordnat, att Försvarmakten är en bra arbetsgivare.

I flera av motionerna tar man upp dessa frågor. Jag hoppas att vi när Veteranutredningen, personalförsörjningsutredningen, Försvarsberedningen och så vidare är klara, får ett närmande till övriga länders tänk och uppvärdering av anställning och utbildning inom Försvarmakten.

Låt mig till sist säga någonting om veteranerna. Det är glädjande att regeringen redan i propositionen 2009/10:160 tog initiativ till Sveriges första samlade veteranpolitik. Vi har därför en veteranadministration. Vår förhoppning är att den utvecklas till ett veterancentrum. Norge är ett fint föredöme när det gäller hur man kan utveckla hjälpen till soldater som kommer hem från tjänstgöring utrikes.

Bland motionärerna finns Emma Henriksson med krav på förbättrat familjestöd för anställda och deras familjer. Stöd före, under och efter internationella insatser är inte minst viktigt. En annan motionär, Roland Utbult, talar om ett svenskt veterancentrum med specialkompetens, stöd och forskning.

Så sent som den 21 november 2013 beslutade regeringen om statsbidrag till frivilliga veteransoldat- och anhörigorganisationer. I april ska Veteranutredningen presentera sina förslag. Man ska följa upp det pågående arbetet med den svenska veteranpolitiken och framför allt bedöma om en vidareutveckling krävs.

Med dessa ord, herr talman, yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga motioner.

Anf. 86 CLAS-GÖRAN CARLSSON (S):

Herr talman! Allan Widman uttryckte tidigare under debatten bekymmer över Sverigedemokraternas reservation, som handlar om skärpta krav på sökande till Försvarmaktens grundläggande militära utbildning. Anledningen till att jag har begärt ordet i debatten är att jag på något sätt vill bemöta den ytterst märkliga motion som Björn Söder har skrivit och som nu Mikael Jansson yrkar bifall till.

Innan jag tar upp själva sakfrågan ställer jag mig frågande till några av de påståenden som motionären tar upp. Björn Söder skriver i motionen att det är för lätt att få svenskt medborgarskap, att det i princip är lika lätt som att gå med i en allmän förening, och att detta på sikt utgör ett hot mot det svenska folket. Söder inleder sin motion med ett citat från Försvarmaktens hemsida. Det är såklart bra att han har besökt den, men om Björn Söder hade tagit sig tid att också besöka Migrationsverkets hemsida hade han kunnat läsa vad som krävs för att få svenskt medborgarskap.

Herr talman! Tillåt mig att fräscha upp både motionärens och Mikael Janssons kunskaper. För att bli svensk medborgare måste man, förutom att kunna styrka sin identitet och ha permanent uppehållstillstånd i Sverige, kunna bevisa att man vistats i landet i fem år, fyra år om man är

flyktning eller statslös, och att man under den tiden har följt svensk lag och skött sin ekonomi.

Herr talman! Man kan kanske med ödmjukhet fråga sig: Vad är det för allmänna föreningar som Björn Söder i sin motion vill jämföra med när det gäller dessa inträdeskrav? Är det möjligtvis så att Sverigedemokraterna ställer de kraven på sina nya medlemmar, i sitt eget parti?

För att sedan söka sig till den grundläggande militära utbildningen krävs dels att man inte har brutit mot lagen under de senaste fem åren, dels att man har godkänt i ämnena matte, svenska, engelska och samhällskunskap på gymnasiet. Till det kommer en godkänd säkerhetsprövning med registeruttag. Men detta har förhoppningsvis Björn Söder redan koll på eftersom han är suppleant i försvarsutskottet. Skulle Mikael Jansson vilja vara så snäll och förklara vad som menas med raljerandet över hur enkelt det är att söka sig till den grundläggande militära utbildningen?

Herr talman! Vidare inkluderar Björn Söder i sin motion nya krav för svenskt medborgarskap och vill utöka kravet på vistelse i Sverige till tio år. Tio år! Det är uppenbart för alla och envar vad motionens skamliga syfte i själva verket är. Den syftar inte enbart till att misstänkliggöra invandrare. Det är något som går helt i hand med Björn Söders partis ideologi. Syftet kan inte vara något annat än att helt vilja utestänga människor med utländsk bakgrund från militärtjänstgöring.

Herr talman! Att skapa en god tolerant miljö baserad på en human människosyn och respekt inom det svenska försvaret borde vara en självklarhet för alla, dels för att militärtjänstgöringen är en viktig upplevelse som präglar en för resten av livet, dels också för att dessa positiva egenskaper följer med ut i tjänstgöringen. Dessutom väljer man från Sverigedemokraternas sida att helt bortse från vad män och kvinnor med utländsk bakgrund kan bidra med när det gäller språkkunskaper och kunskaper om andra kulturer. Sådana kunskaper kan vara ovärderliga för insatser både i Sverige och utomlands, och i kritiska situationer kan den typen av expertkunskap rädda liv. Se bara på erfarenheterna i Afghanistan med de tolkar som vi i andra sammanhang har debatterat i kammaren! Men i Björn Söders och Mikael Janssons värld är ursprung och etnicitet uppenbarligen viktigare än personliga egenskaper och kunskaper.

Herr talman! Att Björn Söder med denna motion visar sin brist på tilltro inte bara till invandrare i allmänhet utan även till den svenska skolan samt Försvarsmaktens urvalsprocess i synnerhet anser jag vara i högsta grad anmärkningsvärt.

I detta anförande instämde Peter Hultqvist och Peter Jeppsson (båda S), Staffan Danielsson (C) och Torbjörn Björlund (V).

Anf. 87 MIKAEL JANSSON (SD) replik:

Herr talman! Man ska inte måla allt i svart och vitt. Just i denna fråga kan jag vända mig till Socialdemokraterna, som har skapat en situation där Sverige tar emot många invandrare per capita jämfört med andra länder. Anser Socialdemokraterna att detta inte kan vara ett problem när integrationen fungerar dåligt? Vi kan se i våra förorter att det finns problem med etniska grupper som är i konflikt med varandra. Om de kon-

Prot. 2013/14:58
22 januari

*Försvarets personal-
försörjning och
personalpolitik m.m.*

flikterna i ett längre perspektiv kommer in i Försvarsmakten kan det bli farligt i och med att Försvarsmakten hanterar våldsutövning.

Vi sverigedemokrater anser att människor som kommer till Sverige och blir svenskar självklart kan fungera i Försvarsmakten. Vi vill inte måla frågan i svart och vitt. Men kan inte Socialdemokraterna inse att massinvandring och kravlöshet kan skapa en situation där vi får problem i Försvarsmakten vad gäller utövandet av våld? Det är innerst inne en känslig fråga.

Anf. 88 CLAS-GÖRAN CARLSSON (S) replik:

Herr talman! Grundfrågan handlar om att skapa en så säker miljö som möjligt för dem som genomför militärtjänstgöring och som deltar i våra insatser utomlands. Ansökningsprocessen till den grundläggande militära utbildningen inkluderar redan tester av inte bara fysiska utan även psykiska egenskaper. Sökandens syn på demokratiska principer bedöms, och i denna process ingår även att bedöma om det finns något som kan äventyra sökandens lojalitet, alltså lojalitet mot Sverige och det demokratiska styrelseskicket.

Mikael Jansson försöker blanda bort korten genom att tala om massinvandring och integration i allmänhet när det här handlar om personalförsörjning till det svenska försvaret och Björn Söders motion. På vilket sätt menar Mikael Jansson att systemet har brister?

Anf. 89 MIKAEL JANSSON (SD) replik:

Herr talman! Vårt synsätt bygger på att man som delaktig i samhället, även i Försvarsmakten, ska ha en gemensam syn och lojalitet. Vi kan jämföra med USA, där alla elever i skolorna får svära trohet till fanan. De samlas kring en gemensam identitet, och det är viktigt för samhället. Vi vill se till att det går att säkerställa att den lojaliteten finns i Försvarsmakten.

Det går åt rätt håll, det vill säga att det ställs större krav på den som blir svensk medborgare. Det är positivt. Det har vi vädjat om i många år. Jag har inte hört att Socialdemokraterna specifikt har vädjat om den saken.

Sammanhållning är vår paroll, inte det sönderslitna samhället. Det hjälper inte att blunda för dessa problem, men att skapa en miljö där man kan samlas kring en gemensam identitet ser vi positivt på. Nu har frågan gått åt rätt håll vad gäller de krav som ställs på medborgarskap, och det tycker vi är bra.

Anf. 90 CLAS-GÖRAN CARLSSON (S) replik:

Herr talman! Mikael Jansson hävdar att vi blundar för verkligheten. Sanningen är den att det handlar om att det ska finns ett undantag, och det undantaget handlar om invandrare. Som vanligt när det gäller Sverigedemokraterna handlar det om att frysa ut och misstänkliggöra människor med utländsk bakgrund.

Mig veterligen hade inte de förändringar som Sverigedemokraterna föreslår hindrat vare sig Stig Wennerström eller Stig Bergling från att åstadkomma de oerhörda skador för det svenska försvaret som de gjorde. Jag tror inte att det fanns något i deras bakgrund, till exempel etniskt

ursprung, som hade förhindrat dem i en ansökningsprocess från att hamna i det svenska försvaret.

Herr talman! Låt mig göra klart en gång för alla att jag inte vill ha ett samhälle som består av vi och de. Jag vill inte ha ett samhälle som delas upp i vi och andra. Jag vill ha ett samhälle som består av oss, ett samhälle där vi tillsammans löser de uppgifter som ligger framför oss, inte genom att exkludera några som av olika anledningar faller utanför ramen.
(Applåder)

Anf. 91 STAFFAN DANIELSSON (C) replik:

Herr talman! Jag begärde ordet för att för min och Centerpartiets räkning markera att vi helt står bakom det som Clas-Göran Carlsson sade i ett utmärkt anförande. Det behövde sägas, och det var bra att det sades.

Varje svensk medborgare som vill göra militärtjänst är en glädje och styrka för oss alla. Det ska vi ta vara på. Jag är glad över att sju partier helt och hållet står bakom detta i Sveriges riksdag och beklagar att det åttonde partiet inte gör det.
(Applåder)

Anf. 92 CLAS-GÖRAN CARLSSON (S) replik:

Herr talman! Jag kan bara tacka för Staffan Danielssons inlägg.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 10 §.)

Prot. 2013/14:58
22 januari

*Försvarets personal-
försörjning och
personalpolitik m.m.*

*Naturolyckor och
klimatfrågor*

9 § Naturolyckor och klimatfrågor

Försvarsutskottets betänkande 2013/14:FöU4
Naturolyckor och klimatfrågor
föredrogs.

Anf. 93 PETER JEPPSSON (S):

Herr talman! Denna aktuella debatt gäller försvarsutskottets betänkande 2013/14:FöU4 *Naturolyckor och klimatfrågor*.

När en naturkatastrof eller ett oljeutsläpp till havs plötsligt drabbar en kommun blir det en mycket hög oförutsedd utgift för kommunen. Catharina Bråkenhielm lyfter på ett tydligt sätt upp problemet i motion 2012/13:Fö209.

Extrema väderförhållanden och skador till följd av dessa har förekommit under en rad år, vilket har inneburit isolerade samhällen, vattenfyllda hus och förstörda vägar och broar. Det är väl knappast någon som har glömt bort stormen Gudrun, som i början av januari 2005 med full kraft drabbade Sverige och framför allt södra Sverige. I Sölvesborgs kommun, på ön Hanö, uppmättes en medelvindstyrka på 33 meter per sekund, vilket är orkanstyrka.

Tåg-, buss- och färjetrafik stod stilla i stora delar av Syd- och Västsverige. Uppskattningsvis 75 miljoner kubikmeter skog stormfällades, vilket motsvarar en årsavverkning.

Strax över 340 000 hushåll var strömlösa den aktuella natten, och fyra dygn efter stormen var 100 000 hushåll fortfarande utan ström. Många drabbades under ännu längre tid.

Herr talman! Den 28 oktober förra året slog stormen Simone till med stor kraft. Vid Hallands Väderö uppmättes vindstyrkor på 42 meter per sekund, och det är en bra bit över gränsen för orkan. Tak lossnade från hus, och kustlinjen i och runt Malmö drabbades hårt och skoningslöst.

Det finns fler exempel på hur stormarna okontrollerat farit fram med förödelse. Detta är något som vi nog tyvärr får räkna med även i framtiden. Det innebär samtidigt att stora ekonomiska värden har gått och kommer att gå förlorade.

Enligt lagen om skydd mot olyckor har den drabbade kommunen rätt att söka ersättning från staten för vissa kostnader i samband med sådana här händelser. Men det har visat sig att hanteringen av ersättningskraven vid Myndigheten för samhällsskydd och beredskap tar oskäligt lång tid, vilket gör att drabbade kommuner måste ligga ute med stora summor i väntan på ekonomisk hjälp.

Herr talman! Glädjande nog kan jag konstatera och notera att MSB utvärderar arbetet med ersättningsfrågorna. Det är viktigt att understryka att drabbade kommuner måste få ersättningen utbetald snabbt och att det är myndighetens ansvar att hantera det utan onödigt dröjsmål. Kommunernas möjligheter att få ersättning för räntekostnader bör ses över för att säkerställa att annan kommunal verksamhet inte blir lidande till följd av stora oförutsedda utgifter för räddningstjänst och saneringsarbete i samband med naturolyckor.

Låt oss ta Tjörn som exempel. Jag kan nämna att räddningsarbetet och det efterföljande saneringsarbetet efter oljepåslaget utanför Tjörn i september 2011 pågick i drygt 13 månader. Kommunens ersättningskrav för insatserna var på drygt 119 miljoner kronor, och hanteringen av kommunens ersättningskrav avslutades under 2013.

Väntan på granskning och utbetalning av ersättningen medförde räntekostnader på 1,4 miljoner kronor för Tjörns kommun, vilket inte ersattes. Kommunen tvingades att ta lån på grund av att staten dröjt med utbetalningarna. På en skriftlig fråga i juli 2012 om statens ansvar för oljesaneringsutgifterna i Tjörns kommun svarade försvarsministern att regeringen följer utvecklingen av anslaget. Men frågan är vad som händer.

Utskottsmajoriteten menar i sitt svar på motionerna att Havs- och vattenmyndigheten och MSB gör en gemensam utvärdering av arbetet med oljeutsläppet, som förhoppningsvis ska ge en helhetsbild av hur alla inblandade aktörer hanterade situationen och vad som kan förbättras vad gäller såväl räddningstjänsten som ersättningsfasen.

Utvärderingen beräknades enligt uppgift från MSB vara klar i slutet av november 2013. Detta är riktigt, för jag har utkastet i min hand. Men det finns i dagsläget ingenting som tar upp grundproblematiken med räntekostnaderna. Förhoppningsvis kan vi alla få svar under debattens gång på vad som har hänt med det.

Herr talman! Med anledning av detta yrkar jag bifall till reservation 3.

Anf. 94 PETER RÅDBERG (MP):

Herr talman! Vårt levnadssätt sätter djupa spår på vår miljö. Att vattennivåerna kommer att öka på grund av de ökade koldioxidutsläppen och vårt levnadssätt är experterna helt säkra på.

Prot. 2013/14:58
22 januari

Stigande vattennivåer i Vänern och Göta älv innebär en överhängande översvämningsrisk för kringliggande städer även vid en måttlig ökning av vattenståndet. För att vid dessa tillfällen avvattna Vänern krävs att flödet i Göta älv ökar, vilket i sin tur innebär ökade risker för översvämningar och skred för de kommuner som ligger nedströms och som redan i dag har betydande problem med skred och skredrisk.

De åtgärder som diskuterats innebär stora ingrepp och kommer att kosta enorma summor. Det gäller inte *om* vi ska forsla bort vatten från Vänern och Göta älv utan *när* vi ska göra det – ju förr, desto bättre och desto billigare blir det.

Det finns i dag beräkningar som säger att ungefär en tredjedel av Göteborgs innerstad kan ligga under vatten om drygt 50 år om ingenting görs. Göta älv ligger i samma nivå som stora delar av innerstaden och järnvägsstationen i Göteborg. I dag saknas emellertid en sammanhållen strategi och organisation där berörda kommuner tvingas samarbeta samt konsensus om risknivån.

Ett sätt att lösa vattenproblemen innan en katastrof är ett faktum är ett tunnelbygge från Vänern till Västerhavet. Detta behöver naturligtvis utredas som *ett* alternativ för att klara avtappningen av Vänern. MSB bör ges ett övergripande ansvar för fortsatta utredningar i frågan.

Vidare anförs att även Mälarens avtappningskapacitet måste öka för att vi ska kunna undvika framtida översvämningar till följd av klimaförändringarna och att det är en prioriterad fråga att finansieringen rörande Mälaren, Vänern och Göta älv får en snar lösning.

Förhandlingspersoner bör utses, och utgångspunkten bör vara att kostnaden delas mellan staten och berörda aktörer, som kommunerna kring Mälaren, Vänern och Göta älv samt innehavare av vattenrättigheterna. Även intäkter genom offentlig–privat samverkan bör övervägas.

Ett annat problem är finansieringen av skredsäkerheten i Götaälvdalen. Götaälvdalen är Sveriges mest skredfrekventa dalgång och ett område där skred får stora konsekvenser, samtidigt som området i dag är i början av en stor exploateringsperiod.

Skredsäkerhetsåtgärder behöver vidtas utan dröjsmål och oavsett om man vidtar andra åtgärder för att minska vattenflödet i Göta älv. Eftersom kostnaden för ökad skredsäkerhet riskerar att bli en tung belastning på berörda kommuner under en lång tidsperiod ombeds regeringen se över möjligheterna att skapa en långsiktigt hållbar modell för de åtgärder som krävs.

Med det, herr talman, yrkar jag bifall till reservationerna 1 och 2.

Anf. 95 TORBJÖRN BJÖRLUND (V):

Herr talman! Det betänkande som vi nu debatterar handlar om naturolyckor och klimatfrågor. Jag ska börja med att yrka bifall till reservationerna 1 och 2.

Både Peter Jeppsson och Peter Rådberg var inne på de saker som vi tycker är viktiga att lyfta upp. Vi står inför en förändring i klimathänseende. Klimathoten mot Sverige, vårt land, ökar hela tiden på olika sätt. Det handlar kanske mycket om att vi inte riktigt hängt med i de förändringar som gäller till exempel växthusgaser och andra klimatpåverkande gaser.

Jag tror att vi måste ha en ökad takt när det gäller att anpassa samhället för det som händer med växthusgaserna. Vi måste öka takten för att hantera dessa saker. Vi behöver kanske ha en bredare handlingsplan för hur vi ska hantera de här frågorna och en nationell strategi för hur klimatanpassningsåtgärderna genomförs på ett adekvat och bra sätt.

Vi har en myndighet, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, som i dag kan få ett mer omfattande och mer övergripande ansvar för att dessa saker genomförs, och på en kortare tid. Något slags förslag till nationell klimatanpassningsstrategi tror vi är bra. Därifrån kan man gå vidare och jobba vidare med alla andra relevanta myndigheter i dessa frågor.

Peter Rådberg var inne på det som händer i Göta älv och avrinningen från Mälaren, så jag tänker inte gå in på det.

Jag vill bara kort kommentera det som Peter Jeppsson var inne på. Det är oerhört viktigt med en snabbare process när det gäller kostnaderna för skador som uppstår när saker och ting händer. Den måste snabbas på, för annars ligger man ute med pengarna, vilket gör att man tappar rätt mycket i hastighet i fråga om andra saker.

Det är oerhört viktigt att man ”speedar” upp processen för att se till att de kommuner som lägger ut pengar snabbt får tillbaka dem för att de ska kunna fortsätta att jobba med detta. Den biten är också viktig.

Peter Jeppsson var inne på att vi behöver göra mycket mer, och jag instämmer helt i det som han sade.

Anf. 96 ANDERS HANSSON (M):

Herr talman! Klimatförändringarna berör oss alla, och det är viktigt att var och en av oss försöker göra vår del för att bidra till att vår miljö ska bli både bättre och mer hållbar. I en föränderlig värld måste vi lägga stor vikt vid att vara förutseende och om möjligt förebygga eventuella naturolyckor som kan tänkas bli ett resultat av de klimatförändringar som pågår.

De som ska hantera efterdyningarna, om olyckan skulle vara framme, måste ges de bästa underlag och resurser som vi kan ge dem. Vi ska vara medvetna om att alla olyckor inledningsvis sker i en kommun, vilket lägger den initiala bördan på den kommunala räddningstjänsten. Men efter det att olyckan har skett involveras snabbt flertalet aktörer, och detta måste alla inblandade vara medvetna om och förbereda sig inför. Samverkan mellan kommuner, regioner, myndigheter och andra organisationer är därmed grundläggande.

I detta betänkande behandlas motioner som rör bland annat klimatanpassningsåtgärder och hanteringen av naturolyckor. Frågorna är mycket viktiga, och många åtgärder har redan vidtagits. Mycket är på gång, men självfallet kan även ännu mer göras. Något annat vore ju underligt med tanke på naturens och klimatets nyckfullhet och föränderlighet.

I mars 2009 presenterade regeringen propositionen *En sammanhållen klimat- och energipolitik*. Enligt Europeiska miljöbyrån – European Environment Agency – anses den motsvara en nationell strategi för klimatanpassning, vilket är mycket positivt. Underlaget till propositionen bygger till stor del på den stora klimat- och sårbarhetsutredning som redovisades för ett antal år sedan, och den innefattar många av de förslag utredningen föreslog.

I dag har en rad myndigheter och verk, bland annat Sjöfartsverket, SMHI, Statens geologiska institut, Livsmedelsverket, Socialstyrelsen, Smittskyddsinstitutet, MSB, Boverket, Jordbruksverket, Lantmäteriet, Skogsstyrelsen, Svenska kraftnät, Post- och telestyrelsen i sina regleringsbrev och instruktioner fått tydliga uppdrag att ta ansvar för klimatanpassning inom sina respektive ansvarsområden.

Länsstyrelserna runt om i landet är centrala samordnare och pådrivare av klimatanpassningsarbetet. Länsstyrelserna fick i sina regleringsbrev för 2013 i uppdrag att redovisa regionala handlingsplaner för klimatanpassning till vägledning för det fortsatta lokala och regionala klimatanpassningsarbetet. Dessa uppdrag ska redovisas till sommaren i år.

Herr talman! För att kunna vidta effektiva och korrekta åtgärder behövs fakta. Därför har regeringen lagt ett stort ansvar på i synnerhet fyra myndigheter att inkomma med erforderlig information som kan stödja och hjälpa kommuner, regioner och myndigheter i deras arbete.

Den första myndigheten är Lantmäteriet, som arbetar med en ny nationell modell för höjdmätning.

Den andra myndigheten är SGI – alltså Statens geologiska institut – som arbetar med frågan om skred och ras och i synnerhet med Göta älvtredningen.

Den tredje myndigheten är MSB, som håller på med kartering av risker för olika slags naturolyckor.

Slutligen har SMHI inrättat ett nationellt kunskapscentrum för klimatanpassning.

I somras bjöd detta kunskapscentrum tillsammans med Regeringskansliet in ledande företrädare för offentlig sektor, näringsliv och forskning till ett dialogmöte, vars slutsatser kommer vara till stor hjälp för länsstyrelserna i deras framtida arbete.

Härigenom får vi den kunskap som behövs för att olika aktörer ska kunna motverka klimatförändringar på bästa vis. Finansiering av åtgärder som behöver vidtas är alltid en fråga som kan diskuteras. Utgångspunkten är dock att den som har störst nytta av en åtgärd i största utsträckning också ska ta den största kostnaden.

I fall då naturolyckor eller andra olyckor har skett kan stora kostnader uppstå. Kommuner kan då begära ersättning från staten via MSB enligt lagen om skydd mot olyckor. Ersättningarnas storlek och när de utbetalas är ofta en fråga för diskussion såväl i Sverige som inom EU.

Syftet med möjligheten till ersättning är inte att frånta kommuner och myndigheter deras incitament för att aktivt arbeta för att förebygga olyckor i möjligaste mån, utan de ska vara en hjälpande hand om olyckan skulle vara framme. Oförutsägbarheten av hur stor budgeten för ersättningarna bör vara är det av självklara skäl svårt att avgöra då vi inte vet vilka olyckor som kommer att inträffa och omfattningen av desamma.

Ytterligare ersättningar kan också ansökas om, om en kommunal räddningstjänst drabbats av extraordinära kostnader. Här kan nämnas olyckan utanför Tjörn i september 2011. I det sammanhanget kan det påpekas – vilket bland annat Peter Jeppsson gjorde – att skyndsamt i utbetalningarna av ersättning till drabbade kommuner är synnerligen viktigt.

Här har en utvärdering genomförts vid bland annat Havs- och vattenmyndigheten och MSB för att kunna förbättra rutinerna vid utbetalning av ersättning. Utvecklingen av detta följs noggsamt. Det är min övertygelse att förbättringar kommer att ske.

Den rapport som Peter Jeppsson visade upp från talarstolen kommer naturligtvis att bearbetas inom Försvarsdepartementet för att man ska få till en lagstiftning som gör att det blir skyndsamt med utbetalningarna.

Avseende räntekostnaderna kan jag naturligtvis inte föregå det som departementet anser i frågan. Men det bästa vore om vi inte hade några räntekostnader alls, utan att utbetalningarna sker skyndsamt när kommuner ställs inför stora olyckor som kan kosta mycket pengar.

Herr talman! Arbetet med att klimatanpassa och rusta Sverige att motstå naturolyckor fortsätter. Genom att införskaffa bra beslutsunderlag och kunskaper underlättar vi för kommuner, regioner och myndigheter att kunna förebygga olyckor. Det är ett tidskrävande arbete, men ack så viktigt.

Med detta, herr talman, vill jag yrka bifall till förslagen i betänkandet och avslag på reservationerna.

Anf. 97 PETER JEPPSSON (S) replik:

Herr talman! Jag vill tacka Anders Hansson. Jag väntade i det längsta med att begära replik på hans anförande. Anders Hansson räknade upp fyra viktiga punkter. Sedan beskrev han på ett väldigt förtjänstfullt sätt hur kommuner med flera kan hantera ansökningar.

Men jag skulle vilja betona en sak. Jag tror att vi har en gemensam syn på detta, eftersom Anders Hansson i slutet av sitt anförande nämnde detta med räntekostnader.

Det kan inte vara rimligt att kommuner måste ta lån för att kunna ligga ute med kostnader och då drabbas av stora räntekostnader. Vid olyckan på Tjörn uppgick beloppet till 1,4 miljoner. Som jag sade i mitt anförande kan vi vara ganska säkra på att naturolyckor tyvärr fortsatt kommer att drabba vårt land, och då behöver vi ha en beredskap.

Som både Anders Hansson och jag själv nämnde finns det en utredning som Myndigheten för samhällsskydd och beredskap och Havs- och vattenmyndigheten jobbar med. Men där har jag ännu så länge inte kunnat hitta någonting som tar upp problematiken med kostnaderna.

Det är ju en sak som drabbar viktig kommunal verksamhet, som skola och omsorg med mera. Frågan är hur kommunerna prioriterar för att få ersättning för de extra kostnaderna i en situation som de själva inte har försatt sig i.

Jag har en fundering kring det. Det måste väl ha funnits en diskussion kring de här frågorna i regeringen, och jag är lite nyfiken på om Anders Hansson i så fall kan tala om hur den har gått och vad vi kan förvänta oss framöver, herr talman.

Anf. 98 ANDERS HANSSON (M) replik:

Herr talman! Jag tycker att det är viktigt, precis som Peter Jeppsson säger, att en kommun ser till att ha handlingsplaner för olyckor som kan inträffa. Det är kanske en av de viktigaste sakerna i krisberedskapsarbetet för en kommun att man redan innan en olycka har skett har tänkt på hur man ska agera för det fall någonting händer.

Här kan jag passa på att uppmana alla kommuner att se över sina klimat- och sårbarhetsanalyser, vilket kommunerna har en skyldighet att göra, för att se vad som eventuellt kan drabba kommunen och dess invånare.

Jag instämmer fullständigt i Peter Jeppssons inlägg om Tjörns kommuns räntekostnader på 1,4 miljoner. Det är mycket pengar för en kommun, och det drabbar naturligtvis den kommunen.

Frågan är då: Hur hanterar vi räntekostnader? Hur har diskussionerna gått? Ja, i stället kanske man har prioriterat att säga: Varför uppstod räntekostnaderna? Varför är MSB inte mer skyndsam med att betala ut detta i tid? Fokus har snarare legat på att tätta läckan i kranen än på att torka upp dropparna från den läckande kranen. Fokus har legat mer på att förhindra de sena utbetalningarna. Jag vågar inte gå in mer på diskussionen kring räntekostnaderna i det avseendet.

Anf. 99 PETER JEPPSSON (S) replik:

Herr talman! Tack, Anders Hansson! Som jag sade tidigare tror jag att vi delar grunduppfattningen om detta. Problemet är bara, som sagt, när det är en kommun eller flera kommuner som är drabbade. Jag är tyvärr nästan helt säker på att det kommer att hända igen.

Det är jättebra att det finns ett initiativ för att påskynda arbetet och kanske se till att myndigheterna betalar ut de här pengarna. Det kommer nog tyvärr alltid att finnas en eftersläpning, tror jag. Det ska lämnas in redovisningar och fakturor, och det är ett jättestort arbete. Även om man kan skynda på det tror jag ändå att det finns en viss eftersläpning. Det är kanske därför svårt för en kommun som inte har några direkta reserver.

I fallet med Tjörns kommun fick de helt enkelt inte pengarna, och det är nu ett svart hål för den kommunen. Risken är att det kommer att vara så även framöver.

Jag kan bara konstatera, herr talman, att regeringen i budgetpropositionen för 2013 gjorde bedömningen att det inte finns skäl att ändra på den ekonomiska ansvarsfördelningen mellan staten och kommunerna vid katastrofer och större olyckor. Det innebär, som jag ser det, att sådana här problem kan uppstå igen.

Jag vill då ställa frågan: Hur har ni resonerat i utskottsmajoriteten? Hur har ni resonerat i er grupp kring detta? Det måste ha funnits en diskussion på det planet. Jag inser att det är svårt att svara för hela regeringen, men kan ni i utskottsgruppen tänka er att ta ett initiativ om det inte blir någon klarhet eller klara besked i denna fråga? Jag är, som sagt, rädd för att det här kan drabba kommuner och andra instanser väldigt hårt även i framtiden, herr talman.

Anf. 100 ANDERS HANSSON (M) replik:

Herr talman! Som jag sade tidigare har diskussionen gällt just att vi inte har haft utvärderingen från MSB, som kom så sent som i slutet av förra året. På något sätt får varje process ta sin tid i detta sammanhang.

Vi har naturligtvis haft en diskussion om hur man ska göra med eftersläpning av utbetalningar till kommuner som är drabbade. Hur stort detta problem är har inte utretts i fråga om Tjörn. Man får väl ändå anse att Tjörnolyckan var en väldigt stor olycka. Jag ska inte säga något om

myndigheterna, men det kan vara svårt att få en sådan olycka i sitt knä och göra alla utbetalningar med så stor skyndsamhet som vi önskar.

Det är naturligtvis inte någon ursäkt för att betalningar inte sker i tid. Men för vår del har fokus legat på att se till att utbetalningarna sker så fort som möjligt när ersättningskraven kommer in. Skulle det sedan visa sig att det är ett jättestor problem att räntekostnader inte betalas i tid är det naturligtvis en fråga som vi ska titta på. Jag vill i så fall helst inte föregå en sådan utredning, utan det är någonting som vi får titta närmare på.

Det ska onekligen inte vara så att kommuner som drabbas av en sådan här naturkatastrof, eller naturolycka, därutöver ska drabbas av att de behöver låna pengar och få höga räntekostnader.

Anf. 101 MIKAEL JANSSON (SD):

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag i dess helhet.

Naturkatastroferna i världen har ökat i antal. Vi vet inte varför. Sverige får sin beskärda del, även om vi är lyckligt lottade jämfört med andra länder som drabbas värre. Det som oroar mig mest är att vi har avvecklat det civila försvaret och verkar ha glömt bort mycket av den kunskap som vi annars ackumulerat under seklers gång.

När Vildhussen ställde till det i Medelpad den 6 juni 1796 slutade det med en av Sveriges största naturkatastrofer. Vildhussen försökte skapa en ny timmerränna för flottning men orsakade en erodering som tömde en hel sjö på fyra timmar. Trots naturkatastrofens omfattning dog ingen person. Människorna hade nämligen sina gårdar i höglänt terräng.

Lika välbeställda är vi inte nu.

Fuktigt trä byggs in i hus trots att vi vetat i hundratals år att man ska torka träet först. I Göteborg förbereds en stor förtätning av staden i de områden som är känsliga för högt vatten.

Låt oss nu i stället utnyttja våra surt förvärvade erfarenheter till att rusta och stärka inför framtiden och eventuella naturkatastrofer. Låt oss vara eftertänksamma och kloka när vi planerar samhället.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under 10 §.)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.48 på förslag av talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 16.00 då votering skulle äga rum.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 16.00.

10 § Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

NU7 Statliga företag

Punkt 1 (Övergripande om förvaltning av statliga företag)

1. utskottet

2. res. 1 (S, V)

Votering:

186 för utskottet

108 för res. 1

1 avstod

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 1 S, 94 M, 21 MP, 19 FP, 18 C, 17 SD, 16 KD

För res. 1: 90 S, 18 V

Avstod: 1 M

Frånvarande: 21 S, 12 M, 4 MP, 5 FP, 5 C, 3 SD, 1 V, 3 KD

Johan Andersson (S) anmälde att han avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Saila Quicklund (M) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Punkt 2 (Statliga företags arbete med riktlinjer och policyer)

1. utskottet

2. res. 3 (MP, S, V)

Votering:

166 för utskottet

129 för res. 3

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 1 S, 95 M, 19 FP, 18 C, 17 SD, 16 KD

För res. 3: 90 S, 21 MP, 18 V

Frånvarande: 21 S, 12 M, 4 MP, 5 FP, 5 C, 3 SD, 1 V, 3 KD

Johan Andersson (S) anmälde att han avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Punkt 3 (Vattenfall AB:s uppdrag)

1. utskottet

2. res. 4 (S, V)

3. res. 5 (MP)

4. res. 6 (SD)

Förberedande votering 1:

21 för res. 5

17 för res. 6

255 avstod

56 frånvarande

Kammaren biträdde res. 5.

Johan Andersson (S) anmälde att han avsett att avstå från att rösta men markerats som frånvarande.

Förberedande votering 2:

108 för res. 4

21 för res. 5

165 avstod

55 frånvarande

Kammaren biträdde res. 4.

Huvudvotering:

148 för utskottet

109 för res. 4

38 avstod

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 95 M, 19 FP, 18 C, 16 KD

För res. 4: 91 S, 18 V

Avstod: 21 MP, 17 SD

Frånvarande: 21 S, 12 M, 4 MP, 5 FP, 5 C, 3 SD, 1 V, 3 KD

Punkt 4 (Granskningskommission om köpet av Nuon)

Propositioner ställdes först beträffande utskottets förslag till beslut och därefter i fråga om motiveringen.

Förslag till beslut:

1. utskottet

2. res. 7 (MP, S, V)

Votering:

165 för utskottet

129 för res. 7

1 avstod

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag till beslut.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 95 M, 19 FP, 18 C, 17 SD, 16 KD

För res. 7: 90 S, 21 MP, 18 V

Avstod: 1 S

Frånvarande: 21 S, 12 M, 4 MP, 5 FP, 5 C, 3 SD, 1 V, 3 KD

Kenneth G Forslund (S) anmälde att han avsett att rösta nej men markerats ha avstått från att rösta.

Motiveringen:

Godkännande av

1. utskottets motivering

2. motiveringen i res. 8 (SD)

Votering:

149 för utskottet

17 för res. 8

129 avstod

54 frånvarande

Kammaren godkände utskottets motivering.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 1 S, 95 M, 19 FP, 18 C, 16 KD

För res. 8: 17 SD

Avstod: 90 S, 21 MP, 18 V

Frånvarande: 21 S, 12 M, 4 MP, 5 FP, 5 C, 3 SD, 1 V, 3 KD

Veronica Palm (S) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Punkt 5 (Sveaskog AB:s arrendepriiser)

1. utskottet

2. res. 9 (S, V)

Votering:

185 för utskottet

109 för res. 9

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 95 M, 21 MP, 19 FP, 17 C, 17 SD, 16 KD

För res. 9: 91 S, 18 V

Frånvarande: 21 S, 12 M, 4 MP, 5 FP, 6 C, 3 SD, 1 V, 3 KD

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

KU5 Uppföljning av riksdagens tillämpning av subsidiaritetsprincipen

Kammaren godkände utskottets anmälan.

KU10 Granskning av statsrådets tjänsteutövning och regeringsändenas handläggning

Kammaren godkände utskottets anmälan.

CU11 Insolvens- och utsökningsrätt

Punkt 2 (Överskuld sättning)

1. utskottet

2. res. 2 (S, V)

Votering:

185 för utskottet

109 för res. 2

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 94 M, 21 MP, 19 FP, 18 C, 17 SD, 16 KD

För res. 2: 91 S, 18 V

Frånvarande: 21 S, 13 M, 4 MP, 5 FP, 5 C, 3 SD, 1 V, 3 KD

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

Punkt 1 (Personalförsörjningssystemets utveckling)

22 januari

1. utskottet

2. res. 1 (S)

3. res. 2 (MP)

4. res. 3 (SD)

5. res. 4 (V)

Förberedande votering 1:

17 för res. 3

19 för res. 4

258 avstod

55 frånvarande

Kammaren biträdde res. 4.

Förberedande votering 2:

21 för res. 2

18 för res. 4

254 avstod

56 frånvarande

Kammaren biträdde res. 2.

Förberedande votering 3:

92 för res. 1

22 för res. 2

179 avstod

56 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Staffan Danielsson (C) anmälde att han avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat nej.

Huvudvotering:

148 för utskottet

90 för res. 1

57 avstod

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 1 S, 94 M, 19 FP, 18 C, 16 KD

För res. 1: 90 S

Avstod: 1 M, 21 MP, 17 SD, 18 V

Frånvarande: 21 S, 12 M, 4 MP, 5 FP, 5 C, 3 SD, 1 V, 3 KD

Punkt 2 (Villkor för militär personal)

1. utskottet

2. res. 5 (SD)

Votering:

278 för utskottet

17 för res. 5

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 91 S, 95 M, 21 MP, 19 FP, 18 C, 18 V, 16 KD

För res. 5: 17 SD

Frånvarande: 21 S, 12 M, 4 MP, 5 FP, 5 C, 3 SD, 1 V, 3 KD

Punkt 3 (Veteran- och anhörigfrågor)

1. utskottet

2. res. 6 (S)

3. res. 7 (SD)

Förberedande votering:

93 för res. 6

17 för res. 7

184 avstod

55 frånvarande

Kammaren biträdde res. 6.

Eva Lohman (M) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Huvudvotering:

187 för utskottet

91 för res. 6

17 avstod

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 95 M, 21 MP, 19 FP, 18 C, 18 V, 16 KD

För res. 6: 91 S

Avstod: 17 SD

Frånvarande: 21 S, 12 M, 4 MP, 5 FP, 5 C, 3 SD, 1 V, 3 KD

Punkt 4 (Genus- och jämställdhetsfrågor)

1. utskottet

2. res. 8 (S)

3. res. 10 (V)

Förberedande votering:

90 för res. 8

18 för res. 10

187 avstod

54 frånvarande

Kammaren biträdde res. 8.

Huvudvotering:

164 för utskottet

91 för res. 8

39 avstod

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 95 M, 18 FP, 18 C, 17 SD, 16 KD

För res. 8: 91 S

Avstod: 21 MP, 18 V

Frånvarande: 21 S, 12 M, 4 MP, 6 FP, 5 C, 3 SD, 1 V, 3 KD

Punkt 5 (Utbildning och övning i hemvärdet)

1. utskottet
2. res. 11 (S, MP, V)

Votering:

164 för utskottet

130 för res. 11

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 95 M, 18 FP, 18 C, 17 SD, 16 KD

För res. 11: 91 S, 21 MP, 18 V

Frånvarande: 21 S, 12 M, 4 MP, 6 FP, 5 C, 3 SD, 1 V, 3 KD

Gunnar Andrén (FP) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Punkt 6 (Krav på sökande till GMU)

1. utskottet
2. res. 12 (SD)

Votering:

278 för utskottet

17 för res. 12

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 91 S, 95 M, 21 MP, 19 FP, 18 C, 18 V, 16 KD

För res. 12: 17 SD

Frånvarande: 21 S, 12 M, 4 MP, 5 FP, 5 C, 3 SD, 1 V, 3 KD

FöU4 Naturolyckor och klimatfrågor

Punkt 1 (Nationell strategi och ansvar för klimatanpassningsåtgärder)

1. utskottet
2. res. 1 (MP, V)

Votering:

255 för utskottet

39 för res. 1

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 91 S, 94 M, 19 FP, 18 C, 17 SD, 16 KD

För res. 1: 21 MP, 18 V

Frånvarande: 21 S, 13 M, 4 MP, 5 FP, 5 C, 3 SD, 1 V, 3 KD

Punkt 2 (Avtappning och skredsäkerhet i Mälaren, Vänern och Götaälvdalen)

1. utskottet
2. res. 2 (MP, V)

Votering:

256 för utskottet

39 för res. 2

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Prot. 2013/14:58
22 januari

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 91 S, 95 M, 19 FP, 18 C, 17 SD, 16 KD
För res. 2: 21 MP, 18 V
Frånvarande: 21 S, 12 M, 4 MP, 5 FP, 5 C, 3 SD, 1 V, 3 KD

Punkt 5 (Ersättning för skador vid naturolyckor)

1. utskottet
2. res. 3 (S, V)

Votering:

164 för utskottet

109 för res. 3

21 avstod

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 94 M, 19 FP, 18 C, 17 SD, 16 KD

För res. 3: 91 S, 18 V

Avstod: 21 MP

Frånvarande: 21 S, 13 M, 4 MP, 5 FP, 5 C, 3 SD, 1 V, 3 KD

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

11 § Bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Proposition

2013/14:66 Erkännande och verkställighet av beslut om utvidgat förverkande inom Europeiska unionen

Motioner

med anledning av prop. 2013/14:39 På väg mot en giftfri vardag – plattform för kemikaliepolitiken

2013/14: MJ8 av Matilda Ernkrans m.fl. (S)

2013/14: MJ9 av Jens Holm m.fl. (V)

2013/14: MJ10 av Josef Fransson (SD)

2013/14: MJ11 av Åsa Romson m.fl. (MP)

med anledning av skr. 2013/14:63 2013 års redogörelse för tillämpningen av lagen om särskild utlänningskontroll

2013/14: Ju7 av Richard Jomshof (SD)

Följande interpellationer hade framställts:

den 21 januari

2013/14:234 Behovet av en kraftfull strategi för Life Science i Sverige

av *Ingela Nylund Watz* (S)

till näringsminister *Annie Lööf* (C)

2013/14:235 Innovationspolitikens status inom regeringen

av *Ingela Nylund Watz* (S)

till näringsminister *Annie Lööf* (C)

2013/14:236 Kassaservice i Gävleborg

av *Ulla Andersson* (V)

till statsrådet *Peter Norman* (M)

den 22 januari

2013/14:237 Giftiga kemikalier i leksaker och barnkläder

av *Carina Ohlsson* (S)

till miljöminister *Lena Ek* (C)

13 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 21 januari

2013/14:337 En strategi för kultur- och musikskolorna i Sverige

av *Gustav Fridolin* (MP)

till kultur- och idrottsminister *Lena Adelsohn Liljeroth* (M)

2013/14:338 Svenska pass vid människosmuggling

av *Hans Hoff* (S)

till justitieminister *Beatrice Ask* (M)

2013/14:339 Järnvägstrafiken mellan Storlien och den norska gränsen

av *Gunnar Sandberg* (S)

till statsrådet *Catharina Elmsäter-Svärd* (M)

2013/14:340 Visumtvång för medborgare i Kosovo

av *Adnan Dibrani* (S)

till utrikesminister *Carl Bildt* (M)

2013/14:341 Kosovos deltagande i idrottsutbytet i EM och VM

av *Adnan Dibrani* (S)

till kultur- och idrottsminister *Lena Adelsohn Liljeroth* (M)

2013/14:342 Kosovos medlemskap i Europeiska radio- och tv-unionen

av *Adnan Dibrani* (S)

till kultur- och idrottsminister *Lena Adelsohn Liljeroth* (M)

den 22 januari

2013/14:343 Nationella minoriteter och Filminstitutet
av *Raimo Pärssinen* (S)
till kultur- och idrottsminister Lena Adelsohn Liljeroth (M)

2013/14:344 SJ:s varsel av 400 personer
av *Helene Petersson* i Stockaryd (S)
till statsrådet Catharina Elmsäter-Svärd (M)

2013/14:345 Försämringarna för tågresenärer
av *Fredrik Olovsson* (S)
till statsrådet Peter Norman (M)

2013/14:346 Konsekvenser av sänkningen av den särskilda inkomstskatten för utomlands bosatta
av *Fredrik Olovsson* (S)
till finansminister Anders Borg (M)

14 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Skriftliga svar på följande frågor hade kommit in:

den 21 januari

2013/14:310 Minoriteters rättigheter i Syrien
av *Amineh Kakabaveh* (V)
till utrikesminister Carl Bildt (M)

2013/14:320 Demokratiska och mänskliga rättigheter i Iran
av *Amineh Kakabaveh* (V)
till utrikesminister Carl Bildt (M)

2013/14:321 EU:s ministermöte och syriska fredssamtal
av *Eva-Lena Jansson* (S)
till utrikesminister Carl Bildt (M)

den 22 januari

2013/14:309 Ventrafiken
av *Anders Karlsson* (S)
till statsrådet Catharina Elmsäter-Svärd (M)

2013/14:311 Lantmäteriets regionala närvaro
av *Per Åsling* (C)
till statsrådet Stefan Attefall (KD)

2013/14:312 Filmning av patienter utan tillstånd
av *Solveig Zander* (C)
till socialminister Göran Hägglund (KD)

2013/14:313 Manipulativa sektorer
av *Catharina Bråkenhielm* (S)
till socialminister Göran Hägglund (KD)

2013/14:314 Bostadssituationen för kvinnor utsatta för våld
av *Carina Ohlsson* (S)
till statsrådet Stefan Attefall (KD)

2013/14:316 Dömande utifrån ras

av *Björn Söder* (SD)
till justitieminister Beatrice Ask (M)

2013/14:317 Hushållens skuldsättning

av *Peter Persson* (S)
till finansminister Anders Borg (M)

2013/14:318 Textilåtervinning

av *Christina Oskarsson* (S)
till miljöminister Lena Ek (C)

2013/14:319 Möjligheten att missbruka stämpelskattereglerna

av *Mats Pertoft* (MP)
till finansminister Anders Borg (M)

2013/14:323 Framtida förutsättningar för den digitala tjänsteindustrins infrastruktur

av *Katarina Köhler* (S)
till finansminister Anders Borg (M)

2013/14:324 Statlig service på landsbygden

av *Ulla Andersson* (V)
till landsbygdsminister Eskil Erlandsson (C)

2013/14:326 Konsekvenserna av Golfströmmens nedsaktande för Sveriges klimat

av *Mats Pertoft* (MP)
till miljöminister Lena Ek (C)

2013/14:327 Regeringens hantering av etikprövningsnämnderna

av *Thomas Strand* (S)
till utbildningsminister Jan Björklund (FP)

15 § Kammaren åtskildes kl. 16.21.

Förhandlingarna leddes

av andre vice talmannen från sammanträdets början till och med 4 § anf. 18 (delvis),
av talmannen därefter till och med 5 § anf. 41 (delvis),
av andre vice talmannen därefter till och med 6 § anf. 49 (delvis),
av talmannen därefter till och med 7 § anf. 58 (delvis),
av andre vice talmannen därefter till och med 8 § anf. 85 (delvis) och
av talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

ANDERS NORIN

/Eva-Lena Ekman

Innehållsförteckning

1 § Justering av protokoll	1
2 § Anmälan om subsidiaritetsprövning.....	1
3 § Ärenden för hänvisning till utskott.....	1
4 § Statliga företag.....	1
Näringsutskottets betänkande 2013/14:NU7	1
Anf. 1 KRISTER ÖRNFJÄDER (S).....	1
Anf. 2 JONAS ERIKSSON (MP)	3
Anf. 3 ANNA HAGWALL (SD).....	5
Anf. 4 KENT PERSSON (V).....	7
Anf. 5 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSSON (M)	10
Anf. 6 KENT PERSSON (V) replik.....	13
Anf. 7 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSSON (M) replik	13
Anf. 8 KENT PERSSON (V) replik.....	14
Anf. 9 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSSON (M) replik	14
Anf. 10 KRISTER ÖRNFJÄDER (S) replik.....	14
Anf. 11 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSSON (M) replik.....	15
Anf. 12 KRISTER ÖRNFJÄDER (S) replik.....	15
Anf. 13 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSSON (M) replik.....	16
Anf. 14 JONAS ERIKSSON (MP) replik	16
Anf. 15 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSSON (M) replik.....	17
Anf. 16 JONAS ERIKSSON (MP) replik	17
Anf. 17 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSSON (M) replik.....	18
Anf. 18 EVA FLYBORG (FP).....	18
Anf. 19 KRISTER ÖRNFJÄDER (S) replik.....	21
Anf. 20 EVA FLYBORG (FP) replik	21
Anf. 21 KRISTER ÖRNFJÄDER (S) replik.....	22
Anf. 22 EVA FLYBORG (FP) replik	22
Anf. 23 KENT PERSSON (V) replik.....	23
Anf. 24 EVA FLYBORG (FP) replik	23
Anf. 25 KENT PERSSON (V) replik.....	24
Anf. 26 EVA FLYBORG (FP) replik	24
Anf. 27 JONAS ERIKSSON (MP) replik	25
Anf. 28 EVA FLYBORG (FP) replik	25
Anf. 29 JONAS ERIKSSON (MP) replik	26
Anf. 30 EVA FLYBORG (FP) replik	26
Anf. 31 HELENA LINDAHL (C).....	27
Anf. 32 KRISTER ÖRNFJÄDER (S) replik.....	29
Anf. 33 HELENA LINDAHL (C) replik	30
Anf. 34 KRISTER ÖRNFJÄDER (S) replik.....	30
Anf. 35 HELENA LINDAHL (C) replik	31

Anf. 36 MATS ODELL (KD)	31
Anf. 37 KRISTER ÖRNFJÄDER (S) replik	34
Anf. 38 MATS ODELL (KD) replik	34
Anf. 39 KRISTER ÖRNFJÄDER (S) replik	35
Anf. 40 MATS ODELL (KD) replik	35
(Beslut fattades under 10 §.)	36
5 § Uppföljning av riksdagens tillämpning av subsidiaritetsprincipen	36
Konstitutionsutskottets betänkande 2013/14:KU5	36
Anf. 41 BILLY GUSTAFSSON (S)	36
Anf. 42 KARL SIGFRID (M)	39
(Beslut fattades under 10 §.)	40
6 § Granskning av statsrådets tjänsteutövning och regeringsärendenas handläggning	40
Konstitutionsutskottets betänkande 2013/14:KU10	40
Anf. 43 PETER ERIKSSON (MP)	40
Anf. 44 HANS EKSTRÖM (S)	42
Anf. 45 PER BILL (M)	42
Anf. 46 KARIN GRANBOM ELLISON (FP)	43
Anf. 47 PER-INGVAR JOHNSON (C)	45
Anf. 48 TUVE SKÅNBERG (KD)	46
Anf. 49 LENA SOMMESTAD (S)	48
Anf. 50 CECILIA BRINCK (M)	50
(Beslut fattades under 10 §.)	52
7 § Insolvens- och utsökningsrätt	52
Civilutskottets betänkande 2013/14:CU11	52
Anf. 51 HILLEVI LARSSON (S)	52
Anf. 52 MARTA OBMINSKA (M)	54
Anf. 53 HILLEVI LARSSON (S) replik	55
Anf. 54 MARTA OBMINSKA (M) replik	56
Anf. 55 HILLEVI LARSSON (S) replik	56
Anf. 56 MARTA OBMINSKA (M) replik	56
Anf. 57 OLA JOHANSSON (C)	57
Anf. 58 MARIANNE BERG (V)	58
Anf. 59 ROLAND UTBULT (KD)	59
Anf. 60 AGNETA BÖRJESSON (MP)	61
Anf. 61 MARKUS WIECHEL (SD)	62
(Beslut fattades under 10 §.)	63
8 § Försvarets personalförsörjning och personalpolitik m.m.	63
Försvarsutskottets betänkande 2013/14:FöU2	63
Anf. 62 PETER HULTQVIST (S)	63
Anf. 63 PETER RÅDBERG (MP)	67
Anf. 64 MIKAEL JANSSON (SD)	68
Anf. 65 TORBJÖRN BJÖRLUND (V)	70
Anf. 66 JOHAN FORSSELL (M)	72
Anf. 67 PETER HULTQVIST (S) replik	75
Anf. 68 JOHAN FORSSELL (M) replik	76
Anf. 69 PETER HULTQVIST (S) replik	76

Anf. 70 JOHAN FORSSELL (M) replik.....	77
Anf. 71 PETER RÅDBERG (MP) replik.....	78
Anf. 72 JOHAN FORSSELL (M) replik.....	78
Anf. 73 PETER RÅDBERG (MP) replik.....	79
Anf. 74 JOHAN FORSSELL (M) replik.....	79
Anf. 75 ALLAN WIDMAN (FP).....	80
Anf. 76 TORBJÖRN BJÖRLUND (V) replik	83
Anf. 77 ALLAN WIDMAN (FP) replik.....	83
Anf. 78 TORBJÖRN BJÖRLUND (V) replik	84
Anf. 79 ALLAN WIDMAN (FP) replik.....	84
Anf. 80 PETER HULTQVIST (S) replik.....	85
Anf. 81 ALLAN WIDMAN (FP) replik.....	86
Anf. 82 PETER HULTQVIST (S) replik.....	86
Anf. 83 ALLAN WIDMAN (FP) replik.....	86
Anf. 84 STAFFAN DANIELSSON (C).....	87
Anf. 85 MIKAEL OSCARSSON (KD)	89
Anf. 86 CLAS-GÖRAN CARLSSON (S)	91
Anf. 87 MIKAEL JANSSON (SD) replik.....	92
Anf. 88 CLAS-GÖRAN CARLSSON (S) replik	93
Anf. 89 MIKAEL JANSSON (SD) replik.....	93
Anf. 90 CLAS-GÖRAN CARLSSON (S) replik	93
Anf. 91 STAFFAN DANIELSSON (C) replik	94
Anf. 92 CLAS-GÖRAN CARLSSON (S) replik	94
(Beslut fattades under 10 §.)	94
9 § Naturolyckor och klimatfrågor	94
Försvarsutskottets betänkande 2013/14:FöU4	94
Anf. 93 PETER JEPPSSON (S).....	94
Anf. 94 PETER RÅDBERG (MP).....	95
Anf. 95 TORBJÖRN BJÖRLUND (V).....	96
Anf. 96 ANDERS HANSSON (M).....	97
Anf. 97 PETER JEPPSSON (S) replik.....	99
Anf. 98 ANDERS HANSSON (M) replik	99
Anf. 99 PETER JEPPSSON (S) replik.....	100
Anf. 100 ANDERS HANSSON (M) replik	100
Anf. 101 MIKAEL JANSSON (SD).....	101
(Beslut fattades under 10 §.)	101
Ajournering.....	101
Återupptagna förhandlingar	101
10 § Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde.....	102
NU7 Statliga företag	102
KU5 Uppföljning av riksdagens tillämpning av subsidiaritetsprincipen.....	104
KU10 Granskning av statsrådets tjänsteutövning och regeringsärendenas handläggning	104
CU11 Insolvens- och utskölningsrätt	104
FöU2 Försvarets personalförsörjning och personalpolitik m.m.	105

FöU4 Naturolyckor och klimatfrågor	107	Prot. 2013/14:58
11 § Bordläggning.....	108	22 januari
12 § Anmälan om interpellationer.....	109	<hr/>
13 § Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	109	
14 § Anmälan om skriftliga svar på frågor.....	110	
15 § Kammaren åtskildes kl. 16.21.....	111	

